

291 5-62

סימול

101 סימול: 93

ע'ה ה'

התורה "ויצאנו ממצרים" ח"ב

קט"ו ע"ג

Exodus 1947

התורה "ויצאנו ממצרים" ח"ב

קט"ו ע"ג

1948 - 1985

החלק 8.2.1948

בקר בפאפינדורף, אצל מעפירי «יציאת אירופה»

רוזמן מזהיר: «בוויז טרם שכה אותנו, מבקשים לפורנו לכל רוח»

הבריחה דבר עטרת עם אמה הברורה. לרוב בשלום של השוב הפברי - קראו לאורח בכל צד - אסיר לאחיו בואבקים עם עכורנו, כי בקרוב נסדר איתם, כי לנו... מחנת פאנזורף קרא לשוב העברי בארץ האבות: על אף המאבק - אל השמחה!

בנינו ימיו הנמים הנכבדים עתה על הישגיהם העברי בארץ ישראל. נכבד עליהם אמריקני באסני המעפירים החנוני כעת במחנה פאנזורף בארץ הכיבוש הבריטי שבמדינת סוכ שייברג. אנו בהם - הרוחם הכורי החמה תעמיר אתנו "יציאת אירופה" המסקר האמריקני הנטיה כחוננות ושמחה תפודות אלה פתחו לו את עיני המשרדים המבאים המסקנים על המעפילים, אבל לא את לבבות המעפילים עצמם. כליות של קצין בריטי טייל האורח במחנה נכנס לשר זה המופת עם נכרים נשים וילדים אך שמע את האנפורמציה החוזרת כי - כולם ילדי ארץ ישראל והחיים לארץ ישראל.

המסקר האנרדו האמריקני אשר דבר והגן חתן למען הקצין הבריטי: היכן נהיה של ילדים עקשנים אלה? ומהלך הובילו ישר לצריך כודו בקצה המחנה והצני לפני הארץ זה את המונח - מרדכי רוזמן - המתנדב - והמלא האורח מה שעתה אחרות שסיל דור במחנה הפנים נכנס וכה לשמעי שם סלא על אחד מחושבי ארץ רוזמן פבר לו את התורה: אין אפשרות להוליך את שאל - אסיר - כולם מכוחם נניח החל מהקצין הבריטי וכלה במחנות של ביה"דבני.

מסקר המחנה זה מרדכי רוזמן יליד חרשתי שהגיע כודו גודווי עד סיכור דחילה ועד תימה הקרובה גילה לאורח את הארדה הרבה מה נמנים אנשי רצונם אירופה: שפירו ות, לפיתח אומרים השקטנות הרישיות לפי פקידה במוגדון המוכרן דחמו את שחנת פאנזורף יקטן את יעמיו לסק תרודות. אין נכר - הדיק רוזמן בראשית קינרת - אהמו לא יפזרו לכל רוח אסילו אחר: 15 במאי הנון גוף מואה אחר, דמקס ומסורים אחר לשם לפינוי רק פטר זה אחת אורכו ידעה: ארצה ישראל על אף הכל.

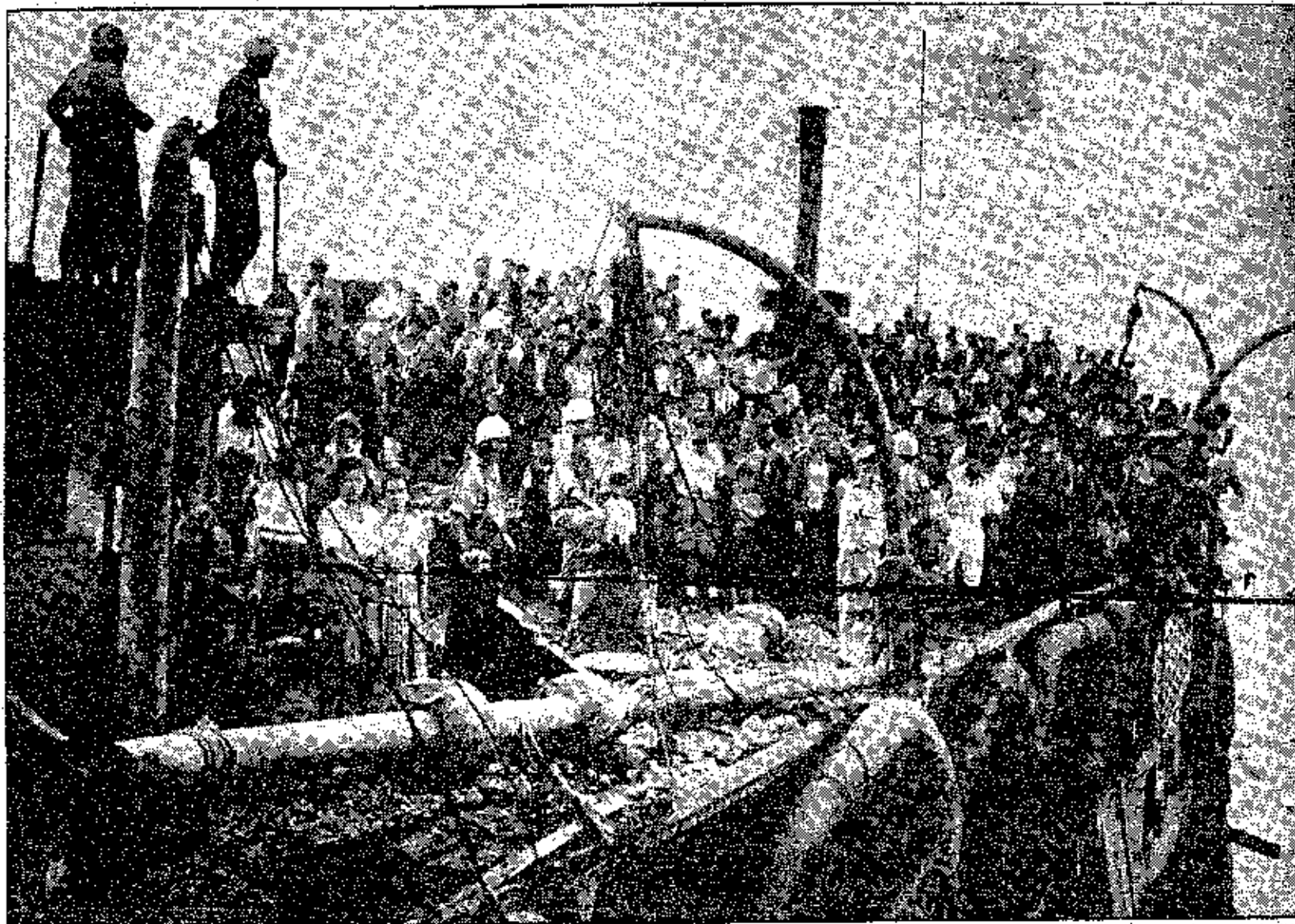
בנתיים הופיע כבוד המסקר הרוי אחר, צינו לבריכות טולו אסיל בזה. גא לר סיר: הסופר והמשורר יצחק פרידלנד. מה בדר, כי נודע לסופר על ביקרו של האורח וברצונו לספור לו. מרש השוב מארץ לשמן ידע העולם כולו. פתח הסופר פרידלנד (מה בד טרם מכירם בשם נלקו חמה: על חי גדולים של מלטים ילדים) ואמר לו לאורח: אה יש את נפשו דרשת כי זה המבורים של "יציאת אירופה" - אוסר כך הנבחרים האמריקנים אי- נב תדעו או המלטינים השמחה ההמצאים כחודשנו המבורים הם התחנכות הנשים ההרדוה הקשים והחוקים. לכולם נחנה האפשרות לעזוב את המחנה לצאת לבראח: אך כולם טרבו כי יראים הם שמה נבא ארצה ישראל העוררת.

אף האורח עדיין חושב על האסירות של חיסול מחנה פאנזורף ופזור דה-קמי לים. מה עושים המפקדים כדי לקדם את רוע הלוחה? המסקר רוזמן מללה כי אלפי המעפילים בחור בוער של כל הבנים - ידוע ברחבי זרמניה ששם האשתדורן של פאנזורף ומרדכי רוזמן עמד בראשו - ונעקצו בכר אמצעים שונים לקואן אסירות ארץ.

אין ספקי מה בחן פרם שכה אנשים - אוסר רוזמן - ואני סקוט כי הישוב העברי בארץ ישראל יצמד לימונו בשעת הברחה. בתוך רגלי: כורים וכחורה על הברחה והאדמה סמל לאחדים פרם על הים שית האחרות מהסלות העם - יצא.

סיפורה של "אקסודוס"

פליטים על "הפרודנס ורפילד" היו "אקסודוס" דומה היה כאילו לא חזק לשוט אמילו שעה אחת בים הפתוח

ויפילד/אמילו (פול) 9.7.1982

1

של שאותו אנו, "הפרודנס" נאלצו לבחול שיתוף ארוכות עם מנהיגי השוואתם, עד שישונו אישור מיוחד ל"הפרודנס" אך כדובר צרפתית יבחי בתא המשאית שהולכת את השירות לסט כדי שאוכל בהתאם הצורך להציג את האישור ולהסביר למשמרתם את שובתים את מטרת הנסיעה שלנו.

הצרפתים שיחקו את המישחק

בנמל סט עצמו ערכו שילטונות צרפת ביד קורה אחרת, שכן עלינו העירסה הרשאלת, עמדה הספינה עם דגל ה"הנדראס" להפליג עם מחנכים לקולומביה, כל מעפול צרפת איפוא, ב"אשרה" לקולומביה, התנמה כחוק, מיוחד להרגיש, כי את הספינה הבינונו בעצמנו ביום בימים שקדמו להפלגה ומילאנו אותם בשמות ליד הרמיון הטובה עלינו, בתיאודור הצל, והינריך היינה ועד לזיגמונד פרויד, פסרה ברהנארד ועד למלך ה"הנדראס" הכל נמצאו ב"אשרות" לנו.

קציני הגבול הצרפתים, שיחקו את "המשחק" בהינד, בדקו בכיבוד את זהות הנוסע ואת ה"אשרה" ואיפשרו לו לעלות על הספינה מחד לי בקרה מבדד במיוחד, כאילו נערה חמודה ודקת-גידה העינה נכפף קצין בודק את, "נאפש האשרה" שבידיה ועליו חמור גרי של, "הודי קשיש מוקקן הפצין הביש בתמונה ובנערה ופסקו, "שה, ביאן" — בסדר גבוה.

עתה היינו מוכנים להפלגה, אלא שהקלה המורה עיכבה אותנו, החברה, כי הנוסע שיהיה צריך להוביל את הספינה לא מוזק ל"נמל, לא תופיע, וכן רב נובו בחיפזים את רי האיש, אך הכל היה לשווא ומועד החסר עלינו קרב נהלק, במסב זה פסק מפסק הספינה, נה, אמנון (שמו האמיתי יוסי הכהנא, הינן תראל) על אייק, וביהחבל שלנו, להוציא את הספינה בכוחות עצמו, רק מי שביקש-

את יבחינו בוא התג של הספינה שהולכה את השירות וכן תיחזי למעפיל הראשון שי"הבהין ב"פרודנס ורפילד", נדחמתו המצוי את היתה גרועה מכל דמיין: ספינה צרה וגבוהה, בעלת שלושה סיפונים ומפלסטיק, אשר נראתה כחלום-בלחות לכל מי שנבר ראה אוניה מפליגה בימים, פנתה לחיים (קינצלר), אחד מראשי "הבריתה" באוקר, שניצב ליד "זוהי הספינה?" חיים חייך ואמר: "אל דאגה, היא תגיע בשלום, היא רק נראית כי מפלגה, אך היא ספינה טובה והוקה". חיים צדק, כפי שהתברר לנו איש מהר היו תה הספינה בחולט טובה והוקה נעמדה ב" שיבתים אשר זפות, גדולות והוקות מוכנה היו נכונות להם.

אשר, "הבריתה" דירגנו אותנו לעלות מהר ככל האפשר על הספינה, שנשאה את דגל ה"הנדראס", מהר, מהר, אין זמן, צעקו שוב ושוב רק שאחר יותר נודע לי, כי למעשה נחלנו מרוק וגד הנמל, יבנו, שילטונות ליני דון-לחצו על שילטונות פאריז שלא לחתור לספינה להפליג המריטים, אשר זמנו ניסן להשפיע על הצרפתים, שבאותם הימים גילו הכנה ואפילו אהיה נלוויה למפעל הציוני של כל צורתינו, הצליחו סוגי-סוף במשימה זו, לא נמל צוד להתעלם מהפלגה של ספינה עם מפליטים לעבר חוץ ארץ-ישראל ולסייע להם בכך לפעול נגד התוקים והאינטרסים של בריטניה, יהיו הדו בעלת-ברית שלנו, הכי בירו נציגי פציה ל"שליחי הערוב העברי, יחד עם זאת דמנו הרדגים האזרחיים, כי יעצמו ע"ד במשך מספר שעות נוספות, כדי לאפשר לספינה שכבר היתה מוכנה לצאת לדרך, זו היתה הסיבה למרוק נגד הזמן ולעצבנות כערב הסנינים על ההפלגה, אך לעצבנותם היתה יותר סביבה אחת, זה החול עם העובדה שמספר ימים לפני המועד המיועד של ההפלגה, הכריו אירגון נהני הי משאות באיזור בווינדי-דורון, הוא איזור מארזי סיי והסביבה, על סביבה כלילת, ועד השוכנים אף עמד בקדושת-יבוקרת, מאוכלסות באנשי בכבוש, תאמרו, כולו, כתי, לכוננו כל תנועה

אינה מסוגלת לשוט אמילו יענה אחת בים הפתוח.

אך ה"פרודנס ורפילד" ששה בים לא שעה ולא יום, הוא חצתה את הים התיכון במשך שמונה ימים, הגיעה לחופי ארץ-ישראל, ניסן תה לבצע את המשימה אשר נכבדה לה ומעל ספינתה נחלו נוסעיה קרב-דמים עיקש עם החיילים "על אניות הג"ה-המלחמתי של ה"ה" מלכותה.

המציאות היתה גרועה מכל דימיון

דרכה של ה"פרודנס ורפילד" במרימה, אומנם בנמל-היפה ב"י 18 ביולי 1947, אך דר כפ של ארפי המפעלים שעל ספינתה הגיעה לקיבה רק 47 ימים אחרי שהחלתה. ה"פרודנס ורפילד" שהפליגה בעבר על הנהרות והאגמים הגדולים בארצות-הברית ולא נבנתה לים-הפתוח, שירתה את כולחיה ב" ששה המקורי רק במשך שישה ימים בעלב האחרון של הפלגה וזכה לשם חדש שניתן לה עליוני מפקדת ה"הגנה", אקסודוס". למרות שהספינה ששה בשמה זה רק במשך ימים ואחרי שנברדה לתוך נמל-היפה העניו הכריטיים את מעפוליה לשליך אונת-כדא, אשר על סיפונן החלו המפעלים בארצות-הברית הגלתי-נשכחה שלהם — אין כמעט איש הווכר את המהותן של אותן אניות, הריסטוריה מדי ברת על תאודיטיאה, על המאבק, על הגבורה וגם על הניצחון של אנשי, אקסודוס", ספק אם אפילו המפעלים עצמם עדיין זכורים, כי מחיפה הפליגו חזרת לכיוון אירופה על האני יות, "אורן היגרי", ראגיסוד פארק", ו"אמפיר ריוולי".

היום לפני 35 שנה החל מסעם של 4800 הפליטים והתודים, לארץ-ישראל, עם עלות השחר הגיעה שירה ארוכה של משאות כבר דות, עמוסות במפעלים, ערדי מהזנת-המוות, לרציף בנמל הקטן של העירה הדרום-צרפתית

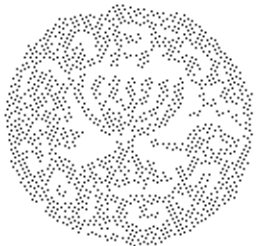
תם 4800 היהודים שהגיעו בחודש יום מצו יוני 1947, למחנות "ה" בריחה" בסביבות מארסיי, ירעו את המעשה לתם, הם ידעו, כי בקרוב מאוד יהיו חוליה נוספת בשרשרת שזכתה לכינוי: "עליה ב'". כלומר, הפליה לארץ-ישראל בדרכים-לא-דרכים על ניצולי השחר את ולוחשים, פרטיזנים יהודים.

הם ידעו, כי יהיה עליהם לעלות על סיפיה של ספינה קטנה ורעועה בתנאי צפיפות ובחורף להט, וכי על גבי ספינה זו ינסו להגיע לחופי ארץ-ישראל, עליהם שפרו וסגרו תיילי ה"ה"מלכותה, שולחמו בכל האמצעים בשלים, "בלחי לוגאליים", את כפי שקרא להם-א — המפעלים.

ותם גם ידעו, שאם לא יצליחו להשיג על ימי ועל הכוחות הבריטיים, ישלחו למחנה קצין באי קרוסין לזמן בלתי-מוגבל, אולם עובדה אחת לא היתה ידועה להם: הם לא ידעו, כי הם עתידים לכתוב את הדף המפואר בחזון בתולדות העלייה הבלתי-חזרה קית, לא ידעו (כיום שלא ידעו זאת מארגוני ההפליגה אנשי "ההגנה"), כי הספינה הרעועה שעל ספינתה פמרו לצאת לדרך, תהפך לשפי דבר, לספינה למושג, לא ידעו כי ההיסטוריה כחרה בהם דווקא ובספינתם להגביה את ה"מאבק לעלייה חופשית — וזי הסי"ם-הספר למלל הגבורה המופנעת והאלמונית, איש מהם לא ידעו, כי הספינה בעלת המיבנה ה"מזור, אשר נתולתה ל"עניינים לראשונה עב שחר היינו יולי 1947, ברציף של נמל סט הקטן, תחפוט מקום מרכזי בתולדות המאבק באימפריה הבריטית; כי אותה ספינת-הגוריה היתה לסמל הגנחון על מדיניותה של ממלכת חוד מלכותו וכי דווקא הם יצליחו לעצב את העולם ולהרדם להחלטה האו"ם על הקמת מדינת-יהודית.

כאשר הגיעו המפעלים במשאיות הכבדות לעיר הנמל הקטנה סט, ב"י 18 ביולי עיקר דבר גם היתה למצוא מקום בספינה בעלת ה" מיבנה הבלתי-שיגרת, שקוקה, היה, כאילו

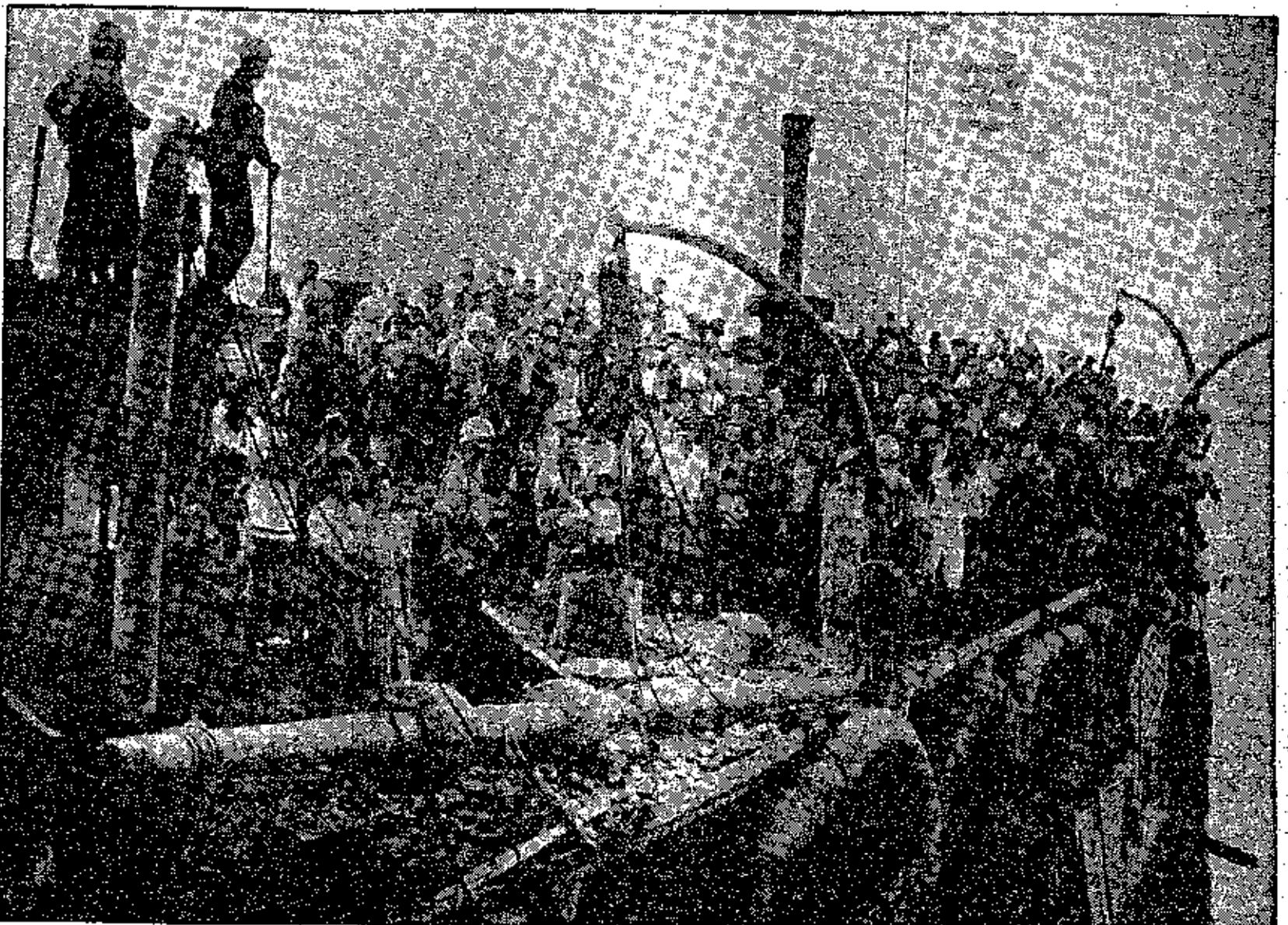

82
9.3.1932

35 שנים ליציאת אירופה

סיפור של "אקסודוס"

פליטים על הפורדוס וורמילד, היא אקסודוס. דומה היה בחילו לא תוכל לשוט אפילו שעה אחת בים הפתוח

של משאית אנשי הבריחה נאלצו לנהל שיחה ארוכות עם מנהיגי השוכנים, עד שי השיגו אישור מיוחד לשירות. אך כדובר צרפתית ישתה בתא המשאית שתלכית את השיירה לספינה שאוכל בהחלט הצורך להציג את האישור ולהסביר למישרות חיי שבתים את מטרת הנסיעה שלנו.

הצרפתים שיחקו את המישחק

במלחמת עזמו ערכו שילטונות צרפת ביי קורה אשכנזי, שכן עליהם הגיעה הרישומה של שדה הספינות עם דגל הצרפתים, להפליג עם מהגרים לקולומביה. כל פעמיל צויד, איפוא, ב"אשרה" לקולומביה, חתומה בחוק מיוחד להגיש, כי את הספינות הכיננו בעצי מנה בימים שקדמו להפלגה, ומילאנו אותם בשמות כדי הדומין המבנה עליהם, מתאדוה הרצל והינריך תינה ועד לויגפונד פרויד, מטרה הרגאנד ועד למרלן דיטריך - הכל נמצאו ב"אשרות" שלנו.

קציני הגבול הצרפתים, שיחקו את ה"משחק" בחיור, בדקו כביכול את זרעה הזכר ואת ה"אשרה" ואיפשרו לו לעלות על הספינה זכור לי מקרה פבוד במעלה, כאשר נצרה המדה ודקתיגוריה הציגה בפני קצין בנדק את "מסמך האשרה" שבדידה ופלו תמוז נחו עליה ידועים ביניהם הישג תביש בתמיכה ובנשיה יפסקי, מה יתאין - ברי

ס. ישבתי בתא הנהג של המשאית שהולכה את השיירה וכך הייתי למפעיל הראשון שי הכניח ב"פרודוס" וורמילד" וזהמל המציאת אותה הייתה ציונה מכל ימיו. ספינת צרת וגבחה, בעלת שלושה סיפונים ומפלסי-עץ, אשר בראתה כחלומי-בלוזה לכל מי שכבר ראת אוניה מפליגה בימים טובים לרויים (קינצלר), אתה מראשי "הבריחה" באיור, שניצב לידי, וחדר הספינה ד" חיים היך ואישר: "אל דאגת, היא תגיע בשלום, היא רק בראית כי מפלגת, אך היא ספינה טובה וחזקה". חיים צדק. כפי שהתברר לנו חיש מהר היי ות הספינה כהלת טובה וחזקה ועמדה ב" מבהנים אשר ימות גדולות וחזקות ממנה היו נכונות להם.

אנשי "הבריחה" דרבנו אותנו לעלות מהר ככל האפשר על הספינה, שנשאה את דגל הצרפתים, "מטר, מהר, אין זמן", בעקב שוב ועזבו רק סאחר יותר נודע לי, כי למעשה ניהלנו כורח נגד הזמן, שכן, שילטונות לוב" דון לתצו על שילטונות פאריז שלא להחיל לספינה להפליג. הביוטיים אשר מוזן ניסו להשפיע על הצרפתים, שבאותם הימים גילו הבנה ואפילו אהדה גלויה למפעל הציוני על כל צורותיו, הצליחו סוף-סוף במשימה זו, לא נובל עוד לתועלת מהפלגה של ספינה עם מפעילים לעבר תופי ארץ-ישראל ולסייע להם בכך לפעול נגד החוקים והאינסטרומים של בריטניה, שהיא הרי בעלת-ברית שלנו, הס"ר כסרו נציגו פאריז לשליחי משרד המזון יחד עם זאת רמנו הורגים הצרפתים, כי יעצמו

אינה מסוגלת לשוט אפילו שעה אחת בים-פתוח. אך הפרודוס וורמילד" שבה בים לא שעת ולא יפ. היא הצתה את חים הריסון במשך שמונה ימים, נגיעה לחופי ארץ-ישראל, ניס" תה לבצע את המשימה אשר נקבעה לה ומעל סיפונה ניהלו גוסטיו קרבידמים עיקש עם החיילים שעל אניות הצידהמלחמתי של הדר" כלכותה.

המציאות היתה גרועה מכל דימיון

דוכה של ה"פרודוס" וורמילד" נסתיימה, אומנם, במלחמה ב-18 בחלי 1947, אך דרך כם של אלפי המפעילים שעל סיפונה הגיעה לקיצה רק 47 ימים אחרי שהחלה. ה"פרודוס" וורמילד", שהפליגה בעבר על הנהרות והאגמים הגדולים בארציה-העברית ולא נבנתה ליסייהפתוחה, שידתה את שולחיה ב" שמה המקורי רק במשך שישה ימים, כשלב האחרון של המפלגה זכתה לים חדש שניתן לה עלידי מפקדה ההגנה, "אקסודוס", למרות שהספינה שבה בשמה זה רק במשך יומיים נאחרי שבגורה לחור נמלחמה העבירו הבריטים את מפעיליה לשלוש אוניות-כלא, אשר על סיפונן החלו המפעילים באודיסאה המלתי-נשכוחת שלהם - אין כמעט איש הוזכר את שמותיהן של אותן אוניות. הריסונות מדי ברח על האודיסאה, על המאבק, על הגבורה

א. ותם 4800 חידודים שהגיעו מחוד" שים מאי יוני 1947 למחנות, "ח" מידות" בסביבות מארסיי, ידע את המצוקה להם. הם ידעו כי בקרוב מאד יעור חוליה נוספת בשרשרת שזכתה לכינוי "עלית ב'". בלומר, העלית לארץ-ישראל בדרכים-לאידויים של גיעולי הש"י עם הלהמים והמסיונים ידועים.

הם ידעו, כי יהיה עליהם לעלות על סיפון צה של ספינה קטנה ורעועה, בתואי צפיפות ובחום לחום, וכי על גבי ספינת זו ינסו להגיע לחופי ארץ-ישראל, עליהם שבחו וסגדו חיילי וועד-מלחמה, שנלחמו בכל האמצעים בפללים "מלתי לימוליים", אך כפי שקראו להם אז - המפעילים.

הם גם ידעו, שאם לא יעליחו להצדים על הצי ועל הכוחות הבריטיים, ישלחו למחנה מצור באי קפריסין לזמן בלתי-מוגבל. אולם עובדה אחת לא היתה ידועה להם: הם לא ידעו, כי הם עתידים לכהוב את הדף המפואר ביותר בתולדות העלייה הכלתית-הר קית, לא ידעו (כמעט שלא ידעו זאת מארגני ההפלגה, אנשי "ההנהלה"), כי הספינה הרעועה שעל סיפונה נמצו לצאת לדרך, תיפוצץ לשתי דברי, לסמל, למועג, לא ידעו כי הריסונות בנחה בהם דוקא ובספינתם להנצחת את ה" מאבק לעלייה חומשית - וכי הסיים יתפכו לסמל הגבורה המוצנעת והאלמונית, איש מהם לא שיער, כי הספינה בעלת הסיפונה ה" מוחל, אשר נזקקתה לעיניהם להאשונה עם שוב חזרה, נחלו דגל, הציג על גמל ס

שינוי שנת הקטורת

פליטים על הפריזדנט וורמילד" היא "אקטוויזם" דומה היה כאילו לא תוכל לשוב אפילו שעת אחת בים הפתוח

של משאיות אנשי, הבריחה נאלצו לנהל שיחות ארוכות עם מנהיגי השוואחים, עד שישיגו אישור מיוחד לשיירת. אני כדובר צרפתי, ישמח בתא המשאית שחולקת את השיירה לסקי כדי שאוכל, בתאם האור, להציג את האישור ולהסביר למישירות מן שבחים את פטרת הנסיעה שלנו.

הצרפתים שיחקו את המישחק

במל סס עצמו ערכו שילטונות צרפת גיי קידת אסירות. סכן עליה הבריחה והרשעות, נשאה הספינה עם דגל הונדוראס, להפליג עם מהגרים לקולומביה. כל מעשלי צויה, איפוא, ב"אשרה" לקולומביה, תחומת פתוח, מיוחד להגיש, כי אה המספים הניגונו בעצי מנה. בימים שקדמו להפלגה, ומילאנו אותם בכוחות כדי הדמינו הטובה עלינו, מחיאותה הרצל והיגרוני היגה ועד לויגמנו פרויה מורה ברמתאר ועד למולן דיריך — הכל נמצאו ב"אשרה" שלנו.

קצני הגבול הצרפתים, שיהקו את ת" משחקי בחיך, בדקו כמיכול את זרות ודי נוסע ואת ה"אשרה" ואיפשרו לו לעלות על הספינה. וזכו לי מקרה מברר במיוחד, כאשר נערה חמהה דקדקויות הציגה בפני קצין בודק את "מספ האשרה" שבדיה ועליו חמרי ותי של... יהודי קשיש מזוקן. הקצין הביט בתמונה ונערה ופסקו: "סה בואך" — בסדר גמור.

עוה היינו מוכנים להקלגה, אלא שתקלת המורה עיכבה אותנו. התברר, כי הנוסע ש" היה צריך להוביל את הספינה אל מחוץ לי גמל, לא חופיז. זמן רב בזבו בחיפשים אהי רי האיש, אך הכל היה לשווא ומצד המסגר עלתו קרב והלך. במצב זה פסק מסקר המסרי גה, אבנן (שש תאפיתי יופי המבדור, היום חראל) על איש, רביהחובל שלנו, לתוציא את הספינה בכוחות עצמו. רק פי שמאין ב

סס ישכתי בתא הנוג של המשאית שהחליבה את השיירו וכך הייתי למעטיל הראשון ש" הבתין ב"פרזידנט וורמילד" נדחמתי המציר את חימה גרועה מכל דמילן ספירה צרה וגבורה, בעלת שלושת סיפונים ומסלסיעע, אשר נראתה כחלום בלחות לכל מי שכבר ראת אוניה מפליגה בימים פניתי לחיים (קינצלר), אחד מראשי "הבריחה" באיזור, שניצב לידי: "זוהי הספינה ז" חיים חייך ואישר: "אל דאגה, תיא תגיע בשלום, הוא רק נראית כי מפלגה, אך הוא ספינה טובה וחזקה". חיים צדק, כפי שהתברר לנו חיש מהר הרי תה הספינה בהחלט טובה הזוקה נעמדה ב" מיבחינים אשר ישרה גדולות וחזקות ממנה היו נכונות להם.

אנשי, הבריחה" דירכנו אותנו לעלות מהר ככל נאפשר על הספינה, שנשאה את דגל הונדוראס, מהר, מהר, אין זמן, צעקו שוב ושוב, רק מאחר יותר נודע לי, כי למעשה ביאלנו מרוץ נגד הזמן, שכן שילטונות לוכי דון לחצו על שילטונות פארו שלא להחיר לספינה להפליג. הבריחה אשר מוסן גיכו להשפיע על הצרפתים, שבאותם הימים גילו הנבנה ואפילו אהדה גלויה למשעל הציוני על כל צורותיו, הצליחו כוח-סוף במשימת זו. לא נכל עוד להתעלם מהפלגה של ספינה עם מעפילים לעבר חופי ארץ-ישראל ולסייע להם בכך לפעול נגד ההוקים והאינטרסים של בריטניה, שהיא הרי בעלת-ברית שלנו, הסד בירו וציוני פארו לשליחי הישוב העברי. יחד עם זאת רמנו הדוגים האחרים, כי יעצמו עין" במשך מספר שעות נוספות, כדי לאפשר לספינה שכבר הייתה מטובה לצאת לדרך. זו צויה הסיבה למרוץ נגד הזמן ולעצבנות בקרב המטונים על ההפלגה.

אן לעצבנותה היחה יורה מסיבה אחת. זה התחיל עם העובדה שמספר ימים לפני המועד המיושר של ההפלגה זכרו אירגון נהגי ה" משאיות באיזור בוש-די-דון, הוא איזור פארי טיי וחסיבת, על שבינת כלילה ועד השוואחים אף סויר וקרדות-ביקודים מאוכלסות באנשי כבשישי האיזור כולו, כדי למנוע כל הנועה

איבה מסוגלת לשוב אפילו שעה אחת בימי הפתוח.

אך ת"פרזידנט וורמילד" עמדה בים לא שעה ולא יום. הוא הצתה את חיים החיכוך במשך שבועות ימים, תגיעת לחופי ארץ-ישראל, ניס-הה לבצע את המשימה אשר נקבעה לה ומעל טיסונה ציולו נוסעיה קרבימים עיקש עם החיילים שעל אניות הצי-המלחמתי של הוד" מלכות.

המציאות היתה גרועה מכל דימיון

דרכה של ת"פרזידנט וורמילד" בסתימה, אומנם, במל-חייפת ב-18 ביולי 1947, אך דרך כם של אלפי המעפילים שעל טיסונה הניפת לקיעה רק 47 ימים אחרי שהתלת.

ת"פרזידנט וורמילד" שהפליגה בעבר על דנהרות להאגמים הגדולים בארצות-הברית ולא גבוחת ליב-הפתוח, שירתה את שולחיה ב" שמה המקורי רק במשך שישה ימים, בשלב האחרון של ההפלגה, זכתה לשם חדש שניתן לה על-ידי מפקדת ההכנה: "אקטוויזם". למרות שהספינה שטה בשמה זה רק במשך יומיים אחרי שנגררה לחוף במל-חייפת העבירו הבריטים את מעפיליה לשלוש אוניות-כלא, אשר על סמאנו תהלו המעפילים באודיסיאה הבולתי-נשכחת שלהם — אין כמעט איש הזוכר את שמותיהן של אותן אניות. ההיסטוריה מדי ברת על האודיסיאה, על המאבק על הגבורה וגם על הציגונו של אנשי "אקטוויזם", ספק אם אפילו המעפילים עצמם עדיין זוכרים, כי מתישה מפליגו הורה לכיוון אירופה על האני יחו, "אושן היגור", ראסימד פארק", ר" אגפיייר רייול".

היום לפני 25 שנה החל מסעם של 4800 הפליטים היהודים לארץ-ישראל. עם עלות השחר הניעה שיירה ארוכת של משאיות כבדות, עמסוח במעפילים, שרידי מחנות-המונה, לרציף בגמל תקטן של השיירה הדרום-צרפתית

ותם 4800 היהודים שהגיעו פתוח" שים מאי יוני 1947 למחנה, ת" ברידור בסביבת מארסי, יערו את המסעה להם. הם ידעו כי בקירוב מאור יעו תלייה נוספת בשרשרת שזכתה לכינוי "עליה ב", כלומר, העליה לארץ-ישראל בדרכים-לא-ירכים של ציולי הש"ר ונה ולוחמים ורשימים יהודים.

הם ידעו, כי יהיה עליהם לעלות על סיפון גה של ספינה קטנה ורעועה, בתנאי צמיפות ובחום לוחם, וכי על גבי ספינה זו ינסו לתגיש לחופי ארץ-ישראל, עליהם שמרו וסגרו היילי הוד-מלכותי, שמהמו מכל הנאצעים בעולים-מלוחי ליגאליים, אה כפי שקראו להם אז — המעפילים.

הם גם ידעו, שאם לא יצליחו להערים על חצי גמל הוכחות הבריטים, יישלחו למחנה סבאר באי קפריסין לזמן בלתי-מוגבל. אולם עובדה אחת לא היחה ידועה להם: הם לא ידעו, כי הם עתידים לכתוב את הדף המפואר ביותר בתולדות העלייה המלתי-חור קית, לא ידעו (כשם שלא ידעו ואת פארגו ההפלגה, אנשי "האגנה"), כי הספינה הרעועה שעל סיפונה עמדה לצאת לדרך, תהפך לשבר דבר, למל, למוטג, לא ידעו כי ההיסטוריה בנתה בהם דווקא ובספינתה להנציה את ה" מאבק לעליית חופשית — זכי הריהם יהסכו לסמל הגבורה המנוגעת והעלמונית. איש מהם לא שיער, כי הספינה בעלת המיכנה ה" מרו, אשר בתלחה לעיניהם לראשונה עם שחר ה-10 ביולי 1947, ברציף של גמל סס הקטן, החפס מקום מרכזי בתולדות המאבק באימפריה הבריטית, כי אותה ספינת-הגרות תויה לסמל הנצחון על פדיונותה על ממשלת תוד מלכותו וכי דווקא הם יצליחו לעזוב את העולם ולחיות לחתלתת תארים על הקמת מדינת יהודיה.

כאשר הגיעו המעפילים במשאיות הכבדות לעיר הגמל תקטנו סס ביולי, עיקר דא"תם היחה למצוא מקום בספינה בעלת ה" מיבנה תבלתי-שינתי, שהומת התי" באילל

כל מעפילי "יציאת אירופה" צטרף אליהם למדינת ישראל

נה לנו אפשרות החלופים בראשית
גוף במשך הישוע אחרונה בראשית
טוב יהודיים אחרים, במצוי לצרף
במספר יושבי המחנות.

היתה זו לנו תוכנית כבוד להביא למעמד
ליס אלה זכות קדימה בעליה לא"י, למרות
כל מה שהבריטים יכלו לעשות. משום שהנה
הצב בארץ ישראל נחשב לצורך לשמור
על אסות המספר הציב של יושבי המח'
נות של מעפילי "יציאת אירופה" העקורים
האחרונים ועלמו כשם לפני שבועים. אמר
לו העקורים הללו כבר נמצאים בורסא לא
רץ ישראל. האחרונים שנעלמו כבר לא היו
מעפילי "יציאת אירופה". המקוריים.

כל מעפילי "יציאת אירופה" שהיו צר
ריב באזור הכבוש הבריטי בגרמניה, כבר
הגיעו לפורטופין לארץ ישראל — מסר את
כול אחד ממארגני ההעפלה לכתב רויטר
בפרנקפורט גרמני.

המארגן גילה: "אין אמת בסברת שתמיד
מילים מנצחות אירופתי" יבאו רק בימים
האחרונים לאזור הכבוש האמריקני ומשם
לצרפת.

הערימו על המשמר הבריטי
4500 המעפילים האם לא הפי
לימו מעולם לגלות את זהותם
בשעה שהובאו על ידי הבריטים
במחנות בגרמניה. ציידה זו ציני

רויטר - מוסרת מפי איש-ברית ה' : מרבית מעפילי "יציאת אירופה" הגיעו לא"י

הוא סיפר כי בעפילי "יציאת אירופה"
לא הכימו לגלות את זהותם בשהוכנסו
במצעד באזור הבריטי. זה איפשר לנו
להחליף אותם אחד אחד, במשך זמן ארוך
בידונים יהודיים אחרים בה בשעה ששמרנו
על המספר הקבוע של העצורים במחנה.
זו היתה שאלה של כבוד להבטיח לאנשים
אלה זכות קדימה לעליה על אף רצונם
של הבריטים.

פרנקפורט (ר) - כל מעפילי "יציאת
אירופה" הגיעו כבר בקבוצות קטנות לי
ארץ ישראל - הודיע אתמול אחד המארג'
גנים על ההעפלה לסופר "רויטר". הוא
אמר שכל אף הסברה השוררת בתוגים
סטיטינה לא עכרו מעפילים אלה בימים
האחרונים את הגבול האיחוד האמריקאי ב'
לדכם לצרפת.

כשהשתנה המצב בארץ ישראל באו לכלל
דעה שאין כבר צורך לשמור על המספר
הקבוע במחנות העצורים והנידונים האז'
רעים נעלמו מהם לפני שבועיים ימים.
אסילו הנידונים האחרונים האלה נמצאים
בכר הרחק בדרכם לארץ ישראל ואין עכ'
עין כל פעם להכות להם שיעברו דרך
איזור הכיבוש האמריקאי או הצרפתי.

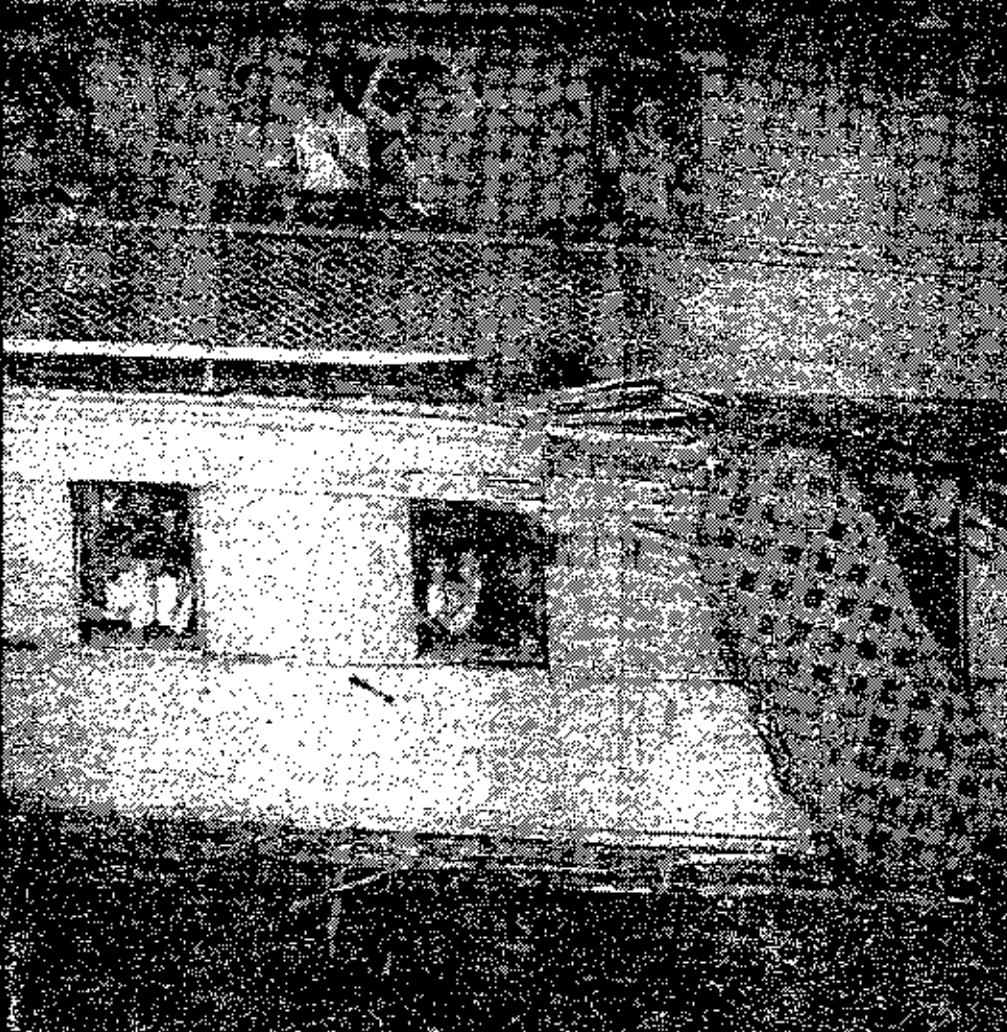

חיוה לפני 25 שנים החל מסעם של 4800 סליטים יהודים לארץ ישראל על גבי ספינת-גהרות רצועת מאבקם הנואש בחיילי הצבא הבריטי וסליטורים על פני ימים במשך 47 ימים הצליחו לזעזע את העולם ולתרום להחלפת תאריץ על הקמת מדינת ישראל היהודית. כתב ידיעות אחרונות/ שהיה בין המעסיקים מטעם ההגנה הישראלית

אייק, כפי שנראה ב-1955. בגרות של זכאים ותיק

HAEBANA Ship EXODUS 1947

כחיה מצועה, תוך הפעלת הצופנים, גתחת הספינה ברהיזה לכיוון ההוף

וכי הם משקיימים להטעה אצל מאנה הממנה המדינה העצמאית של העם היהודי. כי מתר קרבת שעת-האמת של הספינה, וכי בשדר זמן קצר יהיה עליהם לקחת חלק במיבצע שתוכנן בקפדנות ואשר טעד להביאם אל תוצי-הארץ, ולא אל מתנות-המעצר בקפריסין.

מטר של קופסאות שימורים ותפוחי אדמה

מפקדת ההגנה דקמה תוכנית, לשיח היה סיכוי רב כי אוסנם יצליחו מעשילי, אקסוי דום" להערים על הבריטים ולתוחת בחוף ארץ ישראל. התוכנית היתה מבוססת על מספר נקודות עיקריות: על המהירות האמיתית של הספינה, כי ה"אקסודוס" ששטת במהירות של 12-10 קשר, יכלה למעשה לפתח מהירות גדולה בהרבה של כ-20-18 קשר. והנחתה היתה כי בהגיעה לגבול המים הטריטוריאליים כלומר, שלושה מילין מהחוף, תפתח ברהיזה מקסימאלית, דבר שיפתיע את האגיות הבריטיות שהתרכזו מאחוריה בימים האחרונים לי הפלגה. כך תוכל הספינה להרויח מאות מטרים ויותר עד ששוב יתקרבו אליה האגיות תי בריטיות. כאמצעי הגנה נגד פעצות הגו המדי- מיע, הוכנו רשתות ענק, אותן צמדו לפחות על כל פתחי הספינה ועל הסיפונים. יהו עם זאת הוכנו עשרות מוסות ארוכים אשר בעור רחם עמדו להורף את האגיות הבריטיות ולפי נוע את זינוקם של חיילי הקומנדו שעל פני פוניקן גם סילונימים ושמן הוכנו לצורך זה כשכל ההכנות נעשות במתחרת בשעות הלילה, כדי לא להטגור את התוכנית מוקדם מדי. מי קרב המעשילים נבחרו מספר מאות צעירים אשר חולקו ל"פלוגות קרבותיות". כל אחת עם ההוראות והחלק שלה במיבצע התוכנית.

הכל היה מוכן לפעט האמם. כולנו סכרנו כי נבליח במשימה גם העוברת שהספינה, כי

ספנות יכול להתאר לעצמו את גדול מבצעו של אייק. אשר הצליח להביא בחשיכה אל לב ים, ספינת מתוך במל, בו היה לראשונה בחייו, אך לא היה זה המיבצע הדיר האחר דון של אייק (יצחק אהרונוביץ, היום ארון) שהיה אז בן 23 ונראה כאילו בן 16. עובדה זו, אגב, הדאיגה אותו מאוד וגם הפריעה לו, כדי להוכיח לכל כי אותו נער צנום, בעל פני תינוק, שהסתובב באבנטים קטנים, כשגופו העליון חשוף, הוא אומנם, "ה" שליט אהרי אלוקים", גאלץ לחבוש את כובע רבי-החובל - וגם אז היה לו קשה לשכנע במישור אחר, לפחות, הוכיח אייק בנרות רי, "מהלים" של זכאים ותיק. הוא קילל, השי תולל, צרת, אך הכל ידעו כי לפניהם אדם חביב, ישר, אמיץ, מאור ושוכן לכל קרובו, כדי לדאוג למעשילים, "שלו" וכדי למלא את התפקיד ואת השליחות. זאת ידעו והעריכו, כמובן, גם 38 אנשי הרי צורה שלנו, כולם צעירים יהודים-אמריקנים, שהתמברו למשימה. כולם - פרט לאחד, הוא ג'ון גראול, כומר פרוטסטנטי, אשר ראה בעור דה לעם היהודי שליחות עליגה ועדי-השמים. אומץ-זלכ, יוחי-הקרב והיעילות של אנשי הצוות היו עליליים, והרוח ששררה על סיפון ה"פרוינט וורפילד" היתה נפלאה.

חיש מהר התברר, כי הספינה בעלת המשי קל זמיטט (כ-1800 טונות) היתה בעלת קי- בולת גדולה מאוד וכי הכל הצליחו, "להסת" דר" בה במקביל, להטיר מהר, כי הבריטים צמדו על כוונתו האמיתית מצדו הראשון: מייד עם צאתנו מהמל, נדפקה אלינו משר חתת בריטית.

אירעו אותו יוכרו כל מעשילי הספינה היה הרגע בו חדר דגל הוודוראס וההעלה הרגל של התנועה הציונית עם מנהיגיה, כשלשני צידו הסיפון העליון מחגלים השלטים עם השם החדש: "יציאת אירופת חשיו 1947 אקסודוס".

אחור רגע ידעו הכל, כי אינם עוד הפקר

ספינת אנשים, והיתה שטוחה מאוד ויכלה לעלות כמעט על החוף עצמה בניגוד לאגיות המלחמה של הבריטים, וזוהתה גורם חשוב. יוסי המסקר ואייק הקפטן וכן יתר אנשי הרי הגנה והצוות, ביניהם גד (מכת פרי) עזריאל (עינב) וסימה (שמזקלר), היו מוזהים ועצבנים לקראת שעת האמם. שוב ושוב בדקו הכל רי צאנו לכל פרט.

הגיע הלילה שבין ה-17 ל-18 ביולי, לפני שורה השנה עמדנו לתיבץ לים הטריטוריאלי ליים של בריטניה, לרגע לו צפינו בדריכות. אלא שגם לבריטים היתה תוכנית והם פתחו במפתיע ב"מבצע סילוריד" (כפי שכינו את ה" מבצע שתוכנן סביב הספינה שלנו), ב-2000 אחרי-הצות לערך. התקיצו אותנו אנגיותיה, שישטו גם הן ללא אורחה, בחסות החשיכה. על מטרים ספורים מהספינה, ולפנדו האירו זריקרי ענק את הסיפונים שלנו, "עצרו את הספינה! אהם בכיס הטריטוריאליים של בריטניה הגרו" לה", בקע קול מהוד המגפון.

עמדנו ארוז רגע על גשר המפקד, המפקדים ראשי הצוות וגם אנכיל, כאשר האחרים לי, פלוגות הלוחמה. נדהמו ממש. קפאנו ב" מקום אייק התאושש ראשון התחיל צרעק: "לא נבדו, קשר; אהנו במרתק של 20 מילין מהחוף". אך ברור שיטום דבר לא עוד, הבריטיים התכוננו להנחית חיילי קומנדו על ה" ספינה שלנו. בליח ברידה נתן אייק את השקי דה לפתוח בכל המעורות, למרות שהיה ברור שכבר התכוננו את גורם ההפתעה הן של ה" מהירות והן של כערך ההגנה שלנו. אנשי הפלוגות שלנו אפילו לא היו עוד במקומות תיהם.

כחיה מצועה, תוך הפעלת הצופנים שלה, פתחה הספינה שלטו בהדריחה, לכיוון החוף, שהיה עדיין רחוק למדי, והמפלגות אמנם הם חיעה את כלי-הזשויש השונים של הצי הבריטי טי ואלה הצליחו להרביץ אותנו רק כעבור זמן-מה. בינתיים עלו מבטן השיונו רבים מ" אנשי, פלוגות הלוחמה" שלנו, כאשר התקרבו

שתי משהות סכני צידו ה"אקסודוס", התפי תח קרב זיקש, כשאנו הודפים שוב ושוב את נסיונות אנשי הקומנדו לונק מגשר המפקד שלהם לסיפון העליון שלנו. הדשנו באלות כי מוסות, במטר של קופסאות שימורים וחפצים שיניים, במסמך-אדמה לבסוף גם בידיים, כל אלו, תוך דהירה מטרפת של כלי-השום, כאי ירי נוכחו הבריטים לדעת, כי לא יצליחו להגי היה כוח על הספינה בגל החקיעה הראשונה שינו את השיטה. שתי המשחתות התרוקנו מעט הצידה כדי לשוב למתע תוך תאם מלא כשתן מסכות לנמוס ביניהן את הספינה שלנו. פעמים אחדות עשו זאת במגפת ברורה לברוח בוק רב ואי להביא למביעתה של ה"אקסודוס".

בכסן הספינה פרצה במלח בקרב הגשים הדי לרינו, אך ראה זה פלא, הספינה הצונחה נתי גלחה גם כספינה חזקה. היא עמדה במהלומות וכמעט שלא ניזוקה.

שוב וידעו הבריטים את מצינות ההנחתה שוב נהדפו, ואו ניתנה המפקדת לפתוח עלינו באש, זו היתה התפנית במאבק שנמשך כבר למעלה משעתיים, ואשר, כי, למיבת נפלא, היתה ידענו בהחלט על העליגות.

העיר שהיתה כה קרובה - וכה רחוקה

וככה האש נאלצנו למגת במקומות שונים וראשוני הבריטים הצליחו לונק אל הסיפון שלנו אך הקרב סרם החתיים. בחקפת-גבר ובקרבות מניס-אלי-סנים הצלחנו לזרז חיי לים שהגירו חצור קרבו מלא, אל הוד הים בין האגיות ההזרות. אך הסאנק לא היה שקול. שוב נחתו אנשי קומנדו על הספינה. המבצע הצליחו להשתלט על הגנת בקרב סביב לתא זה נהרג הקצין הראשון (המספר בעמוד 48)

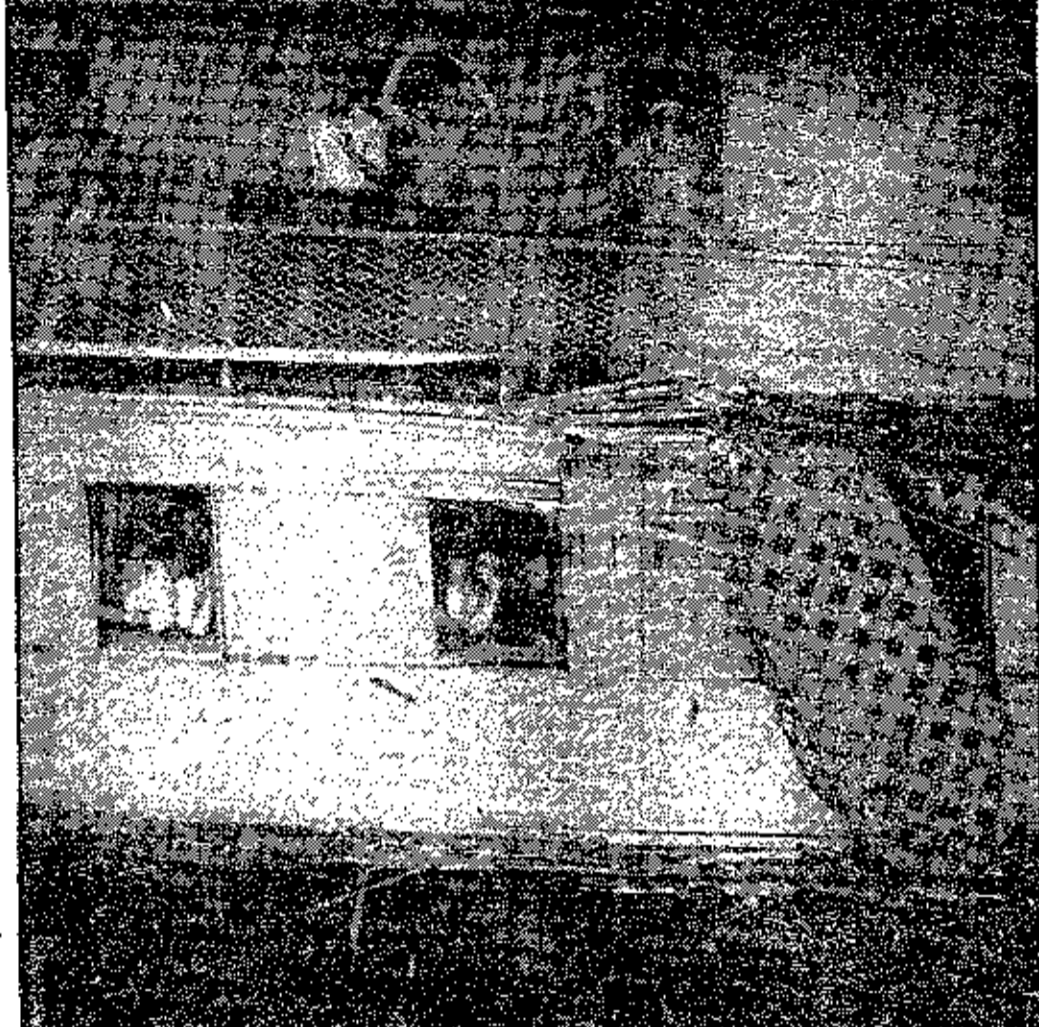

והיא שוליה על פני ים במשך
 47 ימים, הצליחו לזעזע את העולם ולתרום
 להחלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית
 כתב ידיעות אחרונות, שהיה בין המפעילים
 מספר מנהיגי האוישים

אייק, כפי שנראה ב-1955. בנות של זאביים ותיק

HABANA Ship EXODUS 1947

כחיה מצועה, תוך הפעלת הצופרים, פתחה הספינה בדהירה לכיוון החוף

שתי משחתות מטני צידי ת, אקסודוס, התפזרו קרב עיקש. כשאנו הודעים שזב ושזב את נסיונות אנשי הקומנדו לזנק מנשך הפיקוד שלהם לסיפון העליון שלנו. תרפנו בצלות ב" כוננות, במטר של קומסאות-שימורים ומפצים שיניים בתפוחי-אדמה. למסוף גם בדידים, כל אלו, הנך הדירה מטרפת של כל-יחסיטי. כא" שר נוכחו חברישים לרעה, כי לא יצליחו להבי" חיה כוח על הספינה בגל התקופה הראשון, שינו את השיטה. שתי המשחתות התרחקו מעט הצידה כדי לשוב לפתע תוך תאום מלא כשזנן מנסות לרמוס כיניקן את הספינה שלנו. פעמים אחרות עשו זאת בהגמה כוונה לגרום נזק רב ואף להביא לטביעתה של ת, אקסודוס."

ספינת אגרים, והייתה שטוחה מאוד ויכולת לעלות כמעט על התוף עצמה בניגוד לאניות המלחמה של הבריטים, והיותה גורם חשוב. יוסי המפקד ואייק הקפטן וכן יתר אנשי ת- הנבה והצוות, ביניהם גר (מיכת פרי) עזריאל (עויב) וסימה (שמוקלר), היו מהותיים ועצבנים לקראת שעת האסס. שוב ושוב בדקו חכל וי" דאגו לכל פרט.

הגיע הלילה שבין ה-17 ל-18 ביולי. לפני עלות השחר עמדו להגיע למים הטריטוריאליים לים של בריטניה, לרגע לו ציינו בדריכות. אלא שגם לבריטים הייתה תוכנית הם פתחו במפתיע ב, מבצע סלורד" (כפי שכינו את ה" מבצע שהוכן סביב הספינה שלנו), ב-2000 אחרי-חצות לערב, התקישו אותנו ארטילריה, ששמו גם הן ללא אורות, בחסות התשיכה. עד מטרים ספורים מהספינה, ולפתע האירו נקודי ענף את הסיפונים שלנו, "עצרו את הספינה; אתם במים הטריטוריאליים של בריטניה הגדול לה", בקע קול מתוך המגפון.

עמדנו אורו רגע על גשר הפיקוד, המפקדים ראשי הצוות וגם אייכ, כאוה האנדראים לי "פלוגות הלחימה". נדהמנו ממש. קפאנו ב" מקום. אייך התאושש ראשון והתחיל צועק: "לא נכחו, עקרו; אנחנו במרחק של 20 מילין מהחוף". אך ברור ששום דבר לא צוה. הברי" שים ותכוננו להנחית היילי קומנדו על ה" ספינה שלנו. בליית ברירה נזנן אייך את הפק" דת לפנות בכל המהירות, למרחק שהיה ברור שכבר החמצנו את גורם ההצלה. חן של ה" מהירות והן של מערך ההגנה שלנו. אנשי הפלוגות שלנו אפילו לא היו עוד במקומם" חיהם.

כחיה מצועה, תוך הפעלת הצופרים שלה, פתחה הספינה שלנו בהיחלצת, לכיוון החוף, שהיה עדיין רחוק לפרי. המהירות אמנם הם היעה את כל-יחסיטי השונים של הצי הברי" ט' ואלה הצליחו להרביץ אותנו רק כעבור הזמן-מה בינתיים עלו מבטן המהירות רבים ב" אנשי, "פלוגות הלחימה" שלה. האשור התקרבו

וכי הם משתדלים לתנועה אשר ממנה הצמח המדינה העצמאית של העם היהודי. כי אחי קרבת שפת-האמים של הספינה, וכי בעוד זמן קצר יתיה עליהם לקחת חלק במיבצע שהיכנו בקפדנות ואשר נועד להביאם אל הווי-הארץ, ולא אל מהנות-המעצר בקפריסין.

מטר של קופסאות שימורים ותפוחי אדמה

ב"שקדה ההגנה רקשה תוכנית, לשיח היה סיכוי רב כי אומנם יצליחו מפעלי, אקסודוס" להצרים על הבריטים ולנאות בחוף ארץ-ישראל. תחוכנית הינה מבוססת על מספר נקודות עיקריות: על המהירות האטיתית של הספינה, כי ת, אקסודוס" ששטה במהירות של 12-10 קשר, יכולה למעשה לפתח מהירות גדולה בהרבה של כ-20 קשר. והנהנה הי" תה, כי בתגובה לגבול המים הטריטוריאליים, כלומר, שלוש מילין טהחוף, פתחה בדהירה מקסימאלית, דבר שיפתיע את האניות הברי" שיות שהתרכזו מאחריה בנשים האנדרונים ל- הפלוגה. כך תוכל הספינה להרויח טאות מטר רים ויותר עד ששגם יתקרבו אליה האניות ה" בריטיות. כאמצעי הגנה נגד פצצות הגו המדי" מיע, הוכנו רשהות ענק, אותן עמדו למתות על כל פתחי הספינה ועל הסיפונים. יחד עם זאת הוכנו עשרות מיטות ארוכים אשר בער" רתם עמדו להודף את האניות הבריטיות ולמי" נוע את יונקם של חילי הקומנדו שעל סיי פוגיקן. גם סילוני-מים ושמן הוכנו לצורך זה, כשכל ההכנות נעשות במחללה בשעות הלילה, כדי לא להסגיר את התוכנית מוקדם מדי. מ" קרב המפעלים נבחרו מספר מאוה צעירים אשר הולקי ל, פלוגות קרבות", כל אחת עם החראות והחלק שלה במיבצע החוכמית.

הכל היה מוכן לשעת האסס. מילנו סנדרו כי בצליח במשימה. גם העוברת שהספינה, כי

ספעת יכול לתאר לעצמו את גודל סכסוך של אייך, אשר הצליח להוציא בחשיכה, אל לב ים, ספינה מרחק נמל. בו היה לראשונה בחייה, אך לא היה זה המיבצע הנדיר האחד ברו של אייך (באתר אחרונותיו, היום ארץ) שזיה או בן 23 נוראה כחילו בן 16.

עובדה זו, אגב, היאנה אותו מאחד וגם הפריעה לו, כדי להכית לכל כי אותו נער צעור, בעל פני תמינות, שהסוכב במבנסים קצרים, כשגופו העליון חשוף, הוא אימנם, ה" שליט אחרי אלוקים", נאלץ להגוש את כובע רבי-התובל — וגם אז היה לו קשה לשכנע במישור אחד, לפנות, הוכיח אייך בנרות ו" גותלים" של זאביים ותיק, הוא קילל, השי תולל, צרה, אך חכל ידעו כי לפנייהם אדם חביב, ישר, אמיץ, מסור ומוכן לכל קורבן, כדי לדאוג למפעלים, "שלו" וכדי למלא את התפקיד ואת השליחות.

זאת ידעו הבריטים, כמובן, גם 38 אנשי ה" צוה שלנו, כולם צעירים יהודים-אמריקנים, שהתמכו למשימה. כולם — פרט לאחד, הוא ג'ון ג'ואל, כומר טרוסטנטני, אשר ראה בע"י לה לעם היהודי שליחות עליינה וצדי-השמים. אומץ-הלב, רוח-ההקרה העיילות של אנשי הצוות היו עילאים, והיות ששררה על סיפון ה, מריינדט וורשיד" הייתה נפלאה.

חיש מהר התברר, כי הספינה בעלת המשי" קל המועט (כ-1800 טונות) הייתה בעלת קיי גילת גדולה מאוד וכי הכל הצליח, להסת" דר" בה, במקביל, למדנו מהר, כי הבריטים ששדו של מחתגו האמיתית מוצאנו הראשון; מיד עם צאתנו מהנמל, נדבקה" אלינו משי" חתת בריטית.

איוש אוחו יוכרו כל מפעלי הספינה היה זרוע בו הורד דגל הימוראס הנועלה הדגל של התנועה הציונית עם מגן-הדוד, כשלשני צידי הסיפון העליון מתגלים ושלטים עם השם החדש: "ציאת אירופה הש"ו 1947 אקסודוס".

שוב הידשו הבריטים את נסיונות הנתחת. שוב נהדשו. ואז ניהנה הפקדה לפתוח עלינו באש. זו הייתה התפנית במאבק שנמשך כבר למעלה משעתיים, ואשר ב, למרבה הפלא, הייתה ידיו בזהלס על העליונה.

העיר שהיתה כה קרובה - וכה רחוקה

וכח האש נאלצנו למגת במקומות שונים וראשוני הבריטים הצליחו לזנק על הסיפון שלנו. אך הקרב שים חסתיים, בהתקפת-נגד ובקרבות פנים-אלי-פנים הצלחנו לזרזק חיי לים. שחגרו הגור קרבו מלא, אל תוך הים, בין האניות הדוהרות, אך המאבק לא היה שקול. שוב נחתו אנשי קומנדו על הספינה, והמכל הצליחו להשתלע על הגנת בקרב סביב לתא זה נהרב הקצין הראשון (הואך בעמוד 48)

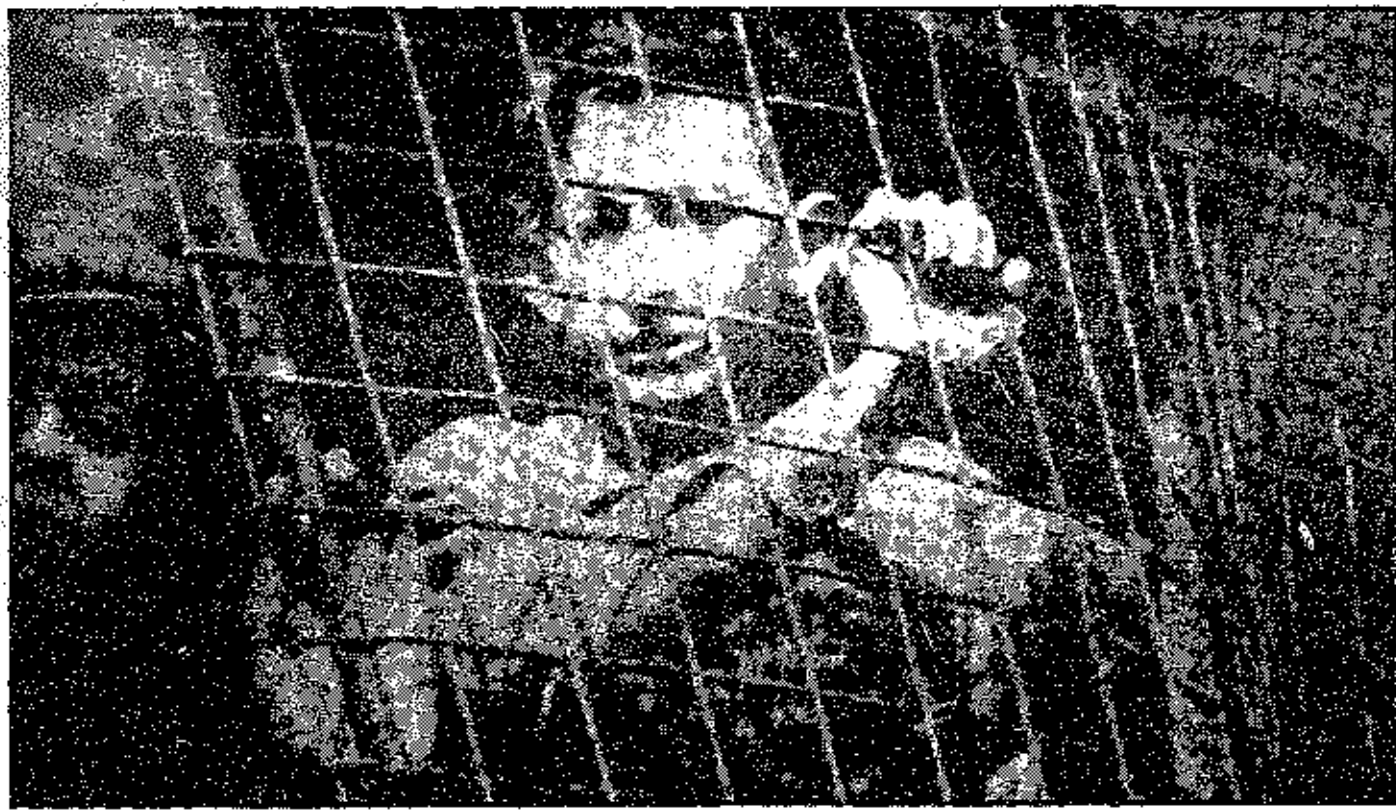
לילית שבין ה-10 ל-11 ביולי 1947 הריסת הספינה "פרודינט" ורפילור" עוגן ויצאה את נמל סט, בדרום-צפון.

זו לא הייתה הפלגה פשוטה וגם לא שגרתית. ה"פרודינט" ו"רפילור" הייתה נתונה במרחץ נגד השעונו. בלחץ משלחת הוד מלכותה, עמרו שלטונות צרפת לאסור את הפלגת הספינה אשר על סיפונה אלפי יהודים, שקיוו להגיע לחופי ארץ-ישראל.

אותה בריחה לילית נחשבת למבצע מהיר, רכי-החבל נאלץ לבוא בחשיכה, ללא נווט, ממל אותו לא הבריר כלל. המומחים לניווט מרורים עד היום נשכחו של אותו החבל, שהצליח למבצע המסוכן והנדיר הזה - אייק אורובוביץ. אמת, אייק, שהיה אז בן 23, אכן היה אדם אמיץ ומלמד במינו, כפי שיעידו כל אלו שהכירו אותו והעריצו אותו בתקופת המרינה ברוד.

"פרודינט ורפילור" הייתה ספינה קלה יחסית (1825 טונות), בעלת תנאי מידה על סיפונה היו למעלה מ-4500 נוסעים, מספר המפעילים הגדול ביותר שזועלה אי פעם על ספינת "עליה ב" בלשה.

36 אנשי הצוות, כולל (פרט לאחד, הנומר ג'ון גראול המנוח) מהנדסים יהודיים מצפון-אמריקה, ועשרת אנשי המגנה וה"שפליים" שליוו את המפעילים, לא יכלו לרעת אף, שספינתם נבחרה עליידי הנוול, כדי לכתוב את אחד הדפים המפוראים המרתקים בתולדות הציונות. הם לא העלו על דעתם, כי תחת השם החדש שניתן לה

נח קליגר לפני 40 שנה. "האיש הזה מסוכן", מסק מייג'ור גריי

הפלאות ב"אכסודוס"

40 שנה לאוניית המעפילים "אכסודוס" • נח קליגר היה אחד מ-4500 הנוסעים שהשתתפו ב"בריחה הלילית" • הוא מביא כאן ארבעה סיפורים של אומץ, אחד מהם סיפורו האישי

פתחו האש לעבר מעפילי אכסודוס. גר הכנים ובאישון-לילה עודנו ליתאש לעלות לתוך המרכזי של האוניה, כשהוא מסתתר בתוך עמדת ותצפית העייד.

האמת היא, כי לאור האירועים הדרמטיים והמעילות הקורחניות עם הגיע האוניה למים הבריטניים של צרפת, שכחנו למעשה, כי יונאש עדיין מסתתר על התוף. כמילא התכוננו לקבל פניה של המשלחת הצרפתית הרשמית שעמדה לפנות אלינו, כך התבשרנו, בהצעה, שנגר לחוף וזוכה לטיפול חכיות תושב בצרפת. כראש המשלחת היו עמד פראנצואה קולברין, ה"פראפת" (הסוסלו) של אזור כושי-ירוד, בו נמצאת מארסיי. עם שליחת תכניה נמנה גם אנוריי בליבל, מי שהיה ראש לשכתו של ראש-משלחת צרפת, ליאון בלום, וכיוון כיור הפורציה הציונית הצרפתית.

שלושת אנשי המשלחת ניצבו מולנו כשנרחסנו בתוך המכלאה שעל הסיפון ובקול נרגש מאוד הם השמיצו את רכוס. רחיצו את ההצעה ופתחנו בשירת "גתקוה".

באותה עת טמוש, פרס יונאש, שכבר ישב 16 שעות על התוף, את הדגל הלאומי המותכם כדמו של ידיו המנות צבי. אכן הוא באמת הצליח לומר לכל, ללא מילים, את אשר היה עליו לומר.

"עשיתי את אשר הייתי חייב לעשות, לא יותר", אומר יונאש מגדל, בן ה-55, היום איש עסקים מצליח - וגם הרבה פחות רזה וצמם.

□ □ □

"היהודי הקשיש"

את שמו לא ידעתי מעולם אינני יודע אותו גם עי לעצם היום הזה סיפורו של אותו יהודי רתי חזוק, בגיל העמידה ואו, כשברזיק מלאו לי 21 שנה, סברתי כי מדובר בקשיש... קשור למבצע של יונאש.

ניצבנו איפוא מול המשלחת הרשמית, הקשבו לדרכיה וכמתוכנן עם גר המפקד, הייתי אני, כדובר צרפתי, צריך להשיב, כי איננו יהודים. אלא, שכנסת אספיק לצעור קרימה כדי לפתח את מי, עשה בן אותו יהודי, בצרפתית בעלת ניב מולני טובהק, פנה אל המשלחת הזויה על ההצעה. הוא הודה גם על הרצון של הצרפתים להכנסת אורחים, שיבה את הדמוקרטיה ואת עקרונות החופש, השוויון והאחריות וגם את התרגות של צרפת.

עמדנו בשורה הראשונה קפואים מחד, כי לפי מהלך הדברים שלו היה ברור לנו, כי האיש עמד לקבל את ההצעה. ובה נעשה אנו נצצק עליו, נשמיע דעה שונה, אולי נערוך הצבעה. גר ועמנו

(המשך בעמוד 31)

ביל ומספר לוחמים משורות המעפילים לכבוש שוב את התא. בפעולה זו נפצע הקצין הראשון ממהלומת אלה בראשו. החיילים הבריטיים מנעו במשך זמן רב מידית להגיש לו עזרה וכיל היה מוטל על הסיפון מתבוסס בדם. רק מאוחר יותר הצליח אייק וכמה מאיתנו לגרור אותו למרפאה.

כעבור זמן-מה, אחר שאשה בעד נורו למנות עליידי האוילים, נפסק הקרב. הבריטים הובילו את הספינה לנמל חיפה והחלו מורדים את הצצועים הרבים.

גם ביל חווה מהספינה. כבר לא לבית חולים. את חיפה כבר לא ראה. הג'ונגלי מלוס-אנג'לס, שיצא כדי לעזור לבני-צעמו במאבקם על אמולדת, שילם מאבק זה בחייו הצעירים. הוא נסמן בבית-העלמין בשערי חיפה.

□ □ □

"יונאש"

"יונאש היה אמנם בן 13, אך נראה לכל הזוהר, כבן עשר. ילד נמוך-קומה וצונם ממראה הונגרי. הוא היה עמט על סיפון האוניה, אמפיר רייבל, את משלוש אוניות הכלא, שעשו דיכון לנפשי צרפת בשבטיכס 6 אוניות מלחמה בריטיות. שתי אוניות הכלא האחרות, ששאו גם הן כל את 1500 מעפילים היו, אולם יעוד" ג'ראנימיד פרק.

כאשר היינו כבר קרובים למים הבריטניים של צרפת, פנה יונאש הקטן אל גר. ולמעשה: מיכה פרי, איש הפליים שהיה סגן מפקד אכסודוס והיה עימנו באוניית הכלא. גר, תראה! אנו לו באדיש, אני לא יודע צרפתית ולכן אני לא יוכל לומר לצרפתים שאנחנו לא נרד מאוניה הזו, אנו אני מבקש לאפשר לי להסביר להם זאת בצורה אחידה."

הוא שלף מתחת לתולצתו הקרועה דגל כושי-לבן, מבוהה במלוק ככתמידים גדולים. והו הדגל בו עסק את ידיו הקרוב ביותר, צבי, אחרי שזה נפגע מכדורי הבריטים, אסר, אני רוצה לפרס אותך על התוף, כדי שכל הצרפתים יגם העיתונאים יראו כי עם ישראל חי וכי אנו נשבו למולדת שלנו בכל מחיר."

צבי, הוא צבי יעקובוביץ ז"ל, הנער בן ה-16, שנורה למות שמועיים קודם לכן, כאשר הבריטים

ויליאם ברושטיין, "ביג ביל"

ברחה הסכימו אייק, ביל ומפקד הספינה מטעם ההגנה, יוסי הסבורגר (היום גוראל) על ביצוע תרגיל מסוכן. אז שיישבו תבל - או תחזוף, היפרו בלית בריחה. אחרי רמת ארזכות של חידה, נשפרי הכל.

הספינה עשתה זריחה בקרב איסי וכבר הייתה על קר היציאה לים הפתוח, כאשר אירעה התקלה השנייה. היא עלתה על שרטון, שוב לבש ביל את חליפת הצלילה וידר לברר מה המצב. כאשר עלת, בירס לקפסן כי הטוב בכי רע. אנו תקועים ממש, אמה, ושוב יכלנו החלטה קשה: בעוד שיוסי סברו את האפשרויות לפינוי המעפילים, החלו אייק וביל במיטוחן של קפיצות קרב, הלך ושוב וגם לצדדים, כדי להביא להחלפת הספינה מהשרטון. נגם תימרוזו זה הצלחה.

בלילה שבין ה-17 ל-18 ביולי, כאשר פרץ הקרב עם חיילי הקומנדו הבריטיים, שעצרו את הספינה בלבים, היה גיל בין המגינים כשורה הראשונה שוב ושוב הסערו לעבר החיילים כדי להרוץ אותם וזורה אל האוניה שבהו זינקו. כאשר, בסופו של דבר, השתלטו על האו והגיא, לאחר שכבר החלו מפעילים נשק הם, ניסו

ברוכה לארץ-ישראל, תהפוך הספינה למושב בתולדות העמים.

ביד יכלנו לרעת את, לפני 40 שנה בריק, כי משלחת הוד מלכותו בחרה במספרה שלנו, כדי לנסות לחטל באמצעותה אתה לתמיך את מה שכינו "עליה ב" גלתי-ליבאלית."

הבריטים סברו, כי אם לא יעצרו את המעפילים למחנות בקפריסין, כפי שעשו עד אז למעפיליה של כל ספינה שתפסו, אלא יחזירו אותם לטקס שממנו הפליגו - יבואו לסיורו המוחלט של המבצע.

בזכות זו צדק. אלא שהם לא יכלו לחנות את תוכניתם של המעפילים. תוכנה, שכללה ערבי-דמים בלבים עם חיילי הקומנדו הבריטיים שניסו להשתלט על הספינה. מוסיבציה וסכונה להקרמה שלא ידעו גבול: סירוב לירות בצרפת - אליה והחזר מחיפה אחרי שהועברו ל"ב אוניות-כלא. זו הייתה עמידה איתנה מול הלחץ של הבריטים, שהחזיקו אותם במשך 24 יום בבטן האוניות כהום מחזיק על גבול המים הטייטוריאליים מול פור-דריבוק ליד מארסיי. כל אלה הבניעו לבסוף את האימפריה הבריטית.

האוריסיה של 4500 המעפילים, שהוכאו לכנסו לגרמניה ושם הורדו בכוח משלוש אוניות הכלא, תרמה לא מעט להחלפת האו"ם על הקמת מדינת-יהודים.

אך כל זאת לא יכלנו לרעת אף, לפני 40 שנה, כאשר הפלגנו ממל סט על סיפון הספינה, ששמה שונה בלבים מ"פרודינט ורפילור" ל"יצאת אירופה הש"ד, בלעה אכסודוס.

□ □ □

"ביג ביל"

ויליאם ברושטיין, "ביג ביל", כפי שכינו אותו, היה בן 24 כאשר התנדב לשרת על סיפון אותה ספינת טיילים, שנרכשה עליידי שליחי ההגנה בארצות-הברית. ביל, ימאי מקצועי, כונר האקרטיה הימית ב"קייבנטרונס", לא היה כלל ציוני. אך ככך למשפתה יהודית טובה בלוס-אנג'לס, סבר הצעיר התמוך, כי עליו להגיע את עזרתו במאבק על העליה לארץ הקודש.

נימאי בעל נסיון התקבל ביל במסחה עליידי אייק ומנה קצין ראשו של הספינה. כבריחה הלילית ממל סט, כאשר נאלץ אייק להציא את הספינה ללא סייע של נווט, היה זה ביל שמתך בכל התחלשות של הקפטן שלו חזיק ירו בביצוע התימוזגים המסוכנים, כדי לשחרר את הספינה משני מבצעים קשים.

התקלה הראשונה הייתה, כאשר הבבל, שקשר את הספינה לרציף - ונתקע - הסתבר כהרף תמדוף. ביל לבש חליפת צלילה וידר לטפל בבעיה. אלא שכל נסיונותיו לא הועילו וללא

התחלה, כפי שכתבתי בסיפורי... המעפילים לכהונת הקונסול... למעפילים של כל ספינה שתפסו, אלא יחידו אותם למקום שטמנו הפליג - יבאו לסיכוח המוחלט של המבצע.

בזכותנו נזדקקו. אלא שהם לא יכלו לחוות את תגובתם של המעפילים. תגובה, שכללה קריזמוס בלביים עם חיילי הקונסול הבריטיים שניסו להשתלט על הספינה משיבצה ונמנות להקרבה שלא נבעו-נבולו-סייבו לרדת בצרפת - אליה הוזמרו מחיפה אחרי שהעברו לים אוגליתימליא. זו הייתה עמידה איתנה מול הלוח של הבריטים, שהתיקו אותם במסך 24 יום בכנף ואנחות בחום מתניק על גבול המים הטריטוריאליים מול פורדריבק ליד מארטיי. כל אלה הכניעו לבסוף את האימפריה הבריטית.

האורייסיה של 4500 המעפילים, שגורבו לבסוף לגרמניה ושם הודרו בכוח משלוש אוניות הכלא, תרמה לא מעט להחלפת הארץ על הקמת מדינת ישראל.

יחיאים בנדשטיין, "ביג ביל"

אך כל זאת לא יכולנו לדעת אז, לפני 40 שנה, כאשר הפלגנו מנמל סט על סיפון הספינה, ששמה שונה בלביים מ-פרודינגס וורפילד ל-ישיאת אירופה תש"ו. בלעה אכסודוס.

"ביג ביל"

יחיאים בנדשטיין, "ביג ביל", כפי שכינו אותו, היה בן 24 כאשר התגבר לשרת על סיפון אחת ספינת טיולים, שנרכשה עליידי שליחי ההגנה בארצות-הברית. ביל, ימאי מקצועי, בוגר האקדמיה הימית בקונטינטיננט, לא היה כלל ציוני, אך כבן למשפחה יהודית טובה בלוסיאנג'לס, סבר הצעיר החסון, כי עליו להציע את עזרתו במאבק על העליה לארץ הקודש. בימאי בעל גסיון התקבל ביל במטחה עליידי אייך ומונה קצין ראשון של הספינה. בגרייטה הילית מנמל סט, כאשר נאלץ אייך להוציא את הספינה ללא סיוע של צוות, היה זה ביל שתמוך בכל ההחלטות של הקפטן שלו וחיזקו דו בביצוע התימונים המסוכנים, כדי לשחרר את הספינה משני מצבים קשים. התקלה הראשונה הייתה, כאשר הכבל שקשר את הספינה לרציף - ונתק - הסתבך בתוך המרחף. ביל לבש חליפת צלילה וירד לטפל בכעיה. אלא שכל נסיונותיו לא הועילו וללא

כיל ומספר לוחמים משורות המעפילים לכבוש שוב את התא. כפעולה זו נפצע הקצין הראשון מהחלומת אלה בראשו. החיילים הבריטיים מנעו במסך זמן רב מירידתו להגיש לו עזרה וכיל היה מוגבל על הסיפון מתבוסס בדם. רק מאוחר יותר העליהו אייך וסמה נאיתנו לגרור אותו למרפאה. כעבור זמנמה, אחרי שאשה זעיר נזרו למות על ידיו החיילים, נפסק הקרב. הבריטים הובילו את הספינה לנמל חיפה והמלו מורידים את המפוצעים הרכיב.

גם ביל הודר מהספינה. כבר לא לבית תולים, את חיפה כבר לא ראה. הגיינטי מלוסיאנג'לס, שיצא כדי לעזור לכניעתו בטאבקם על המולדת, שילם מאבק זה בחייו הצעירים. הוא נטמן בכינת העלמין בשערי חיפה.

"יונאש"

יונאש היה אמנם בן 13, אך נראה לכל היותר, כבן עשר. ילד נמוך-קטנה וצנום ממרצא הונגרי. הוא היה עמנו על סיפון האונייה "אמפייר רייבל", אותה משלוש אוניות וכלא, שעשו רכסן לחופי צרפת כשסביבין 8 אוניות מלחמה בריטיות. שתי אוניות הכלא האחרות, שנשארו גם הן כל אחת 1500 מעפילים וזו, אורשן ויבור" ובראנימיר פרק". כאשר היינו כבר קרובים למים הטריטוריאליים של צרפת, פנה יונאש וקטן אל גר. ולמעשה: מיכה פרי, איש הפליים שהיה סגן מפקד אכסודוס והיה עימנו באונייה הכלא. גר, תראה! אמר לו באדיש, אני לא יודע צרפתית ולכן אני יוכל לומר לצרפתים שאנחנו לא נרד מתאבדות הזו, אבל אני מבקש לאפשר לי להסביד להם זאת בצורה אחרת". הוא שלף מתחת לחולצתו הקרועה דגל כחולילבן, מוכסה בחלש כמזמרים גדולים. זהו הדגל בו עסף אחי את יידי הקרוב ביותר, צבי, אחרי שה נפגע סכרור הבריטיים, אמר, אני רוצה לפרוס אותו על התנה, כדי שכל הצרפתים וגם העיתונאים יראו כי עם ישראל חי וכי אנו נשטוב למולדת שלנו בכל מחיר". צבי, הוא צבי יעקובוביץ ויל, הנער בן 16, שנורה למות שבועיים קודם לכן, כאשר הבריטים

יונאש עיין מסתגר על התורן, נמלא ונמלא לקבל בניה של המסלחה הצרפתית החשופה שעמדה לפנות אליו, כך התבשרנו. במערה שגרה לחוף ונוכה לטייפול חכרות חושב בצרפת בראש המשלחת הזו עמד פרנאנסואה קולבר, הפראנסי (המושל) של אזור בוטייר-דו-סו נפצאת מארטיי. עם שלושת הצוותים נמנה גם אנדריי בלימל, מי שהיה ראש לשכתו של ראשי-משלת צרפת, ליאון בלום, וכיהן כיו"ר הפרוציה הציונית הצרפתית. שלושת אנשי המשלחת ניצבו מולנו כשנחמנו בתוך המכלאה שעל הסיפון ובקול נרגש מאוד הם השמיעו את דברם. דתינו את התוצה ופתחו כשירת, התקווה".

"היהודי הקשיש"

את שמו לא ידעתי מעולם ואיני יודע אותו גם עד לעצם היום הזה. סיפורו של אותו יהודי ותי מנוק, בביל העמידה ואו, כשבדיוק מלאו לי 21 שנה, סברתי כי מרובר בקשיש... קשור למבצע של יונאש. ניצבנו איפוא של המשלחת הישראלית, והשכנו לדבריה וכמתוכנן עם גר המפקד, הייתי אני, כדובר צרפתית, צריך להשיב, כי איננו יורדים. אלא, שבטרם אספיק לצעוד קדימה כדי לפתח את פי, עשה כן אותו יהודי בצרפתית בעלת גיב פולני טובהק, פנה אל המשלחת והודה על ההצעה. הוא הודה גם על הרצון של הצרפתים להכנסת אורחים, שיבת את הרמוקורסיה ואת עקרונות החופש, השוויון והאזווה וגם את התרבות של ציפת. עמדנו בשורה הראשונה קפואים מפרח, כי לפי מהלך הדברים שלו היה ברור לנו, כי האיש עומד לקבל את ההצעה. ומה נעשה אז? נצחק עלי, נשמיע דעה שונה, אולי נצטרף הצבעה. גר ועמו

(המשך בעמוד 31)

דיעות אחרונות עמוד 19

23.9.1987 - ערב ראש השנה, כ"ט באול תשמ"ז

הפלאותי ב"אנסודוס"

כשאנשינו עמדו לפתוח בצעקות, כי נפל איש למים. דרגשתי כאילו הנפילה העיוורת נמשכת שעה ארוכה. צללתי בעוצמה לעומק רב. בקושי הצלחתי לעלות חוצה, וכאשר צץ ראשי מעל המים, הייתי כבר ליד מרחף האוניה, שהמשיכה ברכבה. יצאתי מהסובל והתהלתי שוחה לעבר. אושן ויגור". כעבור זמן אמנם ראיתי אותה ממש ליד הכתנתי באנשים מבכלאה שנישנפו לעברי. צוללתי בתוך נעמי, כי נראה היה לי, שהמבצע הצלחת התוכנית פעלה אוכל למסור את המסר.

אלא שנראה, כי גם הבריטים הבינו את העניין. הם לא נפלו בפח זה. אושן ויגור" לא עצרה כדי למשות אותי מהים. היא סינתה כיוון והתרחקה. אני נשארתי בלביים.

והנה זה, דיברתי אל עצמי בקול רם, גבשלת, ויחד עמך גם כל המפעל הציוני ועתה אתה המות כאו, כיום חתיכון, ואפילו בו 21 לא תהיה, עוד רבירים ריכרתי אל עצמי: מילא למות עם הישג, אך טחם כך, להינם, באמת חל".

כך דיברתי עם עצמי, כשאני שוכב על גבי ונשאור מעל פני המים בעזרת תנועות ידיים קטנות, לפתע שמעתי קול צופז והיה נומה לי, כי אני נוגע ב"מלספורמור" של עץ. הנה, אתה כבר מדמיני דברים, צופר, פלספורמה בלביים, זה הסוף".

אך זה לא היה הסוף. זו הייתה שולת מופשים אתה שלחו הבריטים כדי לתפש ולהציל אותי.

אחרי ששהייתי כמים 50 דקות, שלפו אותי ובמשך 24 שעות עשיתי על הספינה הבריטית. רביהתובל ואנשי התיימו אלי בכבוד רב. העניקו לי מתנות, שיכרו את המבצע ואת אומץ המעפילים. באשר החזירו אותי בלביים, באמצעות "כסא חבלים" ל"אמפייר רייבל", הסתרנו הקפטן וקציניו במסדר רסמה, הצדיעו לי ואיחלו בליטוב וכך, לצליל משרוקית חורתי לאוניה "שלי", שנה זכיתי בתשואות טוערות.

אך הבריטים לא הירשו לי לשוב אל ידידי. האיש הזה מסוכן, פסק המפקד, מייגור גריי הורה לבסור אותי.

למרות הנענו לצרפת. כאן התברר לנו, כי לא היה צורך לא בקשר לא במסר, לא בהתנחות. לא היה צורך להסביד, לדרבן, להבהיר. כאשר אחד הבינו כל מעפילי אכסודוס את אשר מיטל עליהם, הם ידעו מה המשימה ומה האחריות בה הם נושאים. הם ידעו, כי ההיסטוריה הנגורל בחרו בהם כדי להלום את מלחמת הציונות והם ידעו כיצד לעצור ומה להשיבו לא נרד. או ארדישראל, או מות.

כל האירועים הללו ורכים אחרים העניחו לנו לפני 40 שנה בסך-הכל, מוויזת זארייה של הוב, לאור ההתנהגות, הלך הרמות וצורת הדיבור העשוריים, נראה כאילו הלפו לא 40, אלא 4000 שנה.

(המשך מעמוד 18)
כל רובי שפתו של וולטר על האגיה נראו נבוכים, אך מה לעשות. האיש הגיע לסיום דבריו, הפסיק לרבע וקבע: "אנו מודים על הכל - אך לא נקבל את ההצעה. לא נרד".
אמרצה. התקווה" ויונאש הגיף את הדגל.
□ □ □

סיפור אישי

אסיפור האחרון הוא סיפורי האישי ממבצע, שעדיין קשה לי להאמין, כי אכן הצלחתי לנצעה. וסיפור שהיה, כך היה. רצה המקרה, הייתי על האוניה "אמפייר רייבל", על סיפונה היה גם "גר" (מיכה פרי), כגדמפקד. עמו הייתה עוד שלייה מטעם "ההגנה". סימה וכן שישה ימאים אמריקניים.

גד ואנשיו הבינו טייד, כי הסגמה של הבריטים היא להסל פעם אחת ולצטור את כל הנושא שטמו. עליה ב" ולכן אסרו לנו לרדת מהאוניה. כדי שנוכל ללחוץ על הבריטים וליצור רשתקהל אהדת. אלא שעל שתי האוניות האחרות לא היו מפקדים, ולא ידענו כיצד יגיבנו המעפילים שעליהן.

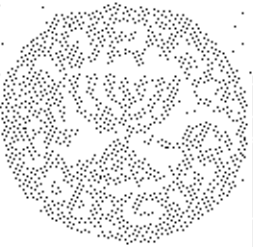
אלי לא יבינו את התבסים, אולי יישכרו. חיפשנו דרך כדי ליצור קשר כלשהו עם אחת האוניות האהדות. המרחק היה בן קילומטר, אולי קילומטר וחצי. אך איך נתקשרו אפילו פנס לא היה לנו. ואז צץ במותי רעיון: "אולי יפיל 'כאילו' אחד מאיתנו לים, ובמקום שיתנוור הוא ישהה לכיוון אוניה אחרת, זו תשלוחו אותו וכך יועבר המסר". גר הניס כי ואמה, כי זה רעיון טוב אלא שעליו לחשוב. הרי זה מסוכן, הסביד.

לאחרת אמר לי, כי החלטם לבצע את הרעיון ויחד עם זאת גם בישר לי, כי האיש שיבצע אותו הוא... אני בעצמי. שמעתיי סאמה בחיין וספורטאי טוב, העיד והוסיף: "אתה אמנם מתאים מאוד, אך כרוד, שאין לי כל מוכות לשרות לך לעשות זאת, אני רוצה רק שתבין, כי כך תלוי אם נצליח במאבק על עתיד ההעפלה. אם לא נצליח, עתונו של כל המפעל הציוני בטכנה".

מי אני, שאסכן את עתיד המפעל הציוני ומסרינה בדרך. הסכמתי. נרוד שהמבצע תוכנן היטב. כאיש "ועדת השלושה" שייצגה את המעפילים בפני מפקדי האוניה והצבא (שני האחרים היו הימאי אמריקני זכ טילס וסלמה טובול) יכולתי לצאת מהמכלאה ועל כך, נבקר ה"25 ניול, כאשר היינו במרחק של יומיים בערך מהופי צרפת. עליתי על הסיפון הקרטי כאילו לנשוף אותי.

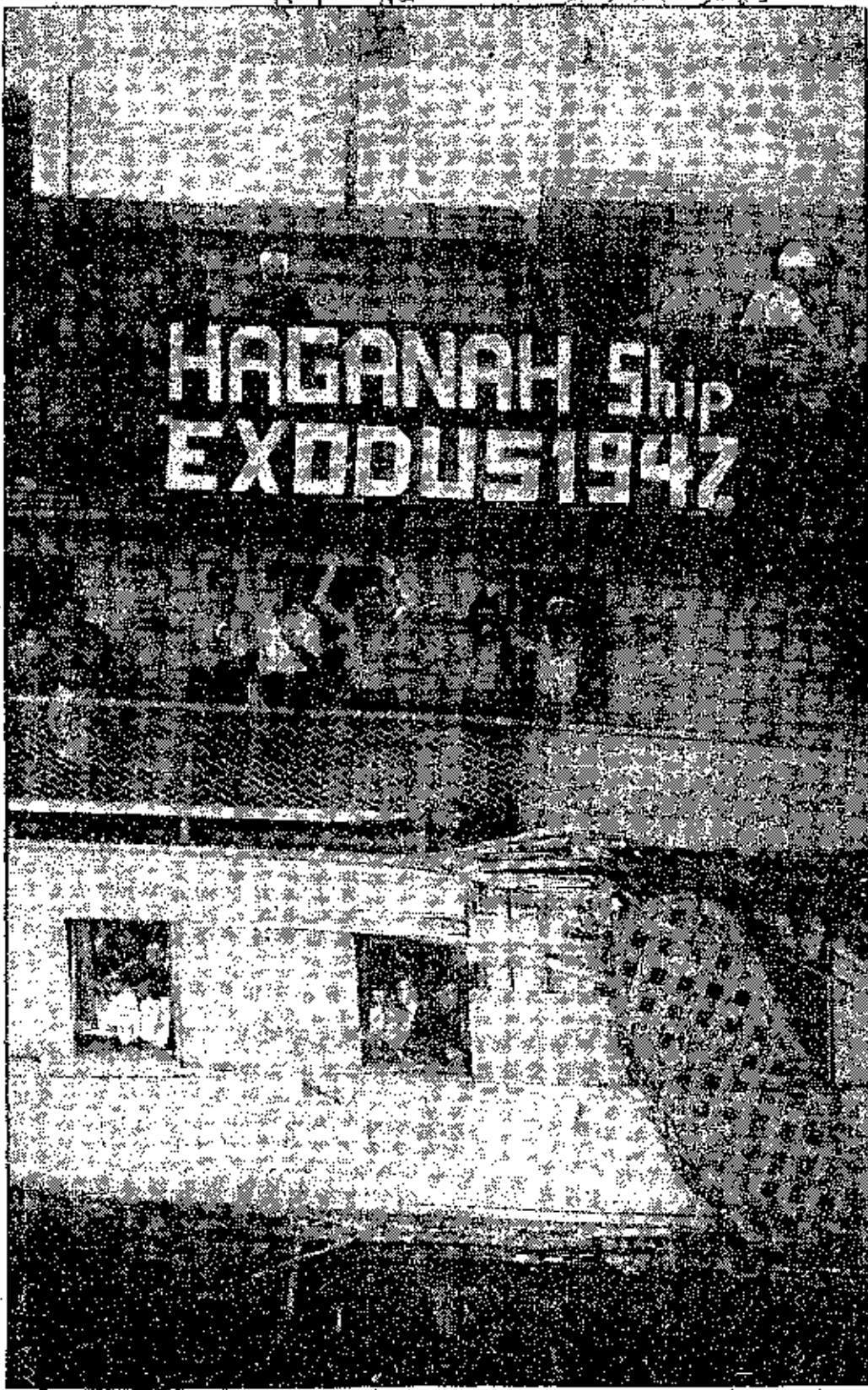
לבוש גופיה ומכנס קצר התיישבתי על המעקה ועשרתי על קשר-עץ עם גר. כאשר נתן לי את הביטון, נפלתי כאילו אחרנית לתוך הים.

מאת נח קליגר

היום לפני 35 שנים החל מסעם של 4800 פליטים יהודים לארץ-ישראל, על גבי ספינת-נהרות רעועה. מאבקם הנואש בחיילי הצבא הבריטי וטילטולים על פני ימים במשך 47 ימים, הצליחו לזעזע את העולם ולתרום להחלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית • כתב "ידיעות אחרונות", שהיה בין המעפילים. מספר מחוויותיו האישיות

אייק, כפי שנראה ב-1955, בגרות של זאביים ותיק

כחיה מצועה, תוך הפעלת הצופרים, בתחה הספינה בדהימה לכיוון החוף

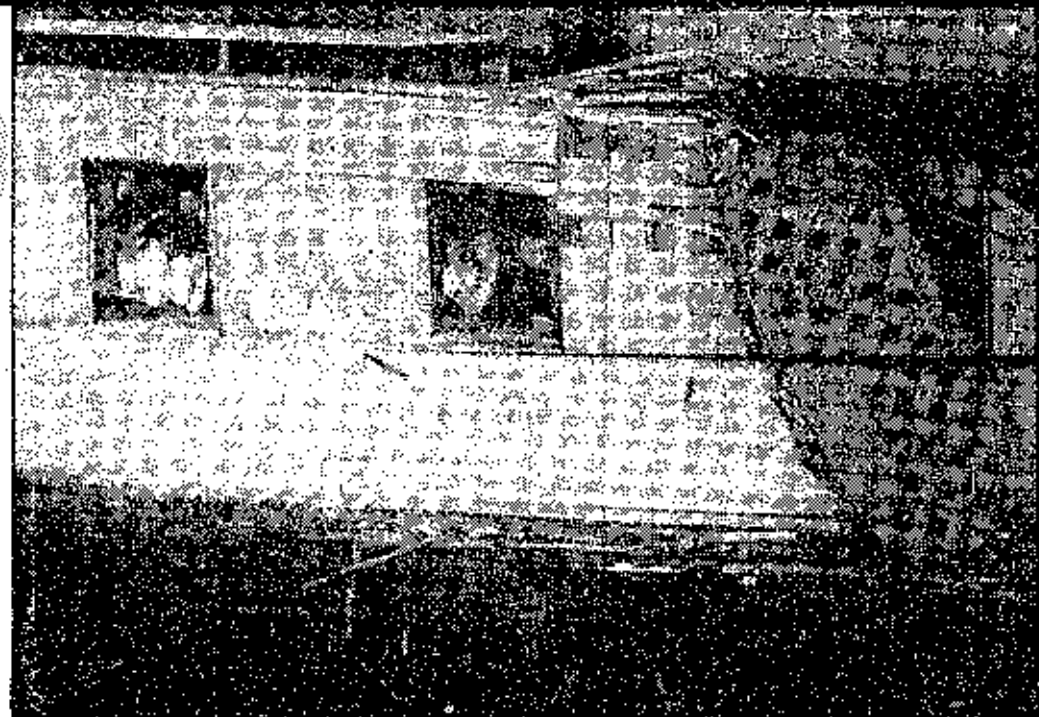
שתי משחתות משני צידי האקסדוס"ן התפ"ח קרב עיקש כשאנו הודעים שוב ושום אח נסיונות אנשי הקומנדו לנוק מגשר הליקוד שלהם לסיפון העליון שלנו, הדפנו באלות ב"מטות, במטרי של קופסאות-שימורים וחפצים שונים, התפוצצו-אדמה. לכסוף גם בידיים, כל אלה הורו דהירה מטורפת של בלייה-שיט, כא"עם ירדנו הבריאות לביטח, כי לא יצליחו להג"י

ספינת אגמים, הייתה יטוהת מאוד ויכלה לעלות כמעט על החוף עצמו, בניגוד לאניות המלחמה של הבריטים; היוותה גורם חשוב. יוסי המפקד ואייק הקפטן וכן יתר אנשי ה"הגנה והצנחה, ביניהם גר (מיכה מרי) עזריאל (עינו) וסימה (שמולר), היו מתוחים ועצבנים לקראת שעת האספ. שוב רצוב בדיקו הכל ו"י

וכי הם לשתיים לתנועה אשר נמנה תצמח המדינה העצמאית של העם היהודי. כי מחר קרבת שעה-האמת של הספינה, וכי בעוד זמן קצר יהיה עליהם לקחת חלק במיבצע שחוכנו בקפדנות ואשר נועד להביאם אל חופי-הארץ, ולא אל מחנות-המצער בקפריסין.

ספנות יכול לתאר לעצמו את גודל מבצעו של אייק, אשר הצליח להוציא בחשוכה, אל לב ים, ספינה מחוד נמל, בו היה לראשונה בחייו, אך לא היה זה המיבצע הנדיר האחר דון של אייק (יצחק אהרונוביץ, היום ארן) שהיה אז בן 23 ונראה כאילו בן 16. עוכרה זו, אגב, הציגה אותו מאוד וגם המריצה לו רגלי למוחה לכל מי שאינו היה

יובילת אמריקאית (גולד) 9.7.1982

כחיה מצועה, תוך המעלת הצומדים, פתחה הספינה בדהיית לביון החוף

אייק, כפי שנראה ב־1955, בגרות של זאביים ותיק

שתי משתתפות משני צידי ה, אקסדוס, החפ"י תוך קרב עיקש, כשאנו הודסים שוב ושוב את נסיונות אנשי הקומנדו לזנק מגשר הפיקוד שלהם לסימון הצלילן שלנו. הרפנו מאלות בר-מוטות, במטו של קוסמאות-שימורים ותפצים שונים, בתפוחי-אדמה, לבסוף גם בדיים, כל אלו תוך הירדה מטורפת של כלי-השיט. כאן שר נזכרו חבריטים לדעת, כי לא יצליחו להגיד היח כוח על הספינה בגלל התקיפה הראשון, שינו את השיטה. שתי המשחתות התרחפו מעט הצידה כדי לשוב לפתע מתוך תאום מלא כשהן מנסות לרמוס בנייון את הספינה שלנו. מעמים אחדות עשו זאת במסגרת ברורה לגרום נזק רב ואף להביא לטביעתה של ה, אקסדוס.

בבטן הספינה פרצה בהלה בקרב הנשים התי-ילדים, אך ראה זה שלא, הספינה המטורה בתי-גלתה גם כספינה חזקה, היא עמדה במהלומות וכמעט שלא ניווקה.

שוב הידשו חבריטים את נסיונות ההתחנה שוב בהרפת, ואז גיחנה הפקדה לפתוח פל-נו באש. זו הייתה התחנה במשפט, שנומשך בכך למעלה משעתיים, ואשר בו, למרבה הפלא, הייתה ידנו במחלט על העליונה.

העיר שהיתה כה קרובה - וכה רחוקה

לילה האש נאלצנו לסגת במקומות שונים הראשוני חבריטים הצליחו לזנק על הסיפון שלנו. אך הקרב טרם הסתיים, בהתקמתנו ובקרבות פנימי-אל-פנים הצלחנו לזרוק חיי-לים, שתגרו חגור קרבי שלא, אל תוך הים, בין תאניות הודעות. אך הבאבק לא היה שקול, שוב נחתו אנשי קומנדו על הספינה והפעם הצליחו להשתלט על ההנה.

בקרוב טביח למא זה נחרו הקצין הראשון (המשך בעמוד 48)

ספינה אנמים, היתה שטוחה מאוד ויכלה לעלות כמעט על החוף עצמו, בניגוד לאניות המלחמה של חבריטים, היונה גורם חשוב. יומי המפקד ואייק הקפטן וכן יתר אנשי ה-הגנה והצוות, ביניהם גר (מיכה פרי) עוזיאל (עינב) וטימה (שמולקר), היו מהוחים ועצבנים לקראת שעת האפס, שוב ושוב בדקו הכל ור-דאגו לכל פרט.

הגיע הלילה שבין ה-18 ביולי, לפני עלות השחר עמדנו להגיע לכוו הטרנסוורייר ליים של בריטניה לרגע לו ציינו בדריות. אלא שגם חבריטים היחה תוכנית והם פתחו במפתיע ב, סבצע סילוד" (כפי שכינו את ה-מבצע שתהגן סביב הספינה שלנו), ב-2:00 אחר-הצות לפרו, התקיפו אותנו אוניותיהן, ששמו גם זון ללא אורות, בחסות החשיכה עד מטרים ספורים מהספינה, ולפתע האירו זרקורי ענק את הסיפונים שלנו, עצרו את הספינה; אתם במים הטרנסוורייריים של בריטניה הגדול-לה, בקע קול מתוך המגפון.

עמדנו אותו רגע על גשר הפיקוד, המפקדים ראשי הצוות וגם אנכני, כאחד נאחרים ל-פלוגות הלחימה, בדהגנו ממש, קשאנו ב-מקום. אייק התאושש ראשון והתחיל צועק: "לא נסח, שקר, אנחנו במרחק של 20 פילין מהחוף", אך כרוז ששום דבר לא עור, חברי-טים התכוננו להגהית חילי קטננדו על ה-ספינה שלנו. בלית ברירה נתן אייק את הקור-זה לטוחה בכל המהירות, למרות שהיה ברור שכבר החמצנו את גורם ההפתעה, זון של ה-מהירות והן של משרך ההגנה שלנו. אנשי המלגות שלנו אפילו לא היו עוד במקומי-תיחם.

כחיה מצועה, תוך המעלת הצומדים שלה, פתחה הספינה שלנו בדהייתה לביון החוף, שהיה עדיין רחוק למדי. המהירות אמנם הפי-תיצה את כלי-השיט השונים של הצי הברי-טי ואלת הצלילוח להדביק אותנו רק כעבור זמן-מה, בינתיים עלו מבטן הספינה רבים מ-אנשי, פלוגות הלחימה. שלנו וכאשר התקרבו

וכי הם משתייכים לתנועה אשר ממנה הצמח המדינה העצמאית של העם היהודי. כי מהר קרבת שעת-האמת של הספינה, וכי בעוד זמן קצר יומה עליהם לקחת חלק במיבצע שהוכנן בקפדנות ואשר גיער להביא אל חופי-הארץ, ולא אל מהנות-המעצר בקפריסין.

מטר של קופסאות שימורים ותפוחי אדמה

מיפקדת ההגנה רקמה תוכנית, לקיה היה סיכו רב כי אומנם יצליחו מעפילי, אקסו-דוס" להצרים על חבריטים ולנחות בחוף ארץ-ישראל. התוכנית היחה מבוססת על מספר גקודות עיקריות: על המהירות האמיתית של הספינה, כי ה, אקסדוס" ששטה במהירות של 12-10 קשר, יכלה למעשה לפתח מהירות גדולה בהרבה של כ-18 קשר. ההנחה הי-תה כי בהגיסה לגבול הים הטרנסוורייריים כלומר, שלושה מיליון נחמות, תסתח בדהיית מקסימאלית, דבר שיפתח את האגנית הברי-טיות שהתרככו מאחוריה בימים האחרונים ל-הפלגה. כך תוכל הספינה להרויח מאות מט-רים ויותר עד ששוב יתקרבו אליה האניות ה-בריטיות. באמצעי הגנה נגד פגזות נגו המד-מיל, הוכנו רשתות ענק, אותן עמדו למחוח על כל תחמי הספינה ועל הסיפונים. יחד עם זאת הוכנו עשרות מטות ארוכים אשר בעוד-החם עמדו להרוץ את האניות הבריטיות ולמי-נוע את זינוקם של חילי הקומנדו. שעל פי-מניוהן גם סילוני-מים ושמן הוכנו לצורך זה, כשכל ההכנות נעשות במהירות בשעות הלילה כדי לא להסגיר את התוכנית מוקדם מדי. מי-קרב המעפילים נבחרו מספר מאות בעירום אשר חולקו ל, מלגות קרבות", כל אחת עם ההוראות והחלק שלה בביצוע התוכנית.

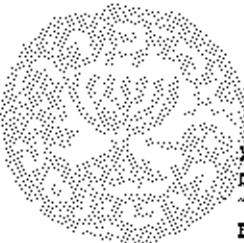
הכל היה מוכן לשעת האפס, מלנו סברנו כי נצליח במשימה גם העובדה שהספינה פ-

ספנות יכול לתאר לעצמו את גודל מבצעו של אייק, אשר הצליח להוציא בחשיכה, אל לב ים, ספינה מתוך גמל, בו היה לראשונה בהיין, אך לא היה זה המיבצע הגדול האחד-רזן של אייק (יצחק אחרנוביץ, היום ארו) שהיה או בן 23 ונראה כאילו בן 16. עובדה זו, אגב, הודאינה אותו מאוד וגם הפריעה לו, כדי להוכיח לכל כי אותו נער צעום, בעל פני החינוק, שהסתובב במבוססים קצרים, כשגופו העליון חשוף, הוא אומנם, ה-שליט אחרי אלוקים, נאלץ לחבוש את כובע רבי-ההובל - וגם אז היה לו קשה לשכנע במישור אחר, לפחות, הוכיח אייק בגרות ו-גותלים של זאביים ותיק, הוא קילל, הש-תולל, צרח, אך הכל ידעו כי לפניהם אדם חביב, ישן, אמיץ, מסור ומוכן לכל קורבן, כדי לראוב למעפילים, "שלו" וכדי למלא את התפקיד ואה השליחות.

זאת ידעו והעריכו, כמובן, גם 38 אנשי ה-צוות שלנו, כולם צעירים יהודים-אמריקנים, שהתנדבו למשימה. כולם - שרש לאחד, הוא בין גראבל, לואל סרוסטנצו, אשר לאה בעז-רה לשם היהודי שליחות עליונה וצדי-השמים. אומץ-הלב, רוח-ההקרבה והעלילות של אנשי הצוות היו עילאיים, והרוח ששררה על סיפון ה, פרוידנט נורסיליי" היחה נפלאה.

חיש מהר ההברר, כי הספינה בעלת המשי-קל המודט (כ-1800 טונות) היחה בעלת קי-בלת גדולה מאוד וכי הכל הצליחו, להסת-דר" בה, במלכיל, למדוג מהר, כי חבריטים עמדו על כונתנו האמיתית מרגע הראשון, ו-סיד עם באתנו מהנמל, "גדבקה" אלינו משי-החת בריטיות.

אירוע אותו יזכרו כל מעפילי הספינה היה הרגע בו הורד דגל הונדוראס והועלה הדגל של התנועה הציונית עם מגו-הנוד, כשלשני צידי הסיפון העליון מתגלים השלטים עם השם החדש: , יציאה אירוסא תש"ז 1947 אקסדוס".

סיפורה של "אקסודוס"

(המשך מעמוד 17)

שלנו, ביל ברנשטיין, הכהור הג'נרלי מברוקלין החיוב והאהוב על הכל. אטאט שכך הקרב, יוסי החליט כי אין עוד כל סיכוי וכל טעם להמשיך בו. אייך לעומתו, רצת להמשיך וטען כי עדיין נוכל להגיע אל התוף, אך יוסי לא שוכנע, למרות ה"מסמליות" הקטנה. ארבע שעות נלחמו בתולי-הקומנדו של הצ'י-הבריטי התמושים מכף רגל ועד ראש. נלי המני בידיים. ארבע שעות של קרב-חימה של גילוי גבורה ואומץ עילאיים. קרב שנכנס להיסטוריה.

ארבעה הרוגים היו לנו, ביניהם אשה ונער. גם פצועים רבים. אכזריות הכריטיים נכפשו באפדים בלפחות חריטור אנשים. כיתתים עלה השחר וכשהספינה בפיקוד בריטי, עושה דרכה אט-אט לעבר נגלי-היפה, היבחנו בכל עוצמת הכוח הימי ששיגרה מדי שלת לונדון וגד ספינת המפעלים. אנייה גדול של אותו כוח לא הייתה אחרת מאשר המשחתת "אייאקס", אחת האניות שהשתתפה בקריבה-הנצחון נגד היטירת הגרמנית. גרף פוץ שפיי, בכניסה למל של בירת אורוגוואי, מונטווידאו. ב-1940. אחת האניות המפורסמות ביותר של צי הרוי-מלכותה.

מי שהיה על סיפון ה"אקסודוס" עם בוקר של ה-18 ביולי 1947, לא יזכה לעולם את הכניסה לנמל-חיפה. עמדנו על הסיפונים, עיי פים, סוטים, פלזבלכים ולפנינו העיר עם הדי בתים הלכנים ומדרות העיר. העיר שהיתה כה קרובה — ובת דחוקה מאיתנו. ולפתע מבלי שאים יזום זאת, פרצנו בולנו בשירת "התקווה" אדירה. ההמון שנדחק בגדרות סביב לשטת הכרמל, החל מיד שר עמנו. החיילים הדייטים עמדו קפואים ונדחיים מעוצמת השירה הסמונטאנית.

עליפי פקודת בריטים הורדנו מהספינה ודי תועלימו על שלוש אניות-כלא שהמתינו בנמל. בחלק הקדמי של כל אחת מאותן האניות היתה מיכלאה גדולה למספר מאות אנשים, ואילו מאות אחרים הוכנסו לשני אולמות בבטן האוניה. הבריטים חילקו עלונים בהם הוסבר, כי פני האניות לקפריסין.

אלא שזו הייתה הודעת שקר. ממשלת לונדון, שהיפשה דרך, לבלום ולהסל להחליט את העלייה הבלתי-חוקית החליטה, כי הספינה שלנו תישמש לה אמצעי לתוכנית זו. שלא כי כל הספינות שקדמו לנו והחלט, כי "אקסודוס" תהווה לנמל ממנו תפליגה, כלומר, למרפת. כשיטה זו, כך סברו הבריטים, לא יהיה עוד טעם לרכוש ספינות ולשלחן עם מפעלים ל"טוול" הלוח ושונם בוס-התיכון. הבריטים חייטבו נכון, כי "ההגנה" לא תוכל עוד להמיר שיד כך בעליה או בנסיון לעליה.

או המוות או ארץ-ישראל

אלא שהבריטים לא הביאו כהשבון את דיוח החקירה והתשייה של אנשי שארית-החליטה שעל שלוש אוניות-כלא. כאשר שמענו, ספיו של רבי-החובל של ה"אמפייר-דייוול", שאוטי גם פנינו לא לקפריסין אלא לצרפת. פתחנו באופן ספונטאני בשכיחה-רעב. גן, כלומר מיכה פרי, וסימת שהיו עמנו (כל היתר, לר" בות יוסי נאיים, הסתחרו במקומות השונים שדי הוכנו במיוחד לאפשרות זו על ה"אקסודוס" והגיעו חזרה לארץ-ישראל, בעוד שהו וסימה תיכננו לשוב מקפריסין). כינסו את שלושת האמריקנים מהעזות שהיו על האוניה ואותי כנסת לצוות להתייעצות וחופה החלטנו, כי הדרך היחידה לסכל את תוכנית כריזיות לונדון, הוא לטרב לרדת מהאוניה בנמל צרפתי. או ארץ-ישראל — או פנות על האוניה, קבענו כסיסה. כאשר בוקנו את הלך הרוחית בקרב המפעילים, נדחמנו: הכל תמכו בסיסה זו. לא נרד בצרפת, החליטו, מוטע למות כאן, כדי להבטיח עלייה חופשית, קבעו.

רק מי שהיה עם אותם המפעילים, יגוללי השואה, למרדי הסבל והאמיים, יכול להבין את גדול ההקרבה שלהם.

עדיין נותרה בעייה: כיצד להודיע לשתי האניות הנוספות על ההחלטה שלא לרדת בי צרפת. לא על ה"אושן וויגור" ולא על ה"ראני" מיד פארק" היו עליה, "ההגנה" ולא יכולנו איפוא לרדת מה יחשבו המפעילים וכיצד יב" הגו האפשרות היחידה להתקשרות עם אחת האניות, שישו במרחק של כ-1500 מטרים מאחורינו. היתת באמצעות אדם, אשר יפול כביכול לים וכמקום לשוב אל אנייתו, כאילו מהרן ארובין. חושים ייצא בשתייה אל אחת האוניות שמאחורינו. כך, למחרת, יודעו שתיים מתוך שלוש האניות, את אשר הוחלט.

וכך היה. אחד הנוסעים, בשל" לים והגיע קרוב מאוד ל"אושן וויגור", אלא שהבריטים תפשו בנראה את העניין. הם הורו לאוניה ש" לא לאסוף את השותין שלנו, אשר נשאר בינו הפיגור כ-15 דקות נמישה באפיסת-הכוחות על ידי שולח-המוקטינו. על סיפון ה"אמפייר" (נימפת הג'לוסי") עינה כ-24 שעות ההחזר, כלב-יום, אל ה"אמפייר דייוול". המבצע הנועו היה איפוא לשווא.

אך, כפי שהתברר בעבור ימים אחרים, לא היה לנו כמה לחשוש. גם ללא הדרכה מצד אנשי "ההגנה" הגיעו המפעילים מימתי האני ינת האחרות לאותה החלטה בדיוק: "לא נרד", כפי שאמר ידורנו מרדכי ריומן, מנהיג המפעילים על סיפון "ראני" פארק": "כולנו חושנו אותו דבר".

לא ידענו, כמובן, כי האויה-סאה של מפעלי ה"אקסודוס" הפכה בינתיים לאירוע מספר אחד בעולם כולו, וכי מיליוני אנשים עקבו באמצעות מסדרי הרדיו והעיתונים (עדיין לא היתה טלוויזיה), אחרי דרכנו לצרפת.

כאשר הגענו לקרבת חופי צרפת ב-19 יולי 1947 (אגו זוכר זאת גם משום שהיה זה יום הולדתו ה-21), התברר לבריטים, כי עלטונות פארוו סירבו, לפי שעה, להחיר כניי סת האוניה לחחום המים הטריטוריאליים של הם. קודם נשאל את האנשים שעל האניות, קבעו, וכך שצו, על סיפון האוניה, שענו על גבול שלושת המילין, ליד הנמל הקטן פורי די-בויס. בקרבת מארסיי, עלתה משלחת צרפי תיה אשר בראשה עמדו פול קולבר, המסנת למושל ממנו ברי-דייוול, ואנדריי בלימל, ראש לשכתו של ראש ממשלת פארוו דאז. מי יהודי הסוציאליסט לואן בלוס, "צרפת מיכנת לארח ולקלוט אתכם; לתת לכם אה כל הנכר יות" אמרו, אך היא לא תכרית איש לרות, האם אתם רוצים לרדת?" תגלוו" האדיר של כולם הדנים אף את המכובדים הצרפתים די דמעות ולנו מעינתה. כאשר פתחנו בשירת "התקווה" אדירה.

במעך למעלה מיליונה שמועות ניסו הכריז טים לשבור אותנו. הם החזיקו אותנו בבטן האניות הצויות-מלה וברזל, בתום לוחט (היה זה חרדש אנוסס החם ביותר בתולדות הד אור), לעתים בחוסר מים ומזון, בתנאי צפי פוח אוימים, תוך תקווה כי בכל זאת נכנסו.

כאשר נוכחו לדעת, כי כל מאמציהם עלו בתווי וכי אפילו נשים הרות סירבו לרדת (בסך הכל נשרו כמה עשרות אנשים), גם לאור העובדה שבעולם פרצה סערת אנטי-כריטיות אדירה, החליטו שלטונות לונדון להעי ביר אותנו למחנות הפליטים אשר באיזור שליטתם בגרמניה. כך ניסו, לפחות, להציל חלק מיוקרתם ולא להכנע לדרישתנו לעליית מיידית לארץ-ישראל.

בתוך 4 ימים הורדו, נמוח הוריע ממש, על ידי חיילי בריטניה כל מפעילי ה"אקסודוס" ליד הנמל הגרמני קיל. בכך נסתיימה האף דיסיאה של האקסודוס, אשר כל מפעיליה, שבה, אגב, כעבור זמן קצר לארץ ישראל.

מפעילי הספינה הלוהמת, גברו על מוימתת האימפריה הבריטית וסיכלו את ניסיון הממשל הבריטית להסל את העלייה לארץ-ישראל.

9.7.1982
Prof. (Rof)

9.7.82
Prof. (Rof)

סיפורה של "אקסודוס"

(המשך מעמוד 17)

שלה, ביל ברושטיין, הכחיר הגיטו מברוקלין, והחביב והאהוב על הכל. אטראט שכך הקרב, יוסי התליט, כי אין עוד כל סיכוי וכל טעם להמשיך בה אייק, לשמחה, רצה להמשיך וטען, כי עדיין ניכר להגיע אל החוף. אך יוסי לא שוכנע, למרות השתוללות ת, ספטן.

ארבע שעות נלחמו בחיילי הקומנדו של הצייטברייט החמושים מכה רגל ועד ראש, גלי חמוץ פזיזים. ארבע שעות של קרביומים, של גלי מכות וארבע פילאים, קרב שוכנע להימסריות.

ארבעה הרוגים היו לנו, ביניהם אשה ונער. גם פצועים רבים, אבידות הבריטים נפסו באמדים בלפתוח היריב אנשים.

בינתיים עלה היסור וכשהספינה, בפרק בריטי, עושה דרכה אטראט לעבר נמל-היפה, היבחנו בכל עוצמת תבוח הימי ששיריה כפי שלת לונדון בגד ספינת המפעלים. אניתי חדל של ארזו כוח לא הייתה אחרת מאשר המשתתת, "איאקס", אחת האניות שהשתתפה בקרב-הנצחון נגד הסירות הגרמניות. גרף פיין שפיי, בכניסת לנמל של בירת אורוגואי, מונטווידיא, ב-1940, אחת האניות הספרדי סמנת בירת של צי הדי-מלכות.

כי שהיה על סיפון ה"אקסודוס" עם בוקר של ה-18 ביולי 1947, לא יעברו לעולם את הכניסה לנמל-היפה. אמדנו על הסיפונים, עיי כים, סחוסים, מלובלכים ולפנינו העיר עם הר כיום הלבנים במורדות הציור, העיר שהיתה כה קרובה — וכה רחוקה מאיתנו, ולפנינו מכלי שארש יתום נאת, פרצנו כולנו בשירה, "התקווה" אריתה. תיאון שנחתק בגדות סביב לשמח הכרמל, החל מיד עד עמנו החיילים הר בריטים עמדו קפואים ונדחמים מעוצמת השירה והספריטאנית.

עלימי פקידת בריטים הודינו מהספינה רי-הופלינו על שלוש אניו-הכלא שהמתונו בנמל. בחלק הקרבי של כל אתה מאותו האניות היתה מילאח גדולה למספר מאות אנשים, ואילו מאות אחרים הוכנעו לשני אולמות בבטן האניות הבריטים חילקו עלינו בהם הוסבר, כי פני האניות לקפריסין.

אלא שזו חיימה העדעת שקר, מכשלה לנו, וזו, שחיששה דרך, לבלום ולחלל להגיסן את העלייה הבלתי-חוקית, תחליטת, כי הספינה שלנו תשמש לת אמצעי לתוכנית זו. שלא כי כל השפעות שקדמו לנו הוחלט, כי "אקסודוס" תחזור לנמל סמנו הפליטה, כלומר, לצרפת. בשיטה זו, כך סברו הבריטים, לא יהיה עוד טעם לרכוש ספינות ולשלחן עם מפעלים לי "סול" הלך וערב ביס-החינוך, הברוטים הישבו וכוך, כי "התגובה" לא תיכל עוד להמר שך כך בעליה או בבטיון לעלייה.

או המוות או ארץ-ישראל

אלא שהבריטים לא הביאו בחשבון את דוח התקדמון התושית של אנשי שארית-הפליטה שעל שלוש אוניות-הכלא. כאשר שמענו, ספיו של רבי-החובל של ה"אמטירי-יוול", שאומי גם פנינו לא לקפריסין אלא לצרפת, פתחנו באופן ספונטאני בשביתת-רעב. גר, כלומר מיכה פרי, וסימת שהיו עמנו (פל היתר, לרי בלת יוסי ואייק, הסתתרו במקומות העונים שי הוכנו במיוחד לאפשרות זו על ה"אקסודוס" הוגינו חודר לארץ-ישראל; בעוד שגד וסימה תיכננו לשוב מקפריסין), כינוס את שלושת האמריקנים מהצוות שהיו על האונייה וארזו כנספה לצונה להתייעצות החופשיה החלמנו, כי הדרך וההיחוד לסכל את תוכנית מחיבת לונדון, הוא לסרב לרדת מהאנייה בנמל צרפתי. או ארץ-ישראל — או מוות על האונייה, סכענו כסיסמה. כאשר ביקנו את הלך הרוחות בקרב המפעלים, נהגנו: הכל חמכו בסיסמה זו. לא נרד בצרפת, החליטו, מנסב למות כאן, כדי להבטיח עלייה חופשית, קבעו.

יק מי שהיה עם אותם המפעלים, ניעוליי השואה, לברוי הסבל האישיים, יכול להבין את גודל ההקרבה עלתם.

עדיין נותרת בעינה כיצד להגיע לשתי האניות הנספות על התחלפת שלא לרדת כי צרפת. לא על ה"אשן וויגור" ולא על ה"ראנרי מיד סארק" הדי שליחי, "התגובה" ולא יכולנו אישרא, לדעת מה יתשובו המפעלים וכיצד יב" הגו האפשרות היחידה להתקשרות עם אחת האניות, ששמו במרחק של כ-1500 מטרים מאחורינה היתה באמצעות אדם, אשר יוכל כביכול לים ובמקום לשוב אל אנייה, באילו סהוד אובדן חושים ייצא בשחייה אל אתה האנייה שמאחורינה, כך, לפחות, ידעו שהיים פתור שלוש האניות, את אשר הוחלט.

וכך היה אחד הנוסעים, נפל לים והגיע קרוב מאוד ל"אשן וויגור". אלא שתברייטים תפשו כנראה את הנוסעין, הם הודו לאונייה שי לא לאסוף את השחיין-נלנו, אשר נשאר בים הפתוח כ-45 דקות ונמשה באמפוטריכותה על-ידי שולדת-מוקשים, על סיפון ה"מרימיד" (נימפת הגליים) שעה כ-24 שעות ותוחלת בלבטים, אל ה"אמפירל רישול", המבצע הגועז היה אפוא לשוא.

אך, כמי שהתברר כעבור ימים אחדים, לא היה לנו מצא לחישוב. גם ללא הודעה מצד אנשי "התגובה" הגיעו המפעלים מוסיף תארי יות האחרות לאותה החלטה בדיוק: "לא נרד", כפי שאמר יודינו מרדכי ריינסן, ממנהג המפעלים על סיפון "ראנרי" פארק". כולנו חשנו אותו ובר.

לא ידענו כלומר, כי האודיסאה של מפעילי ה"אקסודוס" הסבה בינתיים לאירוע מספר אחד בעולם כולו, וזי מיליוני אנשים עסקו באמצעות משדלי הרדיו והטלוויזיה (עדיין לא היתה טלוויזיה), אחרי דרכנו לצרפת.

כאשר הגענו לקרבת חופי צרפת ב-31 בי יולי 1947 (אני זוכר זאת גם משהו שהיה זה יום הולדתי ה-21), התברר לבריטים, כי שלטונות פאריז סירבו, לפי שעה, להתיי כניי סת האניות להחום תמים הטריטוריאליים שלי חז. קודם נשאל את האנשים שעל האניות, קבעו, וכך עשה על סיפון האניות, שעגנו על גבול שלישה המיליון, ליד הנמל הקטן מרד די-בוק, בקרבת מארסיי, עלתה משלחת צרמי היה אשר בראשה עמדו פול קולברו, המשנה למושל מחוז בוי-די-רוז, ואנדריי בליטל, ראש לשכתו של ראש ממשלת פאריז דאו, ה" קארדי הסוציאליסט ליאון בלום, צרפת מוכנה לארח ולקלוט אחכם; לתת לכם את כל הנומי יחז, אמרו, אך היא לא תכריח איש לרדת. האם אתם רוצים לרדת? "הלאו" תאדיר של כולם הדקים אף את המוכנים הצרפתים וי דמעות ולגו מעיניהם, כאשר פתחנו בשירה "התקווה" אדירה.

במשך למעלה משלושה שבועות ניסו הכרי טים לכבוש אותנו. הם החזיקו אותנו בבטן האניות הצרפתיות פלדה וברזל, בחום לוחש (היה זה הדיד אנוסט התם ביותר בתולדות ה" אוז), לעולם בחוסר מים ומזון, בחוצי צמר שרת איומים, תוד תקנות כי בכל זאת נכנע.

כאשר נזכרו לדעת, כי כל מאבציבת עלו בהחו וזי אפילו נשים הרות סירבו לרדת (בסך הכל נערו כמה עשרות אנשים), וגם לאור השגחה שבפולס סרעצ סרעצ אנשי בריטיות אדירה, החליטו שלטונות לונדון להעי ביר אותנו למחנות הפליטים אשר באזור שליטתם בגרמניה, כך ניסו, לפחות, להציל חלק מיוקרתיס ולא להכנע לדרישתנו לעלייה מידיה לארץ-ישראל.

בתוך 4 ימים הודרו, בכוח הרעז ממש, על ידי חיילי בריטניה כל מפעילי ה"אקסודוס" ליד הנמל הגרמני קיל, בכך נסתיימה האר דיסיאה של האקסודוס, אשר כל מפעילית, שבה אנה, כעבור זמן קצר לארץ ישראל.

מפעילי הספינה החלומת, גבורי על מופיות האמפריה הבריטית וסיכלו את ניסיון הממשל לת מביטית לחלל את העלייה לארץ-ישראל.

Die Tragödie der jüdischen Flüchtlinge findet kein Ende

Sie wurden in drei Käfigschiffen in den Hafen von Port-de-Bouc geschafft. Aber sie wollen um jeden Preis eine neue Landung in Palästina versuchen.

Der Dampfer «Exodus 1947» hatte 4554 jüdische Flüchtlinge an Bord, nämlich 1600 Männer, 1282 Frauen, 1017 Jugendliche und 655 Kleinkinder und Babies. Außerhalb der ägyptischen Hoheitsgewässer wurde er von englischen Flugzeugen entdeckt. Mehrere britische Zerstörer nahmen die Verfolgung auf. Als 30 Marinesoldaten übersetzten, entwickelte sich ein Kampf. Die Passagiere überwältigten die Soldaten und nahmen sie gefangen. Das Schiff verfolgte seinen Kurs auf Tel Aviv weiter. Nach dem Herannahen der Zerstörer kam es zu einem fünfständigen Feuergefecht, das drei Tote und 30 Verletzte forderte. Während des Kampfes wurde der Maschinenraum beschädigt. Durch die Lecks drang Wasser ein. Das havarierte Schiff wurde in den Hafen von Haifa geleitet. Dort übernahmen die drei englischen Zerstörer «Runymede Parc», «Ocean Vigor» und «Empire Rival» die jüdischen Flüchtlinge, um sie nach Frankreich zurückzuschaffen.

Die drei englischen Schiffe legten im Hafen von Port-de-Bouc an, 46 km von Marseille entfernt. Die Nachricht von der erzwungenen Rückkehr der Flüchtlinge rief im Midi große Aufregung hervor. Die französische Regierung lud die jüdischen Passagiere ein, bis zur Abklärung ihres weiteren Schicksals an Land zu kommen. Die Behörden und die französischen und zionistischen Hilfsorganisationen sandten Lastwagen mit Lebensmitteln und Medikamenten nach Port-de-Bouc, um den Flüchtlingen nach ihrer beschwerlichen Fahrt Hilfe und Pflege angedeihen zu lassen. Etwa 120 bis 150 Journalisten und Filmleute aus aller Welt fuhren in ihren Au-

Ein typisches Flüchtlingsschicksal
Diese alte, ungarische Jüdin hat alle Gräueltaten des Szalasi-Regimes gegen ihre Rasse überlebt. Sie wurde nach Deutschland deportiert und dort von den Amerikanern befreit. Bis vor wenigen Monaten fristete sie ihr Dasein in verschiedenen D-P-Lagern. Ihre Kinder leben in Palästina. Deshalb versuchte sie, endlich auch dorthin zu gelangen, um sich wieder mit ihrer Familie zu vereinigen. Kurz vor der Erfüllung ihres letzten Wunsches machte ihr das grausame Schicksal einen Strich durch die Rechnung. Trotzdem hat sie die Hoffnung nicht verloren, ihren Lebensabend bei den Ihren in Palästina verbringen zu können.

Menschenhater Giffen und Stachelndraht. Weil die jüdischen Flüchtlinge, die Visa nach Columbia besaßen, in Palästina an Land gehen wollten, wurden sie auf drei britische Zerstörer verladen und nach Frankreich zurückgeschafft. Die von Hunger und Entbehrungen gezeichneten Heimatlosen winken dem Fotografen verzweifelt zu.

Zionistische Pfadfinderinnen und Pfadfinder eilen nach Port-de-Bouc, um den «Exodus»-Flüchtlingen ihre Hilfe angedeihen zu lassen. Weshalb ist es nicht möglich, daß die Völker einander selbst und allen Staatenlosen und Flüchtlingen im Geiste der Pfadfinder helfen, um die Leiden des Weltkrieges und der für alle gleich herrschenden Nachkriegszustände endlich zu überwinden?

ספרה ביער

(מתוך פואימה)

... אט אט התורה
התפלגתה אשר למנות המבט.
ושלג בפלוקה צחורה. בפה.
רחף. רפרף בתוך חזל הנצר.
גלש. נשר בלי טול על העצים
ועל האדמה ועל פני.
וכאלו לי לחש לחוף ארזי:
"הנה אני מותה את עקבותיך
לכל יקצא אותם אויב וצד..."
נדפתי. פי פיצר אצטרף
להשאר ער בוא הקרב.
ובר עם חשקה אוכל להתחמק
והיר. והירי. אל פפר מולמי
לראות אם עוד שרד שרירי...
ומה שפחתי בקראתי
אחרי שעה קלה של חליכה
רפה מלגות מרחוק.

... ונסקה הזאת. במתח הסדר
עפתי אתה בערב ההתרוץ
לפני צאתי לארץ. לשמש חרף
ששקה אחרי הוצר. אך יקדו
עוד צפרות שלולות בלחש עז.
עלי ופז פלחש אהבתנו.
שעות רבות הלכנו אז ביער.
בציתי לברך ברפת פרידה
אל שכייל בו ומשעול וכל אילן ידוד
יש גם פיער סתם עצים. ויש
עצים יתקנים - רעים והפריים.
ובצרוב פלים נגשנו לטבת:
להפדר רציתי גם ממנה.
ובצמדי הפתח הנשקה
גם הצמדי לנחש אש חרף
הלוחקה בצפרות שלולות.
סתננעצות בלחש תצלומות
לקנה שיני דמקה ובצמדי
אקרה לי בחיפז נובה:
משי לך להפדר קשה -
מפני או מהספקו
יעוד על שפתותיה נחיות -
וסכך קדי רב... קצת נקדתי
ואני ממש נלדונת ועמה -
אם ילדיי המבונחשת את
קצת בויני חדרה. בתרבי גליל.
ומש עשרה שנה אהרי אותה פרידה
פי טוב אני עומד בפתח הספקה
בתרבי קרפאורוס
פיום של חרף בין עצים שלוליים
אך לא בדמדומי שקיקה
פי אם לפני גלות השחרו...

על מבשפים ונולנים,
ולתבדיל, על אליהו הנביא.
על "רבליים" ו"צדיקים" קדושים.
אשר גם אקמדי פחד מהם.
רעל "הפעל שם טוב" בקיחה.
הסוב והמשיב. אשר קסעט
אל בני הפפר ידעו פי הוא להם
קרוב מהש. שאר בשאר. מעין
שלישי בהמשי של סבא או של סבתא.
קיינו מספרים וטובחים
פי כבר הניע זמן לשוב הפיתה
ער פי קנה זמנט פמאום פקרי:
"הוי. אקא של פלוי הולכת עם שוש"
ופתברה קלה בתוך מקשת
קופצת חיש מהרצפה
ומתפזרת בין העצים...

... ובספה הזאת. במתח הסדר
עפתי אתה בערב ההתרוץ
לפני צאתי לארץ. לשמש חרף
ששקה אחרי הוצר. אך יקדו
עוד צפרות שלולות בלחש עז.
עלי ופז פלחש אהבתנו.
שעות רבות הלכנו אז ביער.
בציתי לברך ברפת פרידה
אל שכייל בו ומשעול וכל אילן ידוד
יש גם פיער סתם עצים. ויש
עצים יתקנים - רעים והפריים.
ובצרוב פלים נגשנו לטבת:
להפדר רציתי גם ממנה.
ובצמדי הפתח הנשקה
גם הצמדי לנחש אש חרף
הלוחקה בצפרות שלולות.
סתננעצות בלחש תצלומות
לקנה שיני דמקה ובצמדי
אקרה לי בחיפז נובה:
משי לך להפדר קשה -
מפני או מהספקו
יעוד על שפתותיה נחיות -
וסכך קדי רב... קצת נקדתי
ואני ממש נלדונת ועמה -
אם ילדיי המבונחשת את
קצת בויני חדרה. בתרבי גליל.
ומש עשרה שנה אהרי אותה פרידה
פי טוב אני עומד בפתח הספקה
בתרבי קרפאורוס
פיום של חרף בין עצים שלוליים
אך לא בדמדומי שקיקה
פי אם לפני גלות השחרו...

צילום ב. דותוב

דוד שמעוןוביק גולד כביא נאכ חרמיו בבברונקס. אביה ר. נילן
היה חכם ומשכיל. חובב השפה העברית וספרותה. שירו הראשון - תרגום הפסל
משירי פרוג - נדפס בשבועון "גן שעשועים" והוא בן שלישעשרה שנה. לאחר
זה נדפס שירו המקורי הראשון "שירת דסיסיים" בעולם קטן. ובאז גבר מעין
יבירתו ושירי נדפסו ב"אחיאסף" (תרס"ג-תרס"ד). ב"השלה" בעזיבת מאיסק
(תרס"ד) והוא כך ב"השחרור" ל. ה. ברג.
עלה לארץ בתרס"ט. ראשית זרעו בה בשמירה בכרמי הנוגות ובכרחה
בפרדסי פתח תקוה. משנת צבורה זו הונחו שיתרו ימים רבים ("יריבית", "בשר
בתורה" וכו').
לפני מלחמת העולם הראשונה יצא לאירופה ולמד באוניברסיטאות בליזן
והידלברג. עם פרוץ המלחמה נכע לרוסיה. עמד בבחינות המלחמיות של הפילקה
ללשונות המזרח והוצה עם שורת הוצאות על הספרות העברית החיוס.
בתרפ"א חזר לארץ. נסיעתו רפת הטלסטים הרשמיים פסאות לה ביטוי טיורי
בספרו "מפוזר למדבר".
בשובו החישוב ברחובות נשם פתח את "היבל הגלגולום" ועוד.
מתפיד משמש ה. ש. מורה לת"ן וספרות עברית בגינססיה. והצלה"י בלי
אביב. בד בבד עם יצירתו הספרותית הממלכת הוא לוקח חלק פעיל כהלי התרבות
בארץ ובמשא העבודה הצבאית בה.
בחריו קיבל פרס ביאליק בתשיננס אישיסקין ובהש"ן - פרס אינובוביק.

רשימות על ספרים

מתבררים בזרים ומסדרים תלמידי-חכמים
בתולדות הספר קרו מקרים שהסדר
בבית-הדפוס ידע תורה חכמה יותר
ממתכנן ספר. יש שהסדר שינה דברים
מדעתו או שהעיר הערות בשולי הגל
יון. אם כי רוח חכמים אינה נותנת מוח.
הם אומרים: אין לו לשדר אלא מה
שעניו רואות.
ובספר אחר. שודפס בירושלים
בשנת תרס"ד. והוא ספר "עיר דוד"
לרי דוד בן וולגר, אתה מוצא הער
רה זו בספרו: "אני המסדר ומגיה פור
דיע לכל כי דברי חיבור זה מבולבלין.
כי אני מסדר... איני גור כפעל זה החרי
ביר. כבר כתב המחבר בעצמו. כי הוד
יוט הוא ולא חכם. אמרו חכמים עלר
בה העיסה דגהחום הוא מעיר. והיו רן
לכף זכרת. המסדר המגיה אברום דבי.

זיכרים בשערי ספרים
בשערי ספרים אתה מוצא לפרקים
שם נקום דפנט שאינו נכון או שגח
דפנט שאינה מתאימה. ועינו של מומ
זה מבחינת היר בדבר. שכן האותות
הסיחור והנייר מומים את דברי
השער. בשמות של מופסיים נהררו יר
חר. ורק לפעמים רחוקות נדפס בשע
רים גם שם מדפס שאינו נכון.
הרבה מעמים גרמו לזיומים שבשע
רי ספרים. ואין בדיעו בית לעמוד
עליהם. ונראה כי על פי רוב נעשו
הזכרים סהמת צנוורה. דינא דמלכותא
או חרם. ודאי שיש גם מעמים כמסוים
אחרים. אישיים או מסחריים.
ראשו לשנת דפוס - כאן גם פעות
בגורמים. המדפיסים טעו לפרקים כא
חת האותיות או בחשבון של פרט
השנת. א. קורא

הוא שמעוןוביק

... מיד למצוי

FRENCH ZIONISTS GATHER AT PORT DE BOUC: These people flocked into the little port to see if they could render help to the 4,500 illegal immigrants aboard the British ships

SUCCOUR FROM THE SHORE: Members of the French Zionist Youth Organisation loading supplies on a barge for conveyance to the illegal immigrants refusing to leave the three British ships at Port de Bouc. Immediately on their arrival back in France the immigrants were told by the British authorities that whatever else happens to them they will not go to Palestine nor will they be taken to Cyprus. The Jews in each of the three ships were put under strong pressure by their leaders to stay aboard, and for the most part their orders were obeyed

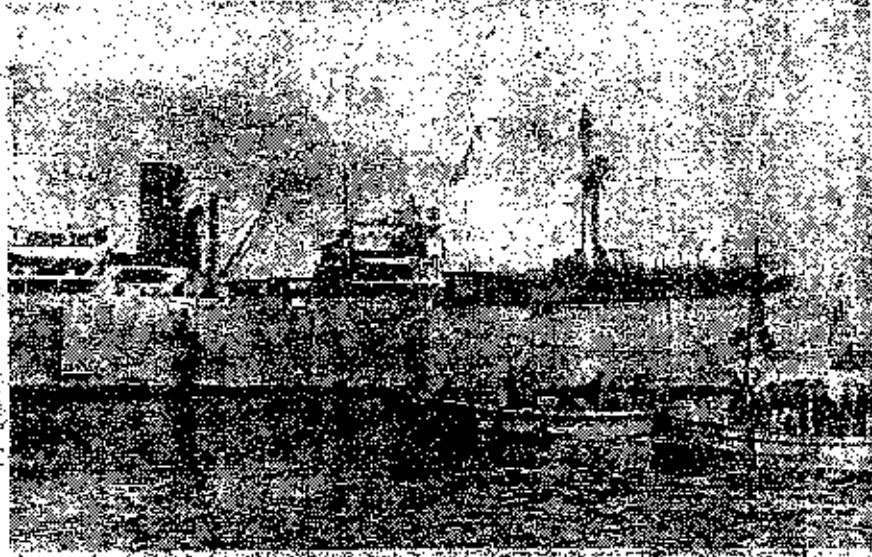
de los barcos de deportación Bouc. Los judíos se niegan a salir fuera de Palestina.

de Joint van Heyados a los héroes del "Exodo" en Puerta de Bouc

ados enfermos del "Exodo" son dejados a tierra en Francia.

Refugiados del "Exodo", enfermos por el trato brutal de los piratas, son atendidos por médicos franceses.

Landed at Port De Bouc

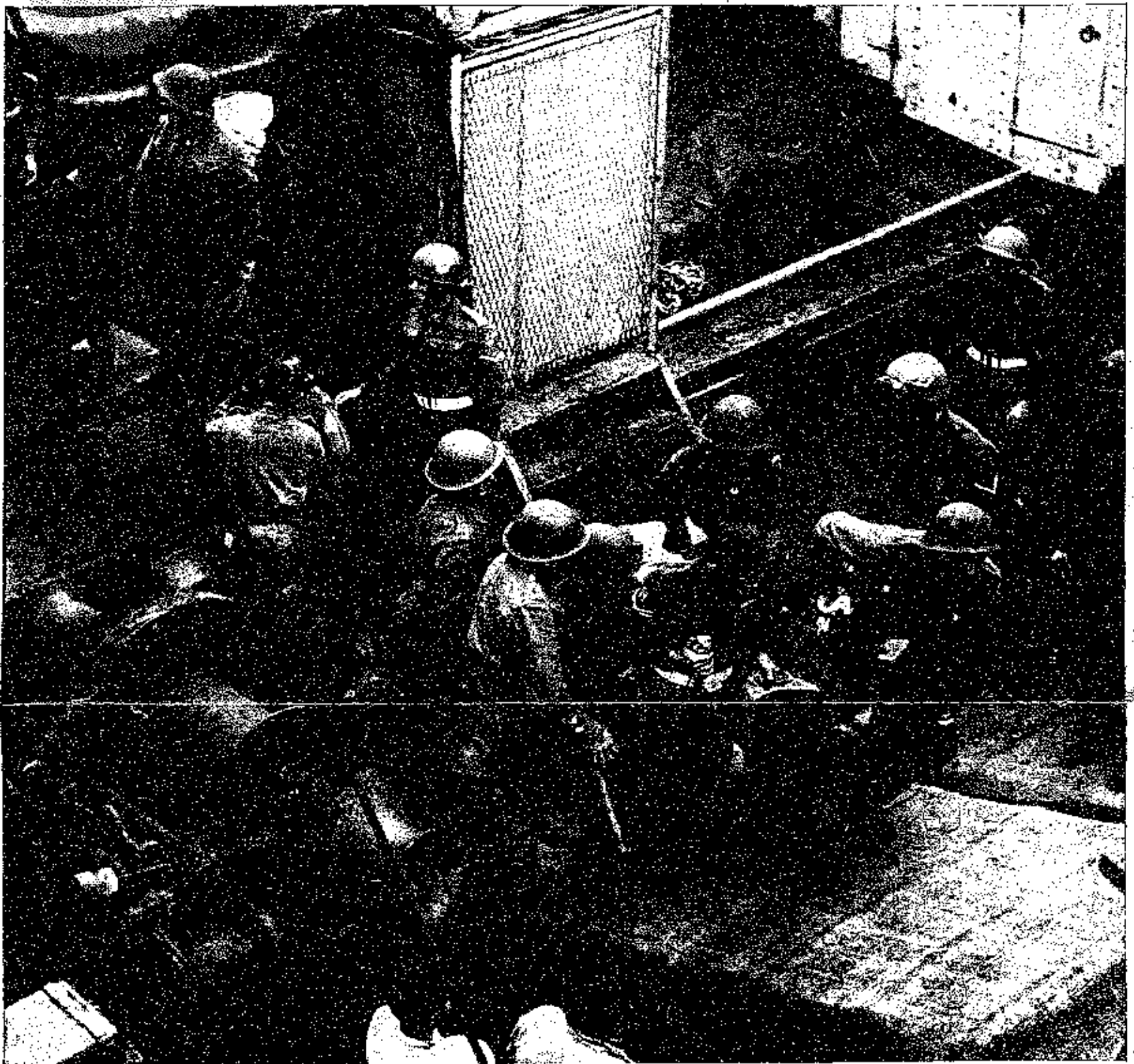

A French Red Cross aide carrying ashore from the British detention ship, Hymettos Park, a sick Jewish boy who needs hospitalization. A.P. Photo

SHOVING AGAINST WIRE NETTING on train taking them from Hamburg to an internment camp, refugee boys manage to break it away from window. This happened

in many cars, but German attendants always replaced the netting before anyone could escape. Once a pushed-out piece of wire brushed four Germans off a passing regular train.

AT THE HAMBURG DOCKS FOUR BRITISH TOMMIES, ARMED WITH TRUNCHEONS, HAUL ONE OF THE "EXODUS'S" STRUGGLING PASSENGERS BACK ONTO GERMAN SOIL.

"EXODUS" REFUGEES END TRAGIC VOYAGE

On the humid afternoon of Sept. 9, amid scenes of struggle like the one above, another tragic chapter in the troubled history of the Jewish people ended in Hamburg, Germany. Nearly two months before, a band of 4,554 Jewish refugees, many of whom had suffered in concentration camps, sailed from the French port of Sète in an old Chesapeake Bay excursion boat renamed *Exodus 1947*. Those who went aboard knew the risks of trying to enter Palestine illegally but they had hoped, somehow, to break through the British naval blockade.

The *Exodus* never had a chance. It was intercepted, rammed and boarded and its passengers removed to three British transports. The refugees fought for more than three hours, hurling sticks and food cans at British sailors before the transfer was made. Three Jews were killed, 217 injured.

Then began the long voyage back. Clinging to their all-consuming aim of reaching Palestine, the refugees refused an invitation to land in France. They sweltered in the holds of the transport ships, painted swastikas on the Union Jack and went on

hunger strikes as the story of their plight grew into bigger and bigger headlines.

At last the British decided to land the refugees at Hamburg. This brought protests from Jewish organizations in the U.S. (pp. 36-37) and from the U.S. and French governments. The miserable refugees were caught between a British decision that some felt might discourage further illegal immigration and the conflicting decision by some zealots which allowed martyrs to be made of the refugees in the interest of long-term Zionist planning.

U.S. GROUPS SUPPORT THE REFUGEES' CAUSE

In the U.S. today there are more than 300 organizations directly concerned with the problem of the Jewish refugee. Some are old-line Zionist groups which believe that Jewry's sole hope of salvation lies in the establishment of a national home in Palestine. A few have been organized recently to sup-

port the Jewish resistance. Many are non-Zionist relief and rehabilitation committees which try to help needy Jews both in Palestine and elsewhere. On these pages LIFE presents leaders of 15 of the most important of these organizations. They range from the militant Americans for Haganah, who

JEWISH AGENCY for Palestine is recognized by British as official representative of Palestinian community. Its political chief, Moshé Shertok, has headquarters in Jerusalem and is shown as he visited New York branch.

AMERICAN ZIONIST EMERGENCY COUNCIL handles public relations for all of the U.S. Zionist groups. Its chairman, Dr. Abba Hillel Silver, also is chairman of the American section of the Jewish Agency for Palestine.

AMERICAN JEWISH CONFERENCE speaks for 62 Jewish organizations and seeks to secure the rights of all Jews in Europe as well as in Palestine. Louis Lipsky, its chairman, was a delegate to World Zionist Conference.

ZIONIST REVISIONISTS is militant group whose fury spokesman, Dr. Morris Giloni, demands Jewish state on both sides of Jordan River as in biblical times.

JEWISH NATIONAL FUND buys land for the Jewish community in Palestine. is largely U.S.-financed under direction of Judge Morris Rothenberg.

HADASSAH is women's Zionist organization of America. Under the leadership of Mrs. Judith Epstein it has aided in the development of medical care in Palestine.

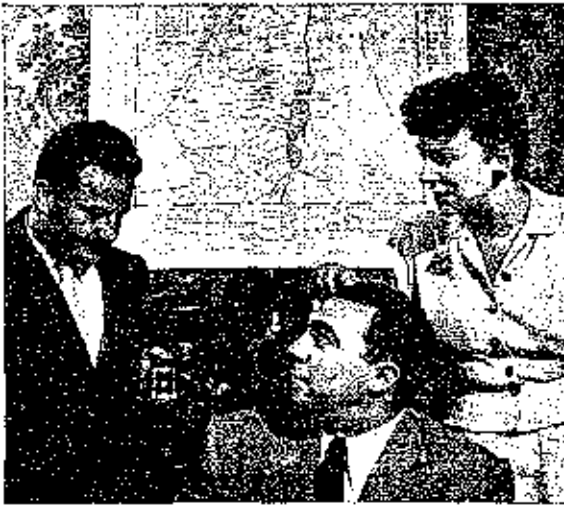
AMERICAN LEAGUE for a Free Palestine under Movie Writer Ben Hecht supports terrorists. It has sent the refugee ship *Ben Hecht*, which was intercepted.

MIZRACHI is the orthodox religious wing of the Zionist movement, seeks religious as well as political rebirth for the Palestine homeland. Its leaders include Rabbi Max Kirshblum (left), Rabbi Seymour Zambrowsky.

LABOR ZIONIST ORGANIZATION wants noncompetitive, cooperative settlements in Palestine. Under picture of Theodor Herzl, founder of Zionism, are representatives of five groups that compose organization.

AMERICANS FOR HAGANAH supports unrestricted immigration into Palestine. Its president, Abraham Feinberg (center), here confers with Executive Director David Wahl and Helen Warren, a committee member.

RIOT PRACTICE is held by British soldiers awaiting the arrival of the refugees at Hamburg. The soldiers carried no firearms but would have used tear gas if necessary.

THE CONVOY, guarded by navy guns, is shown approaching Hamburg with *Exodus* refugees. This photograph was taken from a British warship the day before the landing.

STRUGGLING WOMAN is carried from train by soldier to the vans waiting to take refugees to prison camp.

WITHOUT A STRUGGLE two women walk toward the vans, a smiling soldier helping to carry their baggage.

AT PRISON CAMP a weary woman refugee, waiting turn in dehousing tent, rests with baby on her baggage.

THWARTED CORRESPONDENTS (foreground) wait behind fences which bars them from the refugee train. British handling of press arrangements was completely fouled up.

INSIDE PRISON CAMP some of the younger refugees work off their anger in a folk dance. They live 80 to a small Nissen hut and sleep on burlap-covered straw mattresses.

THE MARSHALL PLAN: OUR MOVE NEXT

THE U.S. FACES A CRUCIAL DECISION. SOME THINGS TO BEAR IN MIND WHEN DECIDING

We can all thank Secretary Marshall for a fairly easy summer. Most of the heavy sweating since June has been done by European statesmen in Paris, at Marshall's behest. But America's vacation is drawing to a close. The Paris conferees have agreed on a plan for the economic salvation of Europe; at this writing they are polishing it up for Washington's perusal. The ball is coming back over the net into our court.

Perhaps we even need to remind ourselves what this game is all about. Like everything else these days it goes back to the Russian problem. Walter Lippmann is telling at length in his current columns why a U.S. policy of mere containment of Russian expansion, as prescribed by the famous Mr. X (*LIFE*, July 28) won't do. And indeed it is not in the American character just to play cat to the Russian mouse. That is why the so-called Truman Doctrine, being merely defensive, has not enlisted much enthusiasm either here or abroad. But the Marshall Plan, our second big move in the "cold war," was designed as an attack.

Marshall's proposal drew an economic line through Europe. The countries to the east of this line became Russian economic territory. Those to the west of it were reconciled to this division by the prospect, which Marshall held out, of U.S. economic aid. Marshall asked the Western Europeans to tell us exactly how much aid they need and also to prove they are doing their utmost toward helping themselves.

Check List

It is now up to us to decide whether they have earned U.S. assistance. This will be the most important decision which Congress will face for some time. It may prove the most important decision of the 20th Century. Hence even before Congress meets, and even before the terms of the Paris proposition are known, we had better get ready to face it.

We don't have to accept this deal. If the terms don't come up to certain specifications, we may do better to turn it down. But let's be quite clear about those specifications. Here is a check list of them:

1 THE AMOUNT IN DOLLARS, WHILE BOUND TO BE HUGE, IS NOT OF PRIMARY IMPORTANCE. Any congressman who will haggle at \$30 billion but will vote for \$10 billion, and has no other criterion, doesn't know what he is doing. The one and only purpose of the Marshall Plan is to get Europe on its feet and on the road to economic self-reliance. If the terms offer a reasonable hope of doing that, they are worth as much as they cost. If they don't, they aren't worth a dime.

2 WE SHOULD MAKE A LONG COMMITMENT (PROBABLY 1947-51) BUT IT SHOULD BE PERIODICALLY REVIEWABLE. This almost goes without saying. If the Europeans fail at any point in their part of the bargain, we can of course cut any line of credit right there. Some degree

of continuing supervision on our part will be advisable.

3 GERMANY MUST GO BACK TO WORK. According to reports the French have not proved as difficult on this point as was feared. In western Germany the official ceiling on production is already being raised, though this is just another paper ceiling and actual production is disastrously low. At any rate the Potsdam policy of "statutory stagnation," as *The Economist* calls it, is obsolete and discredited. We must simply make sure that the Marshall terms do nothing to bring it back.

4 THOUGH WE CAN INFLUENCE THE FORM OF EUROPE'S ECONOMY, WE CAN'T DICTATE IT. Harold Stassen has come out against further loans to England unless she promises not to nationalize her iron and steel. In hoping England won't nationalize her iron and steel, Stassen undoubtedly speaks for informed U.S. opinion and also for common sense. It is becoming clearer daily that British experiments in socialism are playing hob with British recovery. Moreover Americans don't like to see their money going to make socialism any easier. And yet it would be both difficult and unwise to make this wish a proviso of intergovernmental aid or to write it into the bond. The only people who can reverse the dismal bureaucratic trend in Britain are the British. Our proper role is to help them open their eyes.

5 IF POSSIBLE, MAKE IT ALL ONE PACKAGE. Europe is so desperately short of dollars that a special session of Congress may be called to pass the Marshall Plan. What they need at once is food and coal for this winter. Congress should not try to duck its job by passing an emergency loan for this winter and postponing the real decision. If possible, even emergency orders should be part of the whole reconstruction deal, so that Europe will start fulfilling its own self-help obligations as soon as possible.

6 THE GOAL OF EUROPEAN UNITY SHOULD BE VISIBLE. There has been steady U.S. pressure at Paris toward this. Last week 13 nations decided to meet to discuss a European customs union, which the French and some British think can be achieved in 10 years. Fine! For some of the reasons why America's interest lies in the direction of a unified Europe, see the article on page 77.

There remains what may be the controlling consideration: the economic effect of the Marshall Plan on the U.S. Have we enough resources to put Europe on its feet? Will the deal push our price level still higher?

Secretary of Commerce Harriman has had three committees working on the answer to that. But with all due respect to his economists, we don't really need their figures in this case. Our fulfillment of the Marshall Plan will obviously 1) hurt us, and hurt bad, but 2) it won't kill us, and 3) if it saves Europe it will be cheap at any price.

The first year of the Marshall Plan will be

the hardest. The poor corn crop will make it harder for us to maintain the enormous grain shipments of the past year unless we eat less bread and meat ourselves. Considering that our meat consumption (even at current prices) is 25% higher per capita than before the war, a few meatless and wheatless days are very much in order.

The next greatest need of the Europeans is for the tools and machines that will put them back in business. Their orders for these will compete directly with U.S. industry's own capital improvements. The latter are now running at an unprecedented rate, so that foreign orders are and will be standing at the end of a very long line. The State Department and U.S. industry had better start working out a solution to this problem.

But a little perspective on the Marshall Plan will reduce these difficulties. After all the highest dollar figure mentioned at Paris (\$30 billion) works out to only \$7.5 billion a year over the four years. This is slightly less than our current surplus of exports over imports, the measure of foreign trade's contribution to our inflation now. It is a drop in the bucket of our domestic inflationary pressures. Indeed if Europe comes shopping here as a unit, with an orderly four-year list, the effect on our markets should be far less inflationary than the present wild scramble. Remember, the Marshall Plan will not be superimposed on current demands. It is just a way to keep Europe's part of that demand going.

Economist Sumner Slichter in a recent article listed eight common errors in our economic thinking. At the top of the list he placed the "failure to appreciate the enormous dynamic possibilities of the American economy." His own estimate of the national income for the years 1956-60 is \$260 billion—nearly a third higher than now. If by then Europe is also in business at the old stand, we can together lead such a crusade for prosperity in the rest of the world as has never been seen. Communism will have lost its favorite breeding ground, the swamp of economic hopelessness. The Marshall Plan will have proved to be the D-day of the peace.

It can be, if we—and Europe—show coolness and imagination now.

PICTURE OF THE WEEK:

On Sept. 5 a prairie fire swept across the ripening grainfields northeast of Pierre, S. Dak. It killed 3,000 head of cattle, thousands of pheasants and destroyed \$2 million worth of hay, wheat and fence posts. Hundreds of farmers and hired hands from 200 ranches and farms along a 27-mile front fought the spreading flames. By plowing protective furrows and starting backfires they saved nearly all the farmhouses and the remote schoolhouse (opposite). The following day kids scuffled through the ash-black soil and stubble on their way to school.

have helped sponsor immigration ships like the *Exodus 1947*, to the nonpolitical Joint Distribution Committee which has succored Jewish unfortunates for years. Although there is intense rivalry between some of the groups, all have an interest in Palestine because of the many Jews already living there.

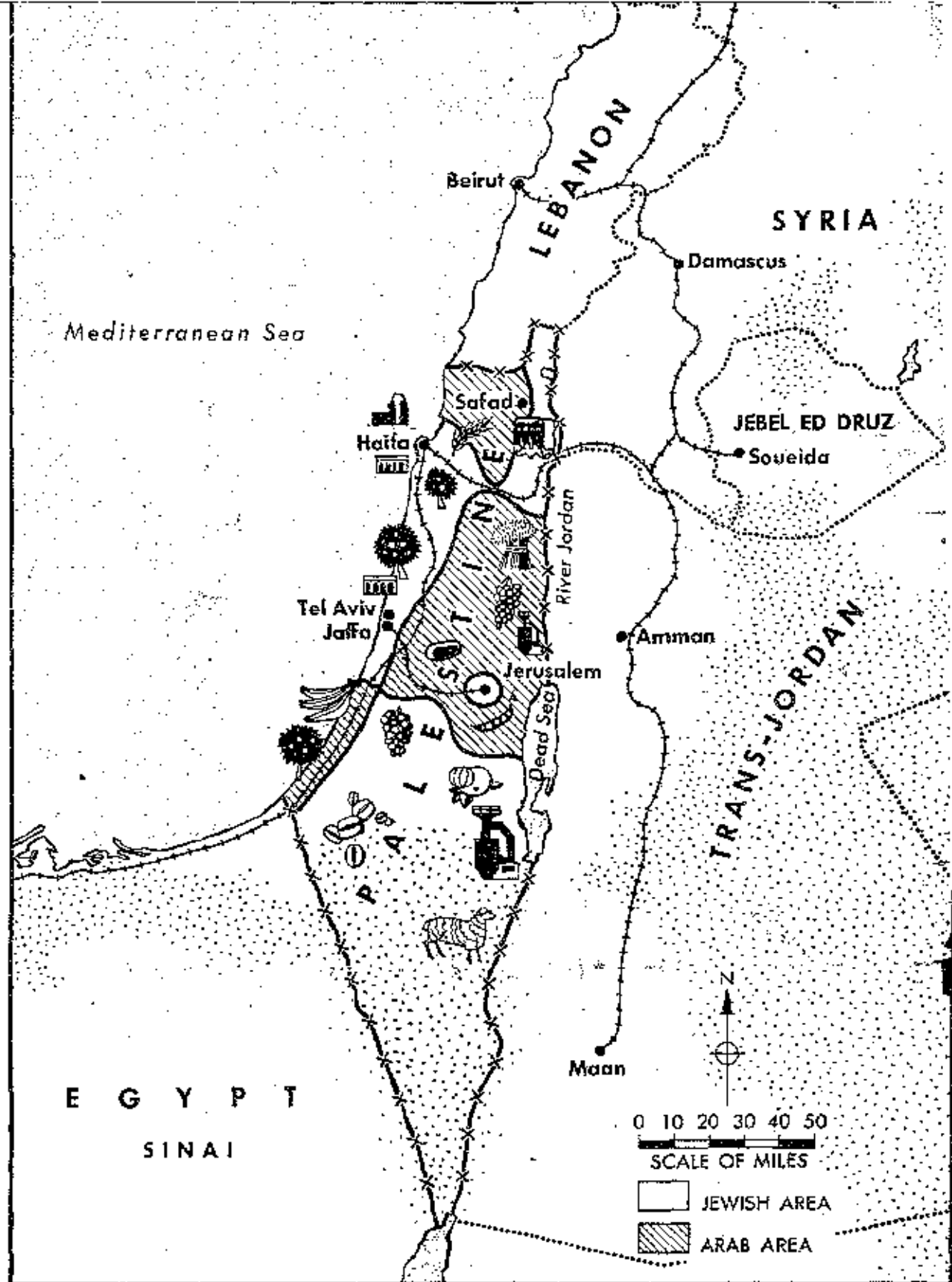
AMERICAN JEWISH CONGRESS, directed by Rabbi Stephan S. Wise, has affiliates in 59 countries and is listed as a UNESCO consultant. Not a formal Zionist organization, the A.J.C. nevertheless supports Zionist aims.

JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE is nonpolitical relief group which aids all distressed Jews overseas. It furnished supplies to the *Exodus* refugees. Edward M. Warburg (right) and Moses A. Leavitt direct J.D.C.

AMERICAN JEWISH COMMITTEE has defended Jewish civil and religious rights throughout world since 1906. Under its president, ex-Judge Joseph M. Proskauer (back row, center), it aids but does not espouse Zionism.

PALESTINE PARTITION proposed by U.N. Commission has met intense Arab opposition and a mixed Jewish reaction. Partition would give Jews central citrus coast and Haifa and Tel Aviv plants and refineries; the barley,

melon and desert lands to the south, and the northeast with its hydroelectric plant (above). Arab areas would include central truck, wheat and melon lands and southern citrus coast. Jerusalem would be under trusteeship.

ZIONIST ORGANIZATION of America is "center" party of Zionism, dedicated to making Palestine a Jewish national home. Its leaders include Mendel Fisher (left), Dr. Israel Goldstein, Jacques Toczynski (right).

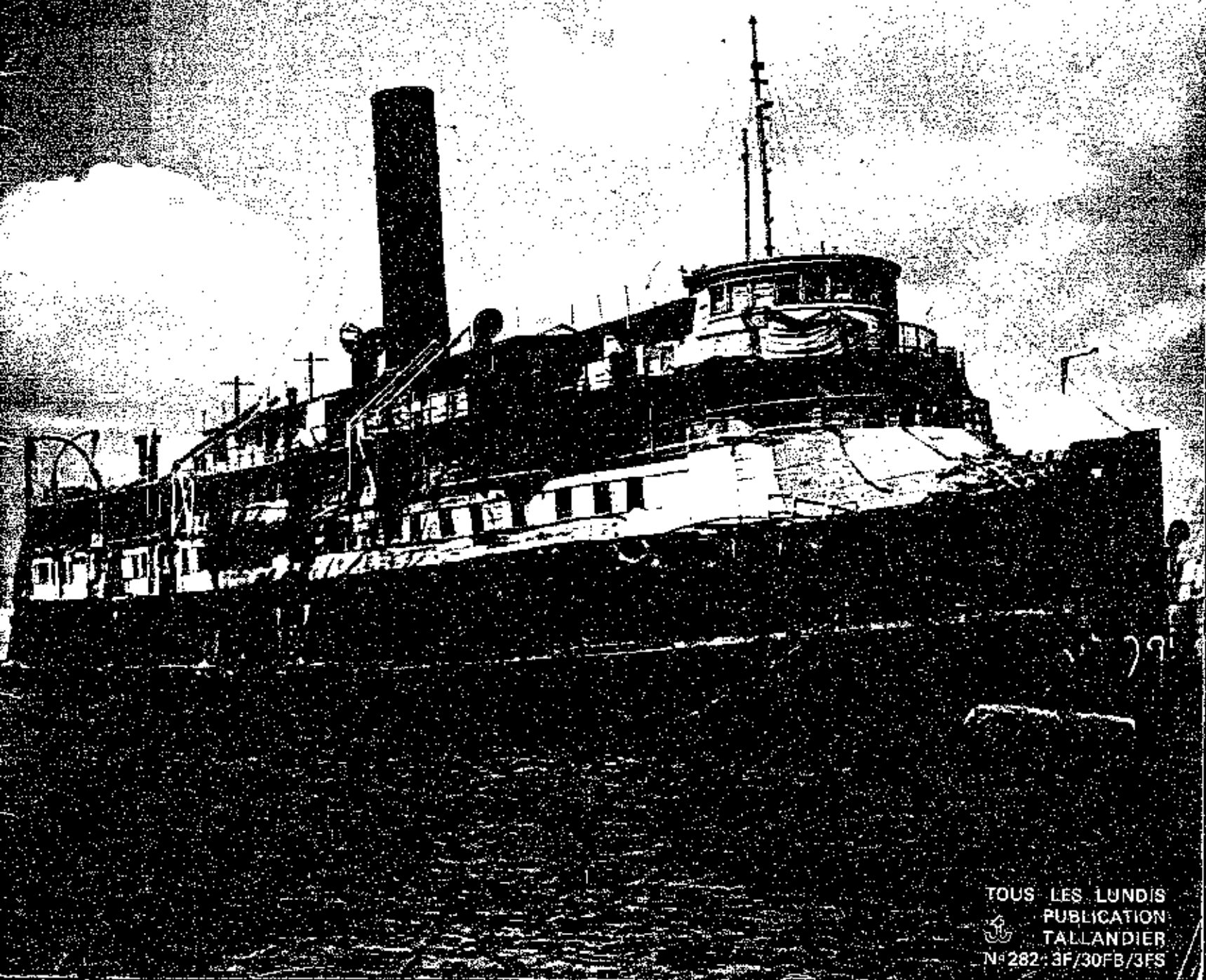

UNITED JEWISH APPEAL finances three groups, of which two are involved in overseas relief and Palestine resettlement. Here Chairman William Rosenwald (left) and Edward Warburg chat with Bernard Baruch (right).

MIROIR
DE L'HISTOIRE

LES COMBATS
D'ISRAËL

L'EXODUS

TOUS LES LUNDIS
PUBLICATION
TALLANDIER
N° 282 - 3F/30FB/3FS

MIROIR DE L'HISTOIRE

Hédomadaire
paraissant tous les lundis
Editions Jules Tallandier

Directeur de la publication :
Maurice Dumoncef

Directeur :
Joseph Kessel

Rédacteur en chef :
Jean Fontugne
Adjointe :
Isabel de Lanzac

Rédaction :
Patricia Crété
John Batchelor
Charles Meyer

Maquettiste :
Claude Rebélo
Fabrication :
René Miraton

Relations publiques :
Claude Bénédick

Service des ventes :
Georges Darmon

Abonnements :
Jean-Loup Pellé

Directeur des périodiques :
Georges Mazoyer

Rédaction-administration :
Librairie Jules Tallandier
S.A. 3301 060 F - R. C. Seine 55 B 6110
17, rue Remy-Dumoncef
75680 Paris Cédex 14
Téléphone : 707-17-89
Prix de vente au numéro :
France 3 F - Belgique 30 FB
Suisse 3 FS

LE premier trimestre de l'année 1947 fait disparaître l'espoir de solutions heureuses aux problèmes politiques, qui sont souvent des séquelles de la guerre mondiale. Désormais, les puissances victorieuses s'opposent sur tous les fronts et la « doctrine Truman » reflète la gravité du conflit. Certes, on s'est mis d'accord sur les traités de paix avec les anciens alliés du Reich, mais les discussions sur le sort de l'Allemagne restent au point mort. D'ailleurs, la guerre civile qui éclate en Grèce se transforme déjà en affrontement anglo-soviétique.

C'est, toutefois, en Asie que la situation devient chaotique. En Chine, l'épreuve s'engage entre les forces gouvernementales, équipées par les États-Unis, et l'armée populaire de Mao Tsé Toung. Au Vietnam, l'enlèvement du corps expéditionnaire français a commencé et aucune solution militaire ou politique n'est en vue. Quant aux Britanniques, ils doivent prendre l'engagement déchirant d'accorder le Swaraj à l'Inde de Gandhi et de Nehru. Le repli de l'homme blanc du continent asiatique est inéluctable malgré ses ultimes tentatives de sauver la face.

Au Proche et au Moyen-Orient, la Grande-Bretagne est aux prises avec des difficultés sans cesse accrues. Après le rejet du « plan Bevin » et l'échec de la conférence de Londres sur la Palestine, la question est portée devant les Nations unies, qui ne disposent d'aucun remède miracle pour la régler. Et c'est également à l'O.N.U. que l'Égypte soumet son contentieux sur le Soudan ex-anglo-égyptien. Mais la preuve est faite que l'internationalisation est une solution d'impuissance.

C.M.

NOTRE COUVERTURE

En rade de Haïfa, l'« Exodus » 47

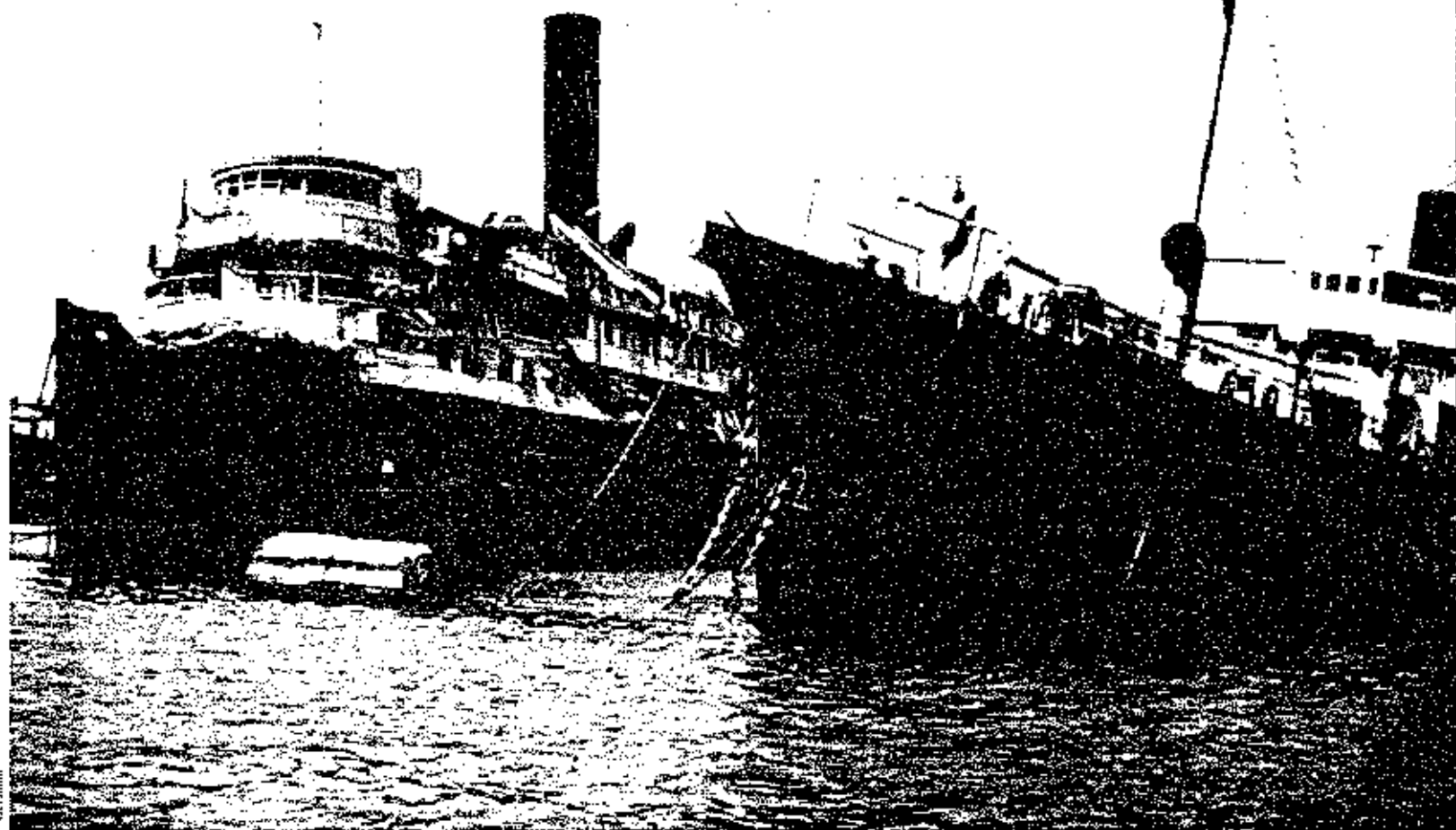
Miroir de l'Histoire n° 282 - SOMMAIRE n° 8

169 - « Exodus » : échec ou victoire ?	Jacques Derogy
176 - Coup de poker de l'Irgoun	J.-P. Aymon
185 - L'opinion française	Edouard Depreux
188 - A la conquête du Néguev	Ben Porat

EXODUS ÉCHEC OU VICTOIRE

Port-de-Bouc, sur le golfe de Fos : une tour du XIIIe siècle et les remparts de Vauban. Ci-dessous, un vieux raliot baptisé Président Garfield qui après avoir embarqué quelques milliers d'émigrants, poursuivra son aventure jusqu'en Palestine.

Ike Aronovitch, capitaine de 23 ans : son premier commandement sera une aventure...

Mako Limon, futur a miral de la flotte.

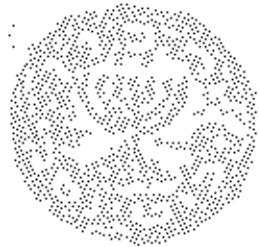
JEUDE 10 juillet 1947, le coureur cycliste René Vietto jouait son maillot jaune dans la treizième étape, Montpellier-Carcassonne du Tour de France. A l'entrée de Sète, un opérateur des actualités cinématographiques, Gilles Bonneau, de la Metro Goldwyn, était en

train de régler sa caméra en prévision d'une échappée à la faveur d'un coup de mistral. Il aperçut soudain dans son champ une longue file de camions bâchés d'un gabarit hétéroclite qui traversaient la route en direction du port.

— Qu'est-ce que c'est encore que ce cirque ? demanda-t-il à un gendarme.

— C'est rien. Des juifs qui s'en vont. On est au courant, mais ils auraient dû embarquer plus tôt.

A la descente des véhicules, hommes, ▶

P. Nizuid - Atlas Photo

► femmes, enfants, vieillards, attendaient les coups de sifflet de leurs guides pour prendre place en silence, par groupes de trente, dans la foule qui s'étirait sur deux rangs, quai de la Consigne. Pour tout bagage un balluchon, une petite valise en carton mal ficelée, un sac à dos: pas plus de 10 kilos par personne.

Au terme d'un long périple, ils avaient découvert ce ciel inimitable de Provence, que n'a jamais rougi la lueur des créma- toires, et la plupart regardaient pour la

première fois scintiller l'eau d'un port de mer. Entre le 28 juin et le 5 juillet, ils avaient été ramautés secrètement de vingt camps de «personnes déplacées» d'Allemagne pour passer la frontière du Rhin en cinq convois, munis d'inver- fiables laissez-passer collectifs. Rassem- blés dans une douzaine de camps de transit échelonnés de Bandol à Salon, à 50 km à la ronde autour de Marseille, ils avaient roulé une bonne partie de la nuit. Leurs chauffeurs s'étaient arrêtés

de sa photo, avec un nom d'emprunt, et portant le visa du consul de Colombie à Marseille avant de prendre la file jusqu'à la passereille où de débonnaire policiers français procédaient aux formalités d'em- barquement.

En bon professionnel, Bonneau gâcha un peu de pellicule à filmer la scène sans se douter de la destination réelle de ces réfugiés qui portaient apparemment faire de l'agriculture en Amérique du Sud. Ni de l'importance historique de son docu- ment: il venait de prendre sur le vif un épisode de la plus célèbre épopée du retour des juifs en Palestine après la guerre — l'histoire de l'Exodus.

Atlas Photo - J. Dupontier

► Marseille, le Vieux-Port. Une ville où se joue le sort des émigrants clandestins ramenés à Port-de-Bouc. Mais les discussions entre le consul général de Grande-Bretagne, le préfet des Bouches-du-Rhône, les émissaires venus de Paris et de Londres ne font que confirmer l'opposition irréductible des points de vue. D'autant que les intéressés adoptent une attitude de résistance passive et aiment l'opinion internationale. Pas de solution acceptable par tous pour sortir de l'impasse.

tous les 20 km pour prendre connaissance de l'itinéraire indiqué par des enveloppes que les convoyeurs déchiquetaient à mesure. Les convois avaient convergé à intervalles réguliers sur la route d'Arles à Sète en une caravane de 172 camions, qui depuis 5 heures venaient, par cohortes de dix, déverser leur chargement humain à l'entrée du môle Saint-Louis. Là chaque passager recevait un sauf-conduit revêtu

« Nous ne sommes pas le Graf Spee ! »

Amarré par sa poupe étroite, la proue dressée au milieu du vieux bassin, le navire, un vapeur de rivière à la super-structure impressionnante avec ses trois étages de pont et sa cheminée démesurément haute, arborait son nom d'origine, *President Garfield*, et battait pavillon du Honduras. Son capitaine, Ike Aronovitch, jeune juif de Palestine âgé de vingt-trois ans, sorti frais émoulu du collège naval Edouard-VII, était allé le chercher à Bal- timore, de l'autre côté de l'Atlantique, au cimetière de bateaux à la casse. C'était un ancien bac de plaisance de la baie de Chesapeake, utilisé comme cargo mixte pendant la bataille de l'Atlantique. Une carrière qui ne semblait pas le destiner à finir en corsaire.

Depuis son acquisition par les émis- saires du Mossad aux États-Unis, il avait été transformé en transport clandestin et équipé d'un système de transmission radio au chantier naval de Portovenere, mais n'avait pu obtenir de certificat de sécurité pour naviguer avec des passagers en haute mer. Il venait d'en embarquer 4515 — 1561 hommes, 1282 femmes, 1017 adolescents et 655 enfants — avec 36 membres d'équipage et 5 cadres de la Haganah, dont le commandant Yossi Hamburger. Le plus grand exode jamais

VAPEUR DE RIVIÈRE BATTANT PAVILLON DU HONDURAS

A droite : des juifs, avec leurs pauvres balluchons, arrivent par camions de tous les pays d'Europe pour se rendre en Israël. A gauche : Chypre. Pour eux, c'est la fin d'un rêve.

organisé en une seule opération par les réseaux sionistes!

Protestations diplomatiques, pressions de toute sorte et manœuvres de l'Intelligence Service avaient échoué: sans pilote, après avoir rompu ses amarres à la faveur de la nuit, accroché son hélice dans un câble et s'être échoué sur un banc de sable, le bateau réussit à gagner le large.

Mais bientôt se découpa sur la ligne d'horizon la silhouette du destroyer britannique *Mermaid*, monstre blanc glissant à moins de 3 milles. Le lendemain, un autre bâtiment de guerre apparut dans le sillage du navire. Il approcha à une cinquantaine de mètres à tribord et, par signaux, puis par mégaphone, interpella l'équipage. Ses questions restèrent sans réponse.

Une émigrante mourut en couches à la hauteur de l'île de Malte. Son corps, enfermé dans une bâche lestée de chaînes d'ancre, fut jeté à la mer, salué par l'équipage au garde-à-vous, dans un murmure de prières. Peu après, le croiseur léger *Ajax*, célèbre pour avoir vaincu le cuirassé allemand *Graf Spee* dans l'Atlantique Sud au début de la guerre, prit la

Coll. Dekef

tête de l'escorte grossie de trois autres contre-torpilleurs, qui suivaient maintenant le *Garfield* comme des chiens fidèles. La guerre des porte-voix redoubla.

Commandant de l'*Ajax*: «Ici, *Ajax*! Ici, *Ajax*! Où allez-vous?»

Ike, sortant de sa cabine en slip: «Merde! Nous ne sommes pas le *Graf Spee*!»

Commandant de l'*Ajax*: «Passagers de ce bateau, nous savons qui vous êtes. Obligez vos leaders à faire demi-tour

pendant qu'il est temps. Empêchez-les de vous sacrifier, car vous ne passerez pas!»

A l'approche des eaux palestiniennes, l'équipage abattit le pavillon de complaisance, hissa le drapeau bleu et blanc frappé de l'étoile de David et rebaptisa le navire à la peinture blanche, selon les instructions radio du Mossad, en hébreu *Exode d'Europe 5707*, en anglais *Exodus 47*. Ce nom rappelait les innombrables exodes qui, des pharaons à Hitler, ont constitué l'histoire même du peuple juif.

Les malades et les vieillards furent évacués dans les profondeurs du bateau. Sur le pont supérieur 1 500 volontaires prirent place, armés de boîtes de conserve, de boulons, de sacs de pommes de terre, de barres de fer et de gourdins. Yossi et Iko avaient un plan: arriver au ralenti à la limite des eaux territoriales, cap au nord, puis virer brusquement sur tribord en poussant les machines à plus de 20 nœuds et profiter du faible tirant d'eau pour échouer le navire sur la côte, à proximité de Tel-Aviv, après avoir résisté aux tentatives d'abordage et alerté la population du littoral par radio.

C'était trop compter sur le *fair play* britannique. Or les Anglais attaquèrent en haute mer, dans les eaux internationales, le 18 juillet à 3 heures du matin. La soudaineté de l'abordage mené par deux destroyers, dont les projecteurs les éblouirent d'un coup, surprit la plupart des défenseurs, qui s'étaient assoupis avant l'heure de l'épreuve. Dans le formidable vacarme qui venait de se déclencher sans sommation, seuls 800 d'entre eux purent gagner leur poste de combat. Et 800 boîtes de conserve s'abattirent en même temps sur le pont des assaillants.

Les soldats ripostèrent par des jets d'eau glacée. Sous l'aveuglante lumière, le commando d'abordage lança des har-

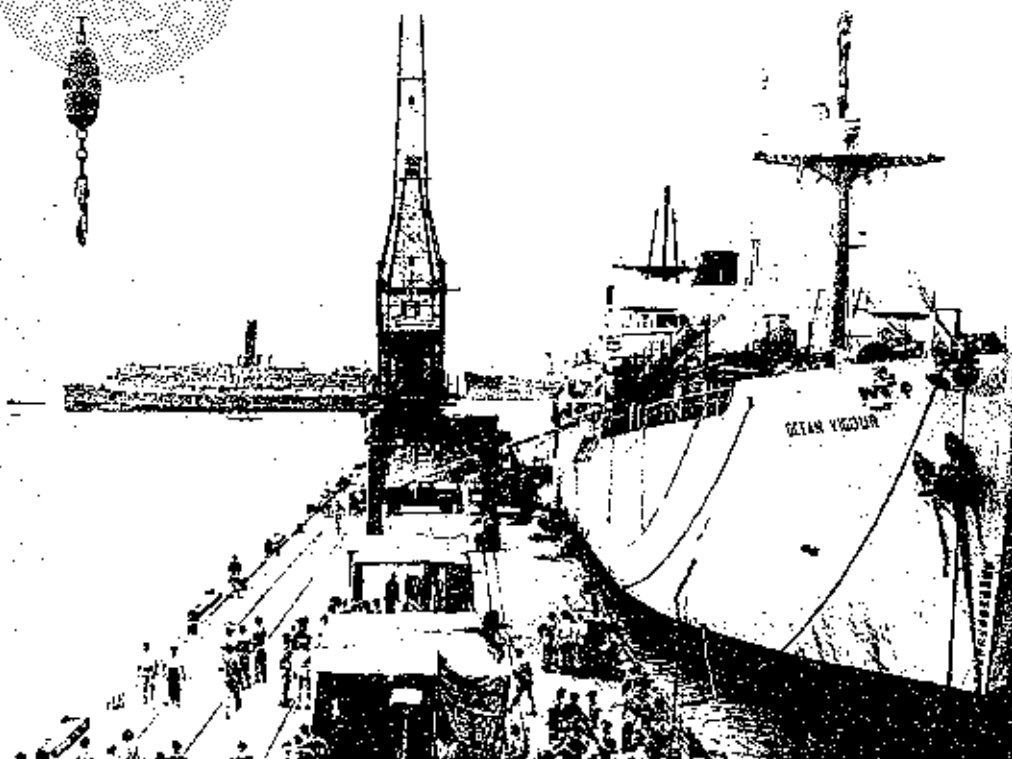
«Tous savaient que le voyage ne serait pas une croisière de plaisance. Nul n'imaginait que le bateau deviendrait champ de bataille et «prise de guerre» des commandos britanniques et qu'ils seraient renvoyés en Allemagne.

APRÈS L'ABORDAGE : GUERRE DES NERFS DANS LE

◀ Haïfa : l'Exodus, en quarantaine dans la rade, et, à quai, l'Ocean Vigour, un liberty ship transformé en... bateau-cage. Et les troupes chargées d'appliquer le règlement.

Kerou Hayezna

► pons, des grappins, des filets afin de prendre pied sur le pont supérieur.

Les deux destroyers, qui avaient pris leurs distances, se rapprochèrent de nouveau rapidement. Cette fois, leur étrave prit l'Exodus en sandwich, éperonnant son avant. Le vieux bateau frémit, se souleva et retomba lourdement à tribord. Profitant de la panique provoquée par cette manœuvre, le destroyer R-91 réussit à jeter une passerelle par laquelle s'infiltra un premier commando d'une vingtaine d'hommes. Puis le R-91 s'éloigna pour céder la place au destroyer de tribord. Nouveau choc. Sur un parcours de 2 milles, l'Exodus lut ainsi éperonné sept fois.

En haut, le commando de prise se fraya au corps à corps un chemin jusqu'à la timonerie. Ses hommes enfoncèrent la porte et se barricadèrent à l'intérieur, mais les défenseurs, à leur tour, les encerclèrent. C'est alors que les Anglais, affolés, se mirent à tirer. Des corps s'affalèrent sur la dunette: celui d'un petit orphelin de quinze ans tué sur le coup et celui de l'officier en second, un volontaire américain, mortellement atteint. Les juifs taillèrent en pièces la toiture de la timonerie à coups de hache et les trois Anglais mirent bas leurs armes. Un drapeau américain enroulé autour du bras, un pasteur protestant engagé dans l'équipage, le révérend John Grauel, les sauva de justesse du lynchage en les conduisant dans sa cabine et fit jeter les armes par-dessus bord.

Message radio de l'Exodus à la station de la Haganah: «La bataille fait rage depuis plus de deux heures. Comptons trois morts. Avons fait 30 prisonniers. Poursuivons route Haïfa.»

À la chaufferie, les soutiers continuaient

à pousser les feux. L'Exodus fonçait en zigzaguant comme un bateau ivre, entouré de son escorte. Les soldats s'étaient rendus maîtres du pont supérieur, mais ils étaient incapables de contrôler sa course, dirigée de l'arrière par un gouvernail auxiliaire.

Des pourparlers furent entamés par le commandant Yossi Hamburger avec les trois prisonniers protégés par Grauel pour faire secourir les 130 blessés, qui perdaient leur sang en abondance. Seul le capitaine n'était pas d'accord.

Mais, pour Yossi, la bataille était terminée. Et l'objectif atteint. Le monde était informé par la radio du bord de l'acte de piraterie dont les Anglais s'étaient rendus coupables et les 4500 émigrants de l'Exodus allaient submerger les camps de Chypre.

Les morts et les blessés évacués, ils furent en effet embarqués à bord des trois bateaux-cages affectés aux dépor-

tations dans l'île, après une fouille complète et une désinfection au D.D.T. sur le quai de Haïfa. Mais, dans la nuit du 21 au 22 juillet, alors qu'ils avaient repris la mer sous la grille de leurs prisons flottantes, une dépêche en provenance de Londres fit savoir qu'«à la suite de contacts entre les autorités des deux pays les émigrants de l'Exodus allaient être renvoyés dans les eaux françaises qu'ils avaient illégalement quittées».

Sous la protection des shupos de Lübeck...

Le ministre britannique des Affaires étrangères, Ernest Bevin, avait cette fois voulu prendre les choses personnellement en main: il s'agissait de casser l'action du Mossad tout en pénalisant la France de l'avoir favorisée au mépris des engagements du Quai d'Orsay.

Mais le 23 juillet, à l'issue d'un conseil des ministres houleux réuni au château de Rambouillet sous la présidence de Vincent Auriol, premier chef d'Etat de la IVe République, le jeune porte-parole du gouvernement, François Mitterrand, répliqua que, si la France consentait à accueillir sur son sol les rescapés de l'Exodus, elle ne les contraindrait en aucun cas à y débarquer sans leur consentement.

Le même jour était justement diffusé un message trouvé dans une bouteille lancée à la mer du convoi que les Anglais faisaient progresser avec une lenteur calculée sous le soleil torride de la Méditerranée: «Sur le sol sacré de la Palestine, nous, les 4500 rescapés juifs de la mort nazie, faisons le serment de ne jamais débarquer en France. Le sang coulera mais nul ne descendra. Nous faisons appel à la conscience démocratique du peuple français et de tous les peuples libres.»

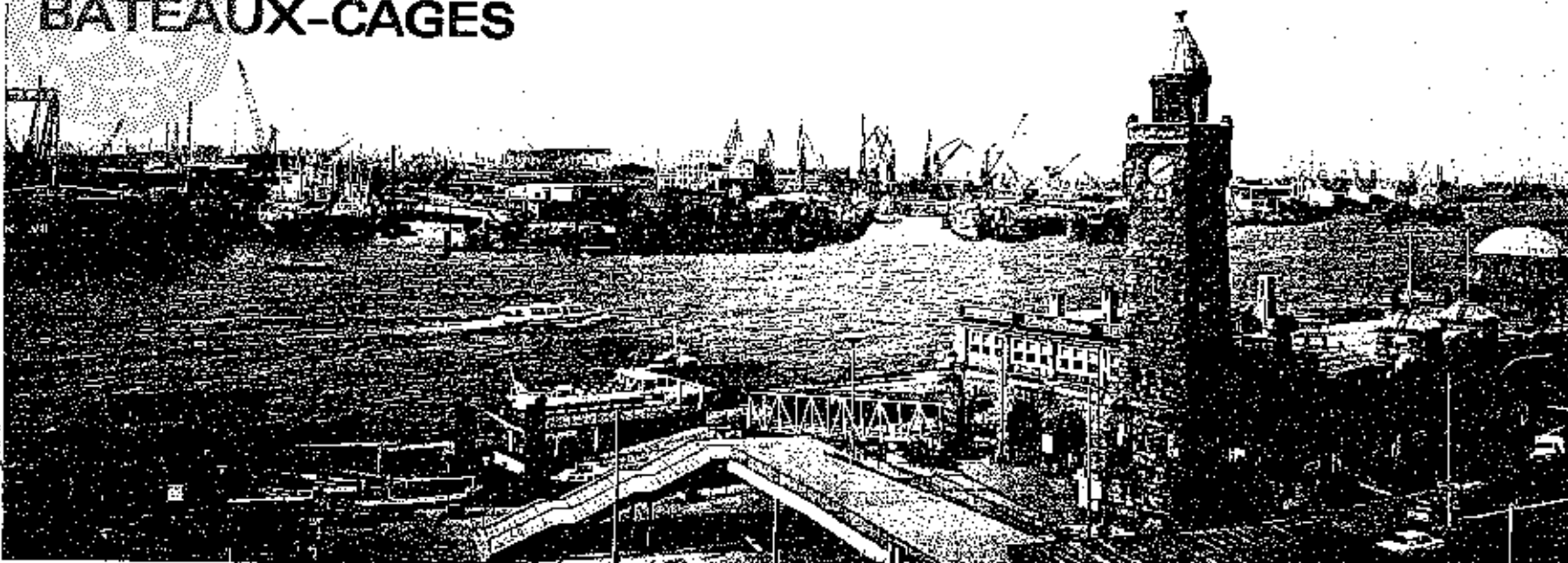
La seconde guerre de l'Exodus commençait. Elle allait durer plus d'un mois. Le 29 juillet, les bateaux-cages jetèrent

Ilous H. Piro

À droite : une vedette chargée de malades, de médecins et d'infirmières arrive au quai de la Laque, à Port-de-Bouc. La C.-R. française apporte une aide précieuse aux émigrants qui souffrent à fond de cale. À gauche : le 8 septembre, les 4500 déportés s'installent au camp de Poppendorf, près de Lübeck à nouveau sous les miradors.

BATEAUX-CAGES

Hambourg : le port de commerce. Une ville et un pays que les juifs croyaient bien ne jamais revoir. Le gouvernement britannique ayant décidé...

l'ancre en rade de Port-de-Bouc. Une délégation officielle française monta à bord pour faire connaître son offre d'hospitalité: sur tous les ponts, dans toutes les cales, elle essuya le refus prévu. Sur le quai, le consul britannique de Marseille confia au chef local de l'Intelligence Service:

— Les Français ne jouent pas le jeu. Eh bien, nous allons laisser ces juifs rôtir au soleil dans les eaux françaises.

Le séjour dans la fournaise des entrepôts sembla en effet devoir s'éterniser.

«Ils ne disposent, à fond de cale, d'aucun moyen de couchage, écrit dans son rapport le Dr Jean Cayla, médecin de la délégation gouvernementale. Il est impossible de circuler quand tout le monde est allongé. Les enfants présentent une pâleur transparente. Dans les entrepôts, l'air est chaud, moite et nauséabond. A 20 heures, l'accès de la plage avant est interdit par des soldats armés.»

Sur les 4500 prisonniers volontaires des cargos flottants, 138 seulement — en majorité de grands malades — consentirent à descendre à terre au cours des vingt-quatre jours que dura l'attente. La cargaison humaine n'en diminua pas pour autant: outre les agents que la Haganah réussit à introduire à bord, avec le ravi-

taillement et les soins pris en charge par la Croix-Rouge, trois naissances y furent enregistrées et d'autres étaient attendues. Une grève de la faim, le 18 août, acheva d'envenimer les rapports franco-britanniques.

Le 21 août, Londres convoqua un représentant de l'Agence juive:

«Si, sous l'influence des propagandistes sionistes, ces gens persistent dans leur attitude et ne commencent pas à débarquer avant demain 18 heures, les trois bateaux appareilleront pour la zone britannique d'Allemagne, seul territoire sous juridiction britannique susceptible de recevoir un nombre aussi considérable de réfugiés.»

Un communiqué précisa aussitôt que les «encagés» allaient être transférés à Hambourg, internés *manu militari* dans des camps où ils retrouveraient le statut de «personnes déplacées», mais que leurs gardiens ne seraient pas armés de fusils et que les camps ne seraient pas situés dans la région de Bergen-Belsen.

En prévision d'une révolte, d'un suicide collectif ou de quelque autre acte de désespoir, le sinistre convoi reprit son lent, son abominable voyage sous une escorte renforcée. Pendant qu'il stationnait à Gibraltar, contournait la péninsule Ibérique, traversait la Manche, entre le 22 août et le 7 septembre, des équipes de réfugiés yougoslaves non rapatriables, aidées de techniciens allemands, s'activaient, dans la région de Lübeck, à tresser des barbelés et à édifier en hâte des miradors autour des deux camps désaffectés d'Amstau et de Poppendorf.

25000 hommes en uniforme appartenant au régiment des Sherwood Foresters, à la Rifle Brigade — portant encore l'insigne des «rats du désert» —, aux unités de la Military Police, à l'armée polonaise du général Anders et même aux formations de schupos allemands au képi noir issus des débris de la Wehrmacht avaient été dépêchés à Hambourg avec des blindés et des chevaux de frise pour isoler les ruines du port et monter la garde devant tous les ponts de chemin de fer de la ville

et de sa banlieue, sous les ordres du général de division George Surtess, stratège de l'opération «Oasis». Ainsi avait été baptisée, en langage de code militaire, l'évacuation par la force des bateaux-cages par on ne sait quel secrétaire d'état-major en mal de poésie.

Le 7 septembre, les trois *liberty ships* remontèrent lentement l'embouchure de l'Elbe. A la marée du soir, l'*Ocean Vigour* accosta au quai 29. Ses occupants furent réveillés par le déchaînement des haut-

A gauche : François Mitterrand, porte-parole du gouvernement. A droite : le président Auriol.

parleurs installés sur les grues et hurlant des airs de jazz.

Pour vider les cales, les gourdins à bout d'acier et les lances d'arrosage entrèrent en action. Il fallut une demi-heure aux 300 bérêts rouges montés en renfort derrière les M.P. à casque blanc pour avoir raison des 60 derniers réfractaires. Trois trains quittèrent les docks. Les fenêtres des wagons de 3e classe étaient obstruées par un treillage métallique. Le chemin de fer conduisait à la petite gare désaffectée de Kücnitz, à 75 kilomètres de là, au milieu d'une forêt de pins, entre Lübeck et Travemünde.

Une longue file de camions avançait jusqu'aux wagons. Le camp réaménagé de Poppendorf n'était distant que de 3 kilomètres. A l'entrée, des chiens efflanqués marchaient sur les talons des sentinelles. Autour, deux rangées de barbelés

AU FOND D'UN RÉSERVOIR D'EAU AVEC DES COM

couraient de mirador en mirador. Au haut des tours pointaient mitrailleuses et projecteurs. 120 tentes de modèle militaire avaient été dressées en supplément des baraques de deux étages couvertes de chaume.

Derrière une longue table des employés allemands s'enquirent de l'identité des arrivants. Il y avait longtemps que les gens de l'*Exodus* avaient brûlé tous leurs papiers, vrais ou faux...

Le lendemain, au quai 29, à Hambourg, les occupants de l'*Empire Rival* descendirent sans opposer la moindre résistance. Cette résignation soudaine parut suspecte aux militaires, qui entreprirent aussitôt la fouille du navire et trouvèrent une bombe confectionnée à Port-de-Bouc dans une cheminée d'aération. Pour faire débarquer ceux du *Runnymede Park*, en revanche, les M.P. et les parachutistes durent livrer un véritable assaut. Les assiégés s'étaient barricadés au fond des cales. Par paquets, réduits à merci, ils furent ramenés sur les plages du pont, basculés par la passerelle et projetés sur le quai.

Tandis que le chef de gare sifflait pour le départ du dernier convoi, 62 blessés, considérés comme des meneurs, furent enfermés dans un entrepôt du port.

Pas plus à Amstau qu'à Poppendorf, les internés ne répondirent sincèrement aux interrogatoires d'identité.

Les Anglais durent renoncer à leur projet de les renvoyer dans leur pays d'origine. Les civils allemands se collaient aux vitres du tram n° 12, Lübeck-Heiren-

wick, qui longeait sur quelques centaines de mètres les barbelés du camp d'Amstau, dont l'intendant était un ancien feldwebel de Berlin fait prisonnier le 8 mai 1945 dans la poche de Saint-Nazaire. A peu de distance, les schupos surveillaient les abords pour «protéger» les juifs de l'*Exodus* «dans leur propre intérêt». Les protéger de qui ?

Mais le secrétaire d'Etat au Foreign Office était persuadé d'avoir réglé son compte pour longtemps à l'immigration sioniste. Bevin adressa même un message de félicitations au commandement de l'armée britannique d'Allemagne.

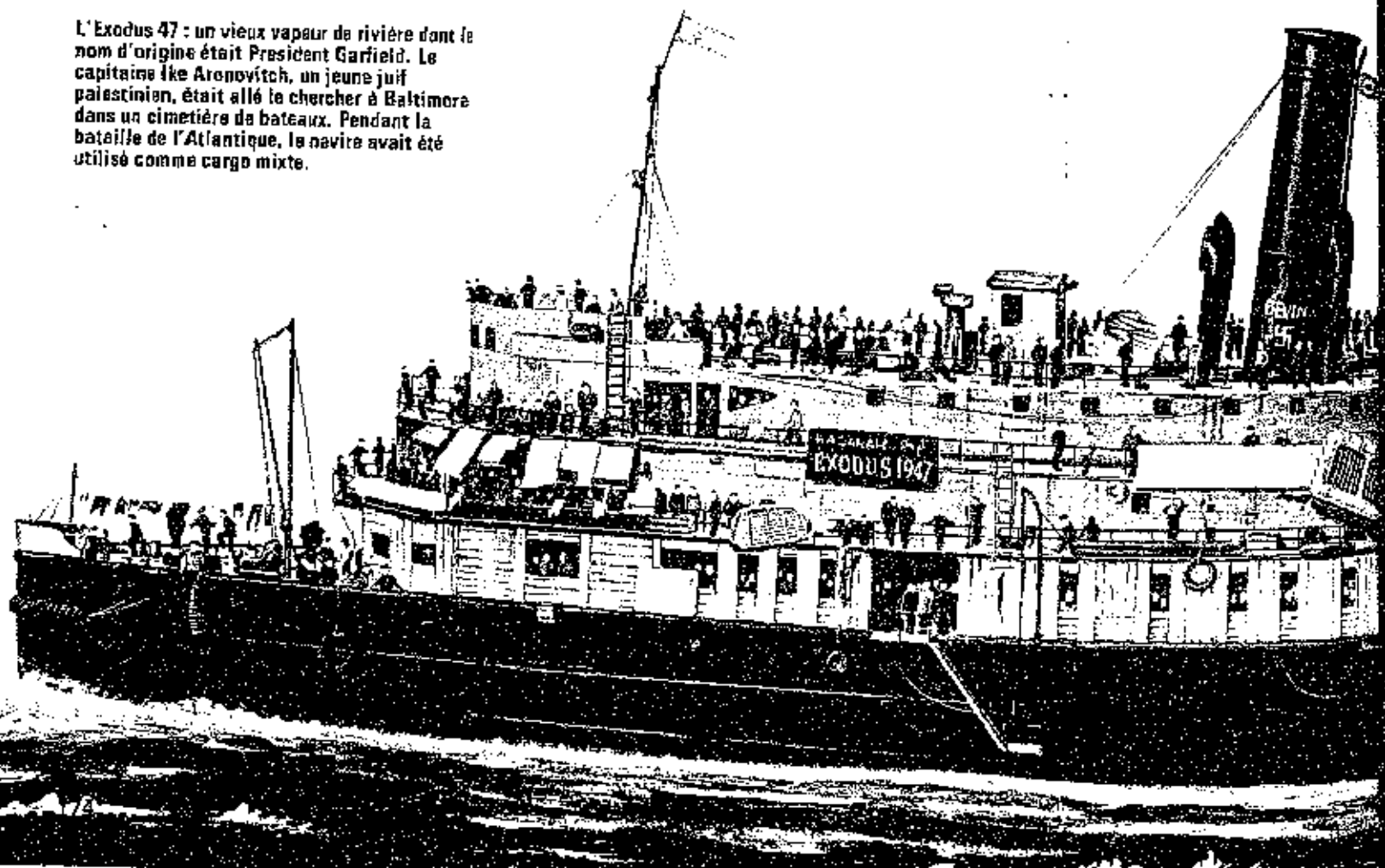
Par petits paquets, à la barbe des Anglais

Les unités de la 6e division, qui avaient mené à bien l'opération «Oasis» et ramené les captifs de Haïfa derrière les barbelés allemands, bénéficièrent de deux semaines de congé en Angleterre. Avant de regagner la Palestine. Cette Palestine qui, à peine entrevue au début de ces deux mois d'odyssée, était restée une obsession pour les déportés de l'*Exodus*. Le 25 septembre, ils refusèrent comme un seul homme l'offre d'hospitalité française renouvelée par le consul de France à la demande expresse du gouvernement travailliste de Londres. Ils répondirent par un défilé dans les deux camps derrière les drapeaux des mouvements sionistes. Les rations alimentaires furent réduites de moitié. Mais les clan-

destins de la Haganah animèrent peu à peu la direction effective des camps et commencèrent à organiser des filières d'évasion. Ils distribuèrent même des certificats numérotés au fur et à mesure des possibilités. Ils mirent au point un système de rotation pour évacuer sur Munich, via Bergen et Kassel, 500 à 800 anciens de l'*Exodus* chaque mois, en les remplaçant, nombre pour nombre, par des volontaires d'autres camps lorsque les Anglais les transfèrent dans deux camps de Basse-Saxe, mieux protégés des vents glaciaux de la Baltique.

Le 20 novembre, les 220 premiers rescapés de l'*Exodus*, revenus clandestinement d'Allemagne, débarquèrent d'un convoi officiel de l'U.N.R.R.A. en gare de Marseille. Deux jours plus tard, 167 d'entre eux montaient à bord d'un caboteur, le *Marie-Annick*, rebaptisé, pour la circonstance, *Fonceur*, en hébreu. Encore dix jours et, le 4 décembre, ils réussirent à mettre pied à terre en Palestine en échappant à la surveillance anglaise. Enfin ! 600 autres embarquèrent le 13 décembre à Bandol pour rejoindre au cap Corse un trois-mâts italien commandé par Moka Limon, le *Maria Giovanna*, qui avait fait escale à Alger pour prendre 80 juifs d'Afrique du Nord. Ils furent arraisonnés deux semaines plus tard au large de Haïfa et transférés à Chypre. Mais Limon avait réussi à échapper à la déportation en se cachant dans un réservoir d'eau au fond du bateau. Il y resta trois jours à se remémorer sa précédente

L'*Exodus 47* : un vieux vapeur de rivière dont le nom d'origine était *President Garfield*. Le capitaine Ike Aronovitch, un jeune juif palestinien, était allé le chercher à Baltimore dans un cimetière de bateaux. Pendant la bataille de l'Atlantique, le navire avait été utilisé comme cargo mixte.

RESERVES D'ANANAS

évasion: c'était le 2 octobre à bord de la *Giulia*, une corvette canadienne équipée à Bayonne et qui avait chargé 900 réfugiés en Bulgarie. Il avait alors sauté à l'eau à 15 milles de Haïfa et nagé pendant onze heures pour gagner la côte loin des raffineries, étroitement surveillées. Cette fois, il était coincé avec pour toute nourriture des conserves d'ananas. Quand il put s'échapper, il trouva sa mère en train de préparer des ananas dans son *kibbouts*!

Vingt ans plus tard, amiral de la flotte israélienne, chef de la mission d'achats militaire à Paris, il ne sera toujours pas réconcilié avec ce fruit exotique dont il restera dégoûté pour toute la vie...

Quant au commandant Yossi Hamburger et au capitaine de l'*Exodus*, Ike Aronovitch, qui avaient pu se planquer dans des caches, pendant le transbordement à Haïfa, ils prirent leur revanche sur les Anglais en conduisant directement à Chypre, au début de l'année 1948, 15200 émigrants de Roumanie à bord de deux bananiers jumeaux, qui représentaient le plus gros transport du Mossad.

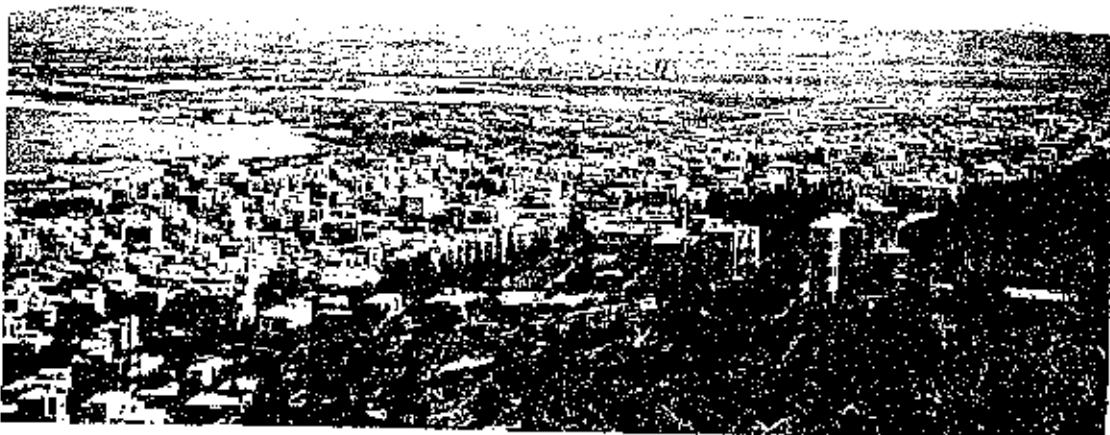
L'un des camps allemands réservés aux rescapés de l'*Exodus* acheva de se vider dans la nuit qui précéda la proclamation de l'Etat d'Israël. De nouvelles vagues de réfugiés de l'Est avaient rempli l'autre camp que la quasi-totalité de ses anciens occupants avait quitté par petits paquets à la barbe des Britanniques.

Jacques DEROGY

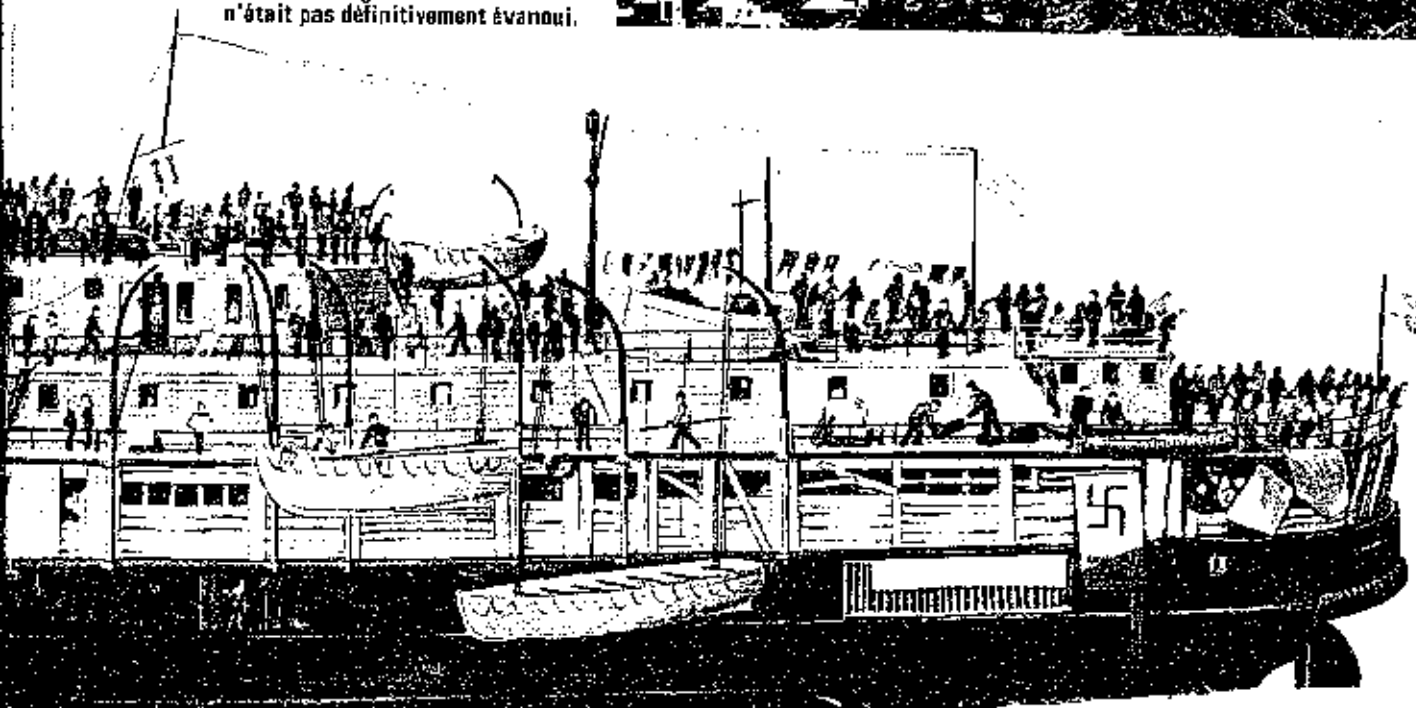
Haïfa : vue générale. Pour les émigrants juifs rescapés de l'*Exodus* et enfermés dans les camps de Poppendorf ou d'Amstau, le mirage de la route de Sion n'était pas définitivement évanoui.

L'intérieur de l'*Exodus*. Il avait été équipé pour recevoir de nombreux passagers clandestins. Ils étaient 4515 à embarquer en France sous le contrôle de trente-six membres d'équipage.

Gérthom

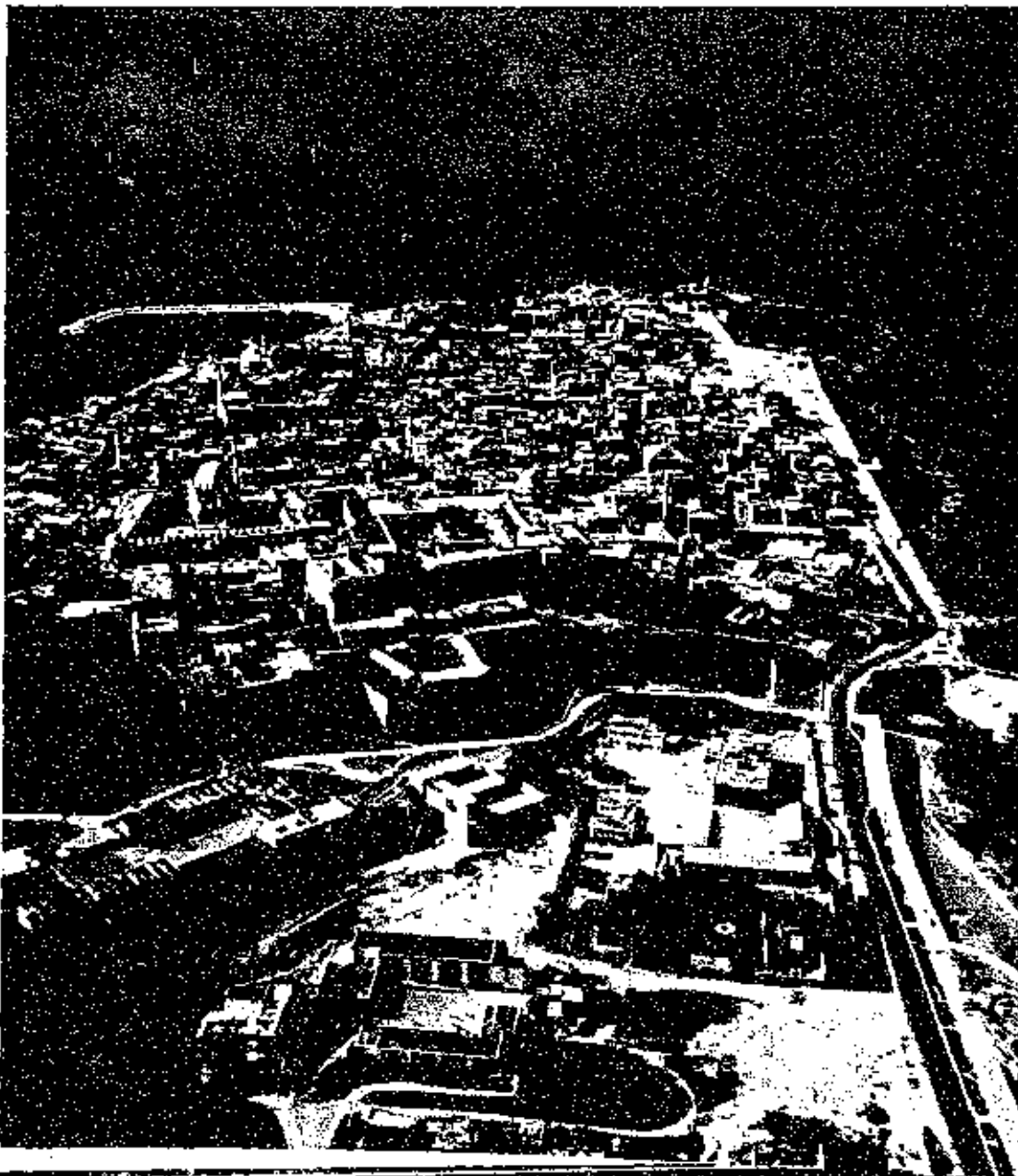

John Auerbach

COUP D'

Saint-Jean-d'Acre. En haut : vue sur la citadelle. En bas : vue générale. Conquise par Baudouin Ier en 1104, elle fut reprise par Saladin en 1187, puis Richard Cœur-de-Lion s'en empara. Au XIIIe siècle, les ordres militaires des Chevaliers en firent leur capitale. Des fortifications des croisés, il ne reste plus que quelques vestiges dont la magnifique crypte de Saint-Jean sous la citadelle.

Gideon Fajlitz, alias Giddy.

N matin d'avril, en l'année 1947, un homme, vêtu d'un complet de toile beige et coiffé d'un feutre clair, marchait lentement rue Joseph-Eliahou,

dans le centre de Tel-Aviv. Si un policier britannique avait demandé ses papiers à ce juif aux joues glabres, au teint trop blanc, il lui aurait tendu un passeport au nom du Dr Yonah Koenigshoffer, parfaitement en règle.

Qui aurait pu se douter que le passeport avait été trouvé dans une bibliothèque publique et que les services de renseignements de l'Irgoun avaient falsifié le document pour l'offrir à leur *hamfeked* — commandant — Menahem Beigin, le terroriste n° 1, recherché depuis quatre ans par les autorités mandataires ?

Quelques semaines plus tôt, l'honorable Dr Koenigshoffer habitait cette même ville, mais rue Ben-Nin, près des abattoirs et de la fourrière. Il portait une barbe noire et une calotte fixée par une pince à l'arrière du crâne. On l'appelait Reb Israël Sassover. En 1945, le même homme, sans barbe mais avec une grosse moustache qui cachait sa lèvre supérieure charnue, étudiant en droit de son état, donnait des consultations juridiques dans le quartier Hassidoff à Petah-Tikva sous le nom d'Israël Halperin.

Donc, en ce matin d'avril 1947, l'homme qui se faisait appeler, pour l'instant, Dr Koenigshoffer s'arrêta devant le 1, rue Joseph-Eliahou, descendit trois marches et entra chez lui. Il ôta son chapeau, ses lunettes de myope et alluma une cigarette. Dans le living-room, pièce aux murs blancs, presque nue, où traînaient les jouets de deux enfants, le visiteur qui l'attendait se leva et esquissa un garde-à-vous. Beigin l'étreignit, à la mode russe, lui frappant affectueusement l'épaule.

— *Shalom*, Giddy.

Contre la modération des chefs sionistes

Gideon Fajlitz, dit Giddy, qui, quelques mois plus tôt, avait fait sauter l'hôtel King David, venait d'être choisi, à l'âge de vingt-trois ans, par le haut commandement de l'Irgoun comme chef de la section « Planning » pour remplacer Eytan Livni, arrêté et interné.

— Giddy, ce sera plus dur encore que pour le King David, dit Beigin. Cette fois, il faut libérer de la prison de Saint-Jean-d'Acre Livni et nos camarades. Livni a des idées là-dessus, moi aussi. Il s'agit de deux opérations, une de l'intérieur, préparée par Livni, l'autre par toi, et synchronisées. Voici son plan. Prépare le tien.

Quelques semaines plus tôt, le 2 mars, le gouvernement britannique a imposé la

E POKER DE L'IRGOUN

Du balcon du Tel Aviv Hotel, Beigin harangue la foule.

C. H. Rosen

Eliezer Kashani : pendu. Yehiel Drezner : pendu. Mordehaï Alkoshi : pendu.

C. H. Rosen

C. H. Rosen

Ces hommes sont tous des terroristes de l'Irgoun. Quatre sont en prison et attendent d'être exécutés. Le cinquième, Menahem Beigin, le terroriste n° 1, est recherché par les Britanniques depuis quatre ans. Il mettra tout en œuvre pour arracher ses camarades à la potence.

Avram Juhavsky

C. H. Rosen

Beigin, déguisé en rabbin. Dov Gruner : à la potence.

loi martiale à Jérusalem, Tel-Aviv et Petah-Tikva. Les policiers sont passés sous le contrôle de l'armée. Ordre de tirer à vue sur toute personne circulant après le couvre-feu. Juridictions civiles dessaisies. Seuls les abonnés au téléphone inscrits sur une liste approuvée par le haut-commissaire ont le droit de transmettre des communications. Les transports de ravitaillement sont contrôlés. L'armée a le droit de réquisitionner terrains, bâtiments, véhicules. Des tribunaux d'exception sont institués.

Ces mesures ont été prises à la suite d'une série d'actions contre les Britanniques menées dans tout le pays par l'Irgoun, qui exploite la terrible déception des juifs de Palestine : tout espoir d'un État juif indépendant semble perdu pour eux. Chaque bateau d'immigrants, rescapés des camps de la mort, est arraisonné par la *Horn Fleet* et ses passagers sont internés à Chypre. Pour la première fois, les Arabes présentent un front uni — Égypte, Transjordanie, Liban, Irak, Arabie Saoudite — contre les sionistes et lancent un appel à la guerre sainte. Le gouvernement de Londres a proposé le plan Morrison : séparation de la Palestine en trois districts, juif, arabe et anglais, dont la tête serait anglaise. Aucune responsabilité ne devait être accordée aux communautés arabe et juive, pas même celle des douanes, ou des impôts, ou des sites historiques. Encore moins la justice, les affaires étrangères ou la défense.

Outre l'amertume et le désespoir de la population juive, outre la modération des chefs sionistes officiels, une raison majeure pousse l'Irgoun et le Groupe Stern à multiplier les attentats. Les Anglais se sont enfin décidés à saisir l'O.N.U. de la question palestinienne, dans l'espoir de voir confirmer et renforcer leur pouvoir. Et Beigin, qui craint que les sionistes modérés ne se laissent prendre au piège, a relancé son mouvement.

Nouveaux contes des Mille et Une Nuits

Le 1er mars, des hommes de l'Irgoun ont chargé sur leur dos des charges d'explosifs qui les transformaient en « canons vivants » et sont montés à l'assaut des « zones de sécurité » à l'intérieur desquelles les Britanniques se sont enfermés. À Jérusalem, la « Maison Goldschmidt », qui abrite des troupes britanniques, a sauté. On a dénombré 80 tués ou blessés. Le même jour, la force d'assaut a attaqué des casernes à Lydda, Haïfa, Rehovot, Pardess-Hana et coupé les voies de communication à Petah-Tikva, sur la route de Tel-Aviv, et Tulkarem sur la route de Jérusalem.

La loi martiale décapite la volonté de lutte de l'Irgoun. Le 13 mars, c'est la « Maison Schneller », à Jérusalem, où le Q.G. britannique s'était replié, qui a sauté. Les jours suivants, raids contre un convoi

militaire à Rishon-le-Zion, contre le camp de Hedera, attaque au mortier de la garnison de Kfar-Yonah et sabotage du pipeline de l'Iraq Petroleum Company.

Victoire pour l'« Organisation militaire nationale » : les Anglais lèvent la loi martiale le 17 mars.

Ces actions ont coûté cher à l'Irgoun : nombreux sont ses combattants emprisonnés pour de longues années. D'autres ont été condamnés à mort.

C'est le cas de Dov Gruner et de trois de ses compagnons. Beigin a engagé une course contre la montre pour les arracher à la potence. Dov Gruner a été capturé le 23 avril 1946 lors de l'attaque du poste de police de Ramat-Gan.

Ce jour-là, un camion militaire britannique s'arrête devant le bâtiment ceinturé de barbelés sur le toit duquel, sont postés des soldats, mitrailleuse en batterie. Un sergent descend du camion, s'approche de la sentinelle :

— Je vous amène quelques Arabes. Flagrant délit de vol dans le camp militaire de Tel-Litvinsky.

— Bon, faites entrer ces bâtards.

Une dizaine d'Arabes apathiques, menottes aux poignets pénètrent dans le poste de police. En quelques secondes, ils se défont de leurs liens, dégagent les Sten cachées sous leurs robes. « Haut les mains ! crie le faux sergent. Entrez dans la prison. » Le commando de l'Irgoun perd de précieuses secondes à chercher la clé du dépôt d'armes. Au premier étage, un

QUATRE KILOS

◀ Une des cellules de la prison de Saint-Jean-d'Acre, telle qu'elle a été reconstituée pour le Musée des résistants juifs, qui se trouve dans la citadelle. Il ne s'agit pas là d'une cellule de condamné à mort.

L'issue d'une attaque contre des points stratégiques, commence par engager une résistance passive contre les geôliers et obtient du surintendant de la prison, le major Clow, le statut de prisonniers politiques pour ses camarades. Ils ont le droit de recevoir des colis de leur famille, de participer à des cercles d'études. Mais que peuvent-ils faire de plus ? La citadelle d'Acre est la prison d'où l'on ne s'évade pas.

Elle se dresse au nord de la vieille ville, cernée de remparts et qui fut la capitale du royaume latin de Jérusalem. Et depuis que, au XVIIIe siècle, un pacha turc, Ahmed Djazzar, l'a édifiée sur les fondations de la forteresse bâtie par les croisés, elle a résisté à tous les assauts. Bonaparte lui-même, venant d'Égypte, l'assiégea en vain. Djazzar pacha avait fait combler de pierres et de sable la crypte de Saint-Jean aux voûtes d'ogives soutenues par des piliers massifs.

Mais les légendes couraient sur la citadelle Bouri-el-Khazna — la tour du coffre fort —, sur les trésors que le pacha y aurait cachés et sur les souterrains murés.

Dans leurs cellules badigeonnées à la chaux, dépouillées et nues, face à de mornes cours intérieures, certains détenus rêvent à ces légendes. Au point que Zettler l'un des résistants du Groupe Stern, décide de creuser avec ses camarades un tunnel jusqu'à l'ancienne crypte des croisés. Au cours des travaux de restauration de la citadelle, les voûtes ont été déblayées et Zettler est convaincu qu'il pourra découvrir un chemin conduisant à la liberté. D'après des renseignements recueillis auprès de prisonniers arabes, un escalier part de la crypte et donne accès

Collection privée

▶ policier britannique parvient à déclencher le système d'alarme. Alors que les hommes de l'Irgoun sont en train de charger leur camion de fusils et de munitions, les gardes retranchés sur le toit ouvrent le feu. Les juifs ripostent. Un policier est tué, deux autres blessés. Deux membres du commando sont également abattus et un troisième, touché d'un coup de feu au moment où il tirait contre un garde, doit être abandonné par ses camarades.

C'est Dov Gruner, il a vingt-huit ans, il est originaire de Hongrie. Il a servi dans la brigade juive et dans l'armée britannique. Son nom va devenir un symbole.

Hospitalisé pendant huit mois, Dov Gruner est traduit, en janvier 1947, devant un tribunal militaire et condamné à « être pendu jusqu'à ce que mort s'ensuive ».

Réponse du commandement de l'Irgoun sous forme d'un avertissement aux Anglais : « L'exécution des prisonniers de guerre est un crime prémédité. Nous mettons le régime britannique en garde contre la préméditation de ce crime. »

Ce n'est pas une simple menace. Lorsque la sentence est confirmée et que la date de l'exécution approche, l'Irgoun kidnappe un officier de l'Intelligence Service, le major Collins, et, en pleine audience, le juge Widham président du tribunal régional de Tel-Aviv.

Quelques heures plus tard, un communiqué officiel annonce que la pendaison est ajournée.

Les deux otages sont libérés. Dans sa cellule de la prison de Jérusalem, Dov Gruner, revêtu de l'uniforme rouge des condamnés à mort, attend stoïquement pendant des mois la décision de ses bourreaux. Fin mars, il est rejoint par trois autres soldats de l'Irgoun, Yehiel Drezner,

Mordehai Alkoshi et Eliezer Kashani. Beigün songe alors à libérer par la force les quatre détenus. La prison de Jérusalem est en pleine ville et l'opération prévue est relativement simple. Mais, le 14 avril, les quatre condamnés sont transférés dans la citadelle de Saint-Jean-d'Acre.

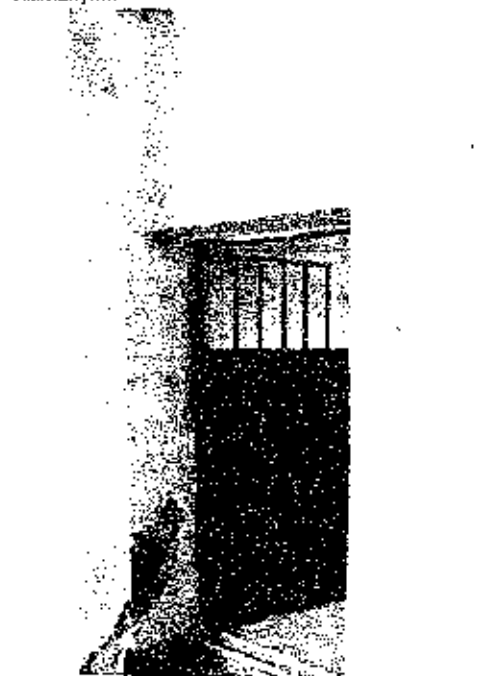
Deux jours plus tard ils sont exécutés. On leur a refusé l'assistance d'un rabbin. Ils montent au gibet en chantant *Hatikva*.

Le lendemain de la pendaison de Gruner, l'Irgoun annonce l'institution de ses propres tribunaux militaires. Tout soldat anglais tombé entre les mains de l'Organisation militaire nationale est passible de la peine de mort.

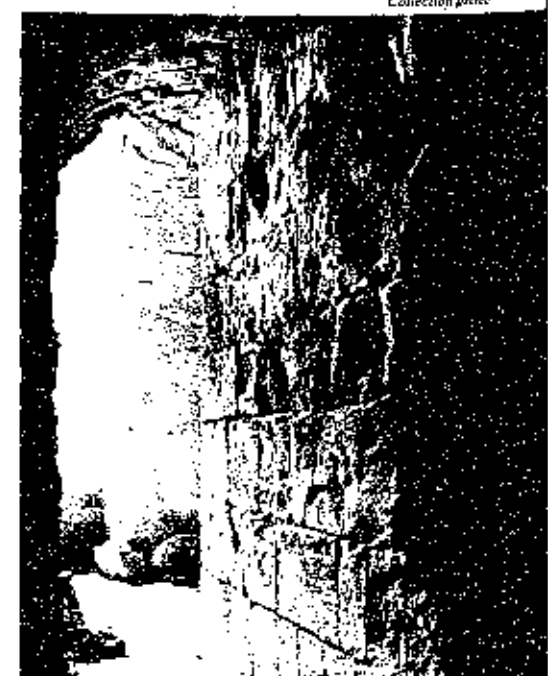
Cependant, à l'intérieur de la citadelle de Saint-Jean-d'Acre, les détenus qui appartiennent à l'Irgoun ne restent pas inactifs. Pour ceux qui lui ont juré fidélité, le premier devoir d'un prisonnier est l'évasion.

L'un d'eux, Shiff, qui a été le chef du « groupe des 31 », un commando arrêté par les Anglais à Bat-Yam, en 1946, à

Collection privée

Collection privée

Une des portes à l'intérieur de la prison qui ouvrait le passage vers la sortie. Les détenus ont dû la faire sauter pour pouvoir s'enfuir. On peut la voir aujourd'hui dans le musée des résistants juifs.

DE GÉLINITE DANS DES POTS DE CONFITURE

Coif. Ramou

A gauche : tour de guet de la prison de Saint-Jean d'Acre. A droite : une des portes en fer de la prison que les terroristes juifs firent sauter au cours de l'opération montée par Beigin pour faire évader 41 prisonniers juifs. Profitant de la confusion générale, 210 détenus arabes de droit commun prirent aussi la fuite, mais la plupart furent rattrapés très rapidement dans les jours qui suivirent.

Coif. Ramou

à un dédale de souterrains. L'un des boyaux débouche sous une rue d'Acre, dans une église, également souterraine, près des bains de Djazzar pacha.

Le projet, communiqué par Zettler aux responsables de l'Irgoun, est accueilli avec réserve. Livni, qui est leur chef, sait que Beigin lui a promis une action de l'extérieur. Si les prisonniers sont surpris en train de creuser un tunnel, la garde sera immanquablement renforcée. Devant l'insistance de Zettler, un accord de principe est cependant pris. Mais l'entreprise se révèle difficile et dangereuse. Les prisonniers, après avoir extrait quelques poignées de terre, doivent en remplir leurs poches et s'en débarrasser dans les ateliers ou dans les poubelles des cuisines.

À tour de rôle, les prisonniers se font porter malades. Le malade se couche sur une paille placée au-dessus de la trouée menant au souterrain et la masquant aux yeux des gardiens. Bien entendu, les travaux sont exécutés de nuit. Pendant que quelques hommes guettent, d'autres sont chargés de détourner l'attention des prisonniers arabes, dont l'attitude à l'égard des juifs est, pour le moins, peu favorable. Ils y parviennent en inventant de nouveaux contes des Mille et Une Nuits dans lesquels des princesses lascives jouent le rôle principal.

Lorsque le tunnel atteint plusieurs mètres de long, il faut songer à l'éclairage. Comme au temps de la Bible, les détenus expriment la graisse de végétaux et la font durcir dans des assiettes creuses. Ce travail de termites est harassant et met les nerfs des prisonniers à rude épreuve. D'ailleurs, Livni ne croit pas au souterrain. Il a son propre plan.

Livni s'est fait affecter à l'hôpital. Il a

plus de facilités que d'autres pour circuler à l'intérieur de la citadelle. Il remarque que plusieurs salles de service, les douches, les cabinets et la cuisine sont proches de la vieille cité d'Acre et que, pour s'évader, il n'est pas nécessaire de franchir les doubles murailles. En grimpant sur les toits, on peut avoir directement accès à la ville.

Par messages transcrits en code sur de minuscules morceaux de papier de toilette, Livni fait parvenir à ses chefs ses propres renseignements et leur demande de les contrôler. Mais le hasard le conduit à une découverte capitale. Au cours d'une conversation entre prisonniers arabes, l'un d'eux, chargé de transporter du pétrole de la réserve aux cuisines, explique à son compagnon que, d'une des fenêtres de la réserve, on perçoit nettement des rires de femmes. C'est donc que cette fenêtre ouvre sur la rue. Il vérifie lui-même cette hypothèse en se faisant piloter par l'Arabe — contre quelques cigarettes et sous prétexte d'entendre, lui aussi, le rire d'une femme — et il note que la fenêtre est protégée par de forts barreaux de fer.

Des bas de femme bourrés de savon sec

Quelques jours plus tard, Beigin est prévenu. Il convoque le fidèle Guidy, chef du planning. A lui de jouer. Mais pas tout seul. Beigin désigne comme deuxième homme un camarade à toute épreuve, Dov Cohen, dit Shimshon.

Vêtus de complets sombres et coiffés de turbans comme les Arabes chrétiens, Shimshon et Guidy arpentent les venelles de Saint-Jean-d'Acre. La vieille cité est un immense souk oriental. Les deux émissaires, qui se font passer pour des représentants en fours de boulanger, se fraient un chemin parmi les porteurs d'eau qui font sonner leurs clochettes de cuivre, les femmes voilées, qui portent panier sur la tête, les commerçants qui

palabrent devant les amoncellements de grains, les pastèques, les coupons de soie et les cotonnades. Ils parviennent ainsi, place Han-el-Amdan, à l'« Auberge des colonnes » bâtie par Djazzar pacha. Elle donne accès, d'un côté, au port, de l'autre, à une rue barrée par une tour, l'un des rares vestiges de la ville des croisés. A quelques mètres se dresse une muraille extérieure de la citadelle. Deux ouvertures seulement dans ce mur, deux fenêtres avec leurs lourds barreaux qui correspondent à la description de Livni.

De retour à Tel-Aviv, en possession d'un plan de la ville d'Acre, Guidy et Shimshon n'ont plus qu'à se mettre au travail.

— L'opération comportera quatre étapes, décide Guidy. D'abord, obtenir le matériel, les véhicules, les armes. Ensuite, préparer une voie d'évasion pour les détenus libérés et la force d'assaut. Troisième, aider Livni à organiser de l'intérieur les préparatifs de l'évasion. Enfin, mise au point de l'attaque de l'extérieur. Je m'en occuperai personnellement.

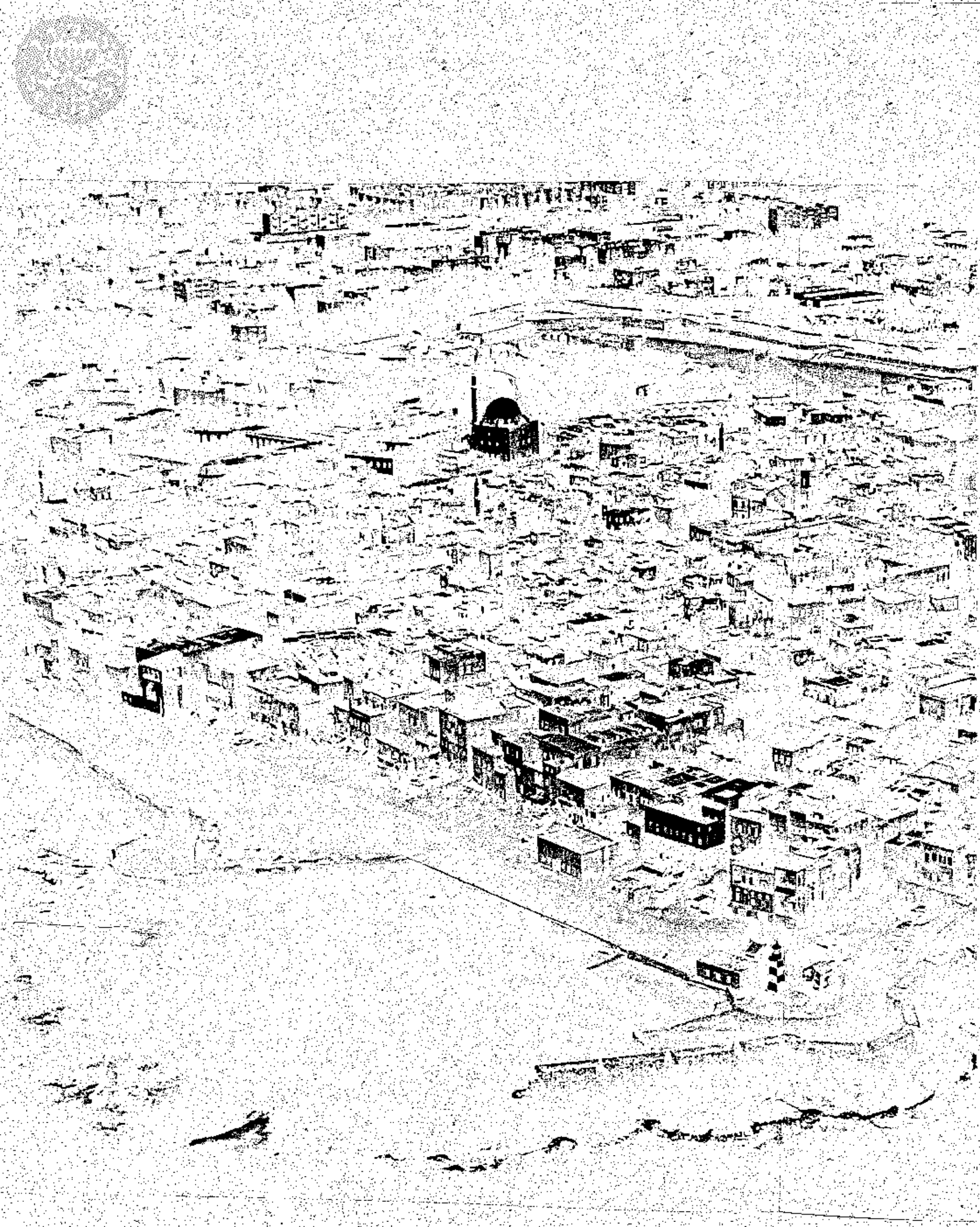
Et Guidy, aussitôt, se met au travail. Un jour de visite à la prison d'Acre, il se joint aux familles des détenus. Muni d'un laissez-passer en règle, il gagne le bâtiment où les paquets sont contrôlés. Il est surchargé de victuailles diverses et demande à d'autres visiteurs de l'aider à porter ces colis encombrants jusqu'au comptoir où les gardes passent au crible tout ce qui est destiné aux prisonniers. Il y a notamment quatre kilos de gélinite mélangés à de la confiture. Un garde enfonce son couteau dans un pot de confiture, passe son doigt sur la lame et goûte la marmelade. Il grimace à cause du goût.

Les pots de confiture explosive, sept fûts d'huile à double fond contenant des détonateurs, passent ainsi à l'intérieur de la citadelle.

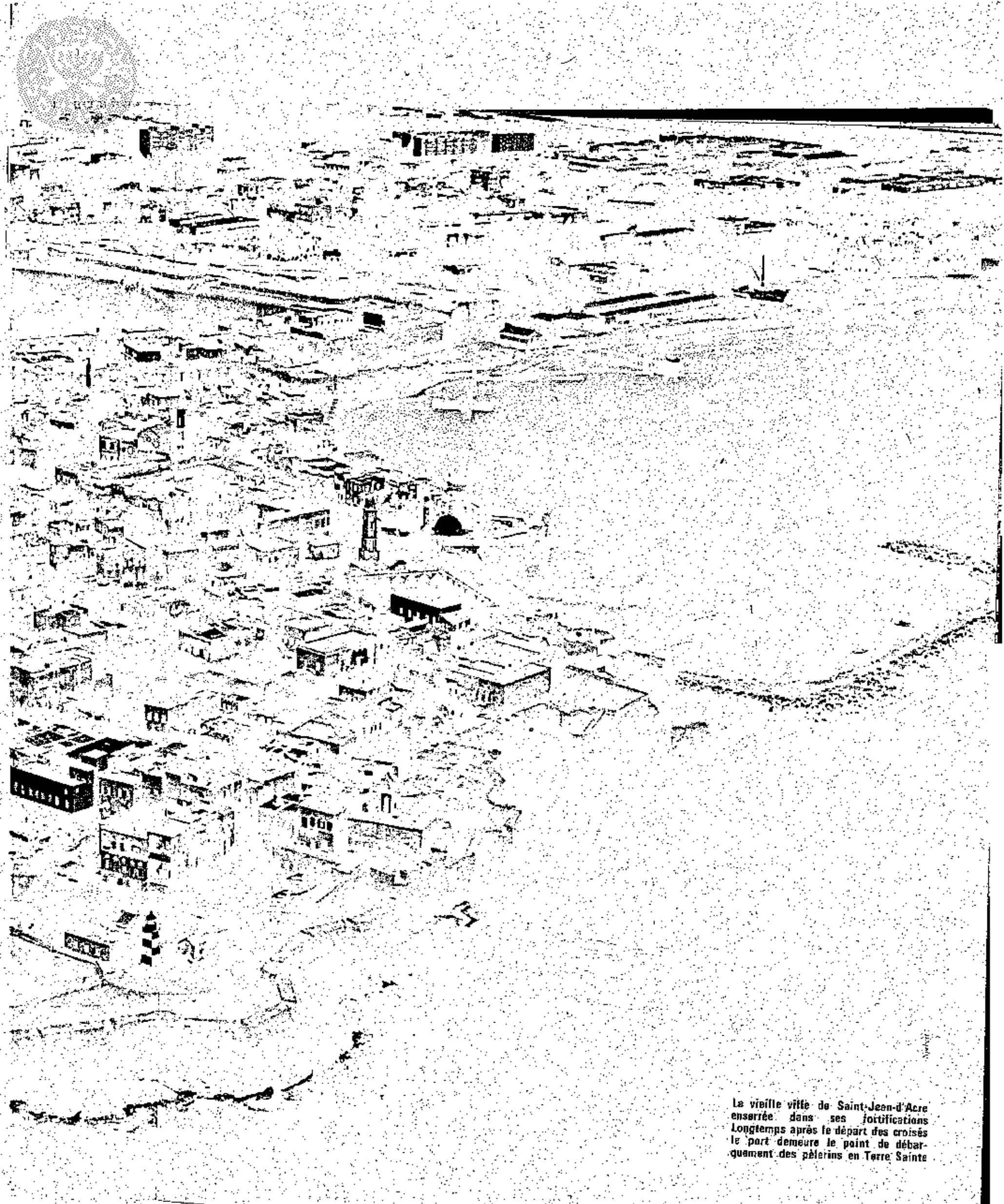
Une fois le contrôle terminé, les prisonniers viennent eux-mêmes chercher leur colis. Ils disposent pour cela d'une brouette. L'un d'eux, sur un signe de

suite page 182

Un souterrain dans les sous-sols de la forteresse de Saint-Jean-d'Acre. Un couloir de communication par lequel les prisonniers avaient pensé qu'ils pourraient éventuellement s'évader.

La vieille ville de Saint-Jean-d'Acre
enserrée dans ses fortifications.
Longtemps après le départ des croisés
le port demeure le point de débar-
quement des pèlerins en Terre Sainte.

QUELQUES HOMMES ET

◀ La citadelle Bour-el-Khezna, où Ahmed pacha el-Djazzar cachait jadis son trésor, renferme aujourd'hui le Musée des résistants juifs. On peut y voir, entre autres, la maquette de la forteresse où de nombreux résistants furent enfermés.

blis pour chacun de faux « vrais » papiers. C'est seulement à deux semaines de la date prévue pour l'action que les hommes choisis sont mis au courant du projet, de ses détails, du rôle que chacun d'eux devra tenir. Et l'on prévient alors ceux qui ne pourront pas profiter de la liberté qu'ils devront aider leurs camarades.

— Ce que je vous demande, leur dit Livni, exige de vous une grande force d'âme car, une fois l'évasion accomplie, c'est vous qui en supporterez les conséquences. Pour aider ceux qui partiront, vous allez déclencher un tumulte dans la

suite de la page 179

Livni, charge la marchandise. Le major Charleston, commandant de la prison, se tient là, comme d'habitude, aux aguets. Guidy a pourtant besoin d'un renseignement précieux de Livni. Il doit savoir laquelle des deux fenêtres de la réserve à pétrole sera dynamitée. Dans un souffle, il demande : « Quelle fenêtre ? »

Et Livni, qui sait que le major Charleston ne perd rien de leur entretien, dit à voix haute :

— Tu serais très aimable d'aller voir ma famille. Dis-leur que je vais bien. Tu connais leur adresse : ils habitent rue Levoïe Okno. Je compte sur toi. Merci.

En russe, *levoïe okno* signifie : fenêtre de gauche.

Un autre problème se pose alors à Livni : le choix des hommes. Le commandement de l'Irgoun lui a fait savoir qu'il ne serait pas en mesure de cacher les 89 prisonniers juifs internés dans la forteresse mais 41 seulement. Livni, désigne 30 hommes de l'Irgoun et 11 du groupe Stern. Il choisit en priorité des combattants qui ont fait leurs preuves, des instructeurs, des cadets de l'école des cadres. Il faut aussi fabriquer le nouvel état civil des futurs évadés. On parvient à photographier les 41 et l'on transmet à l'état-major les films afin que soient éta-

A gauche, les messages des détenus écrits à l'encre sympathique. Ils recevaient les réponses dans des gamelles à double fond (à droite).

cour. Les Anglais ne doivent pas avoir leur attention attirée par les camarades qui, au même moment, revêtiront leurs habits civils. Il vous faudra aussi empêcher les prisonniers arabes de s'interposer.

Les sacrifiés acceptent. Ils fabriquent des gourdins faits de bas de femme bourrés de savon sec.

Livni a fait le nécessaire. C'est maintenant à Guidy et à ses hommes de donner le signal.

Le 4 mai 1947, à 16 heures, un convoi militaire descend de la colline de Schouni,

DEUX ÉCHELLES POUR ENLEVER LA CITADELLE...

qui surplombe la vallée des Crocodiles, et se présente devant Acre. Dans les camions verdâtres des soldats en uniforme de l'armée britannique, le doigt sur la détente du fusil. En tête, une jeep dans laquelle a pris place le capitaine du convoi. Sur l'ordre de route, la direction du détachement est Beyrouth. Mais les soldats parlent hébreu, ainsi que leur officier, qu'ils appellent familièrement Shimshon.

Celui-ci, qui s'appelle Dov Cohen et a pour pseudonyme Shimshon, a fait une belle guerre sous l'uniforme anglais. Né à Cracovie, en Pologne, il est arrivé en 1938 en Palestine et a juste eu le temps de terminer ses études de philosophie à l'université hébraïque avant de s'engager dans l'armée. Il a participé aux campagnes d'Érythrée, de Libye, de Tripolitaine et d'Italie. Un bon apprentissage pour l'Irgoun, qu'il rejoint dès sa démobilisation. Petit, trapu, blond, les yeux bleus, il a mis au service de l'Organisation militaire nationale les mêmes qualités qui l'ont fait remarquer dans les commandos britanniques: bravoure, sang-froid, capacité de juger une situation en quelques secondes et de choisir la meilleure solution.

Le convoi comprend un camion de 3 tonnes et deux half-tracks. Les hommes sont vêtus de l'uniforme et des insignes de l'unité du génie britannique. Trois hommes accompagnent Shimshon dans la jeep de tête.

Encerclés et attaqués par la foule arabe

Le commando opère à l'intérieur même des lignes britanniques. Il a utilisé des routes secondaires, à l'écart des camps militaires. Lorsque Acre est en vue, le commando se sépare en plusieurs groupes qui s'éparpillent. La première unité mine les voies d'accès principales. Deux patrouilles de trois hommes chacune se dirigent vers la station de police et saupoudrent de mines les chemins intérieurs. Une autre patrouille attaque le 2e bataillon de la 6e division aéroportée, à six kilomètres de la ville, et arrose le camp d'obus de mortier. Il s'agit d'une opération de diversion qui doit retenir le gros des forces britanniques tandis que la troupe de Shimshon se dirige vers la citadelle.

Les hommes de ce groupe traversent la place du marché encombrée d'éventaires, d'ânes, de chariots, atteignent la mosquée et arrêtent leur camionnette devant la muraille extérieure repérée par Guidy et Shimshon. Ils sortent du véhicule deux échelles, posent l'une sur le trottoir et appuient l'autre contre la muraille. Le sommet de l'échelle atteint le haut du pont entre la muraille extérieure à la prison et l'autre, plus basse, qui jouxte les maisons arabes. Un «soldat téléphonique» grimpe, emportant de lourdes boîtes. On lui passe la seconde échelle qu'il pose tranquillement contre la muraille, à la hauteur de la fenêtre, puis il transporte deux sacs contenant vingt kilos d'explosifs, fixe les détonateurs, saute à terre et rejoint ses camarades pour

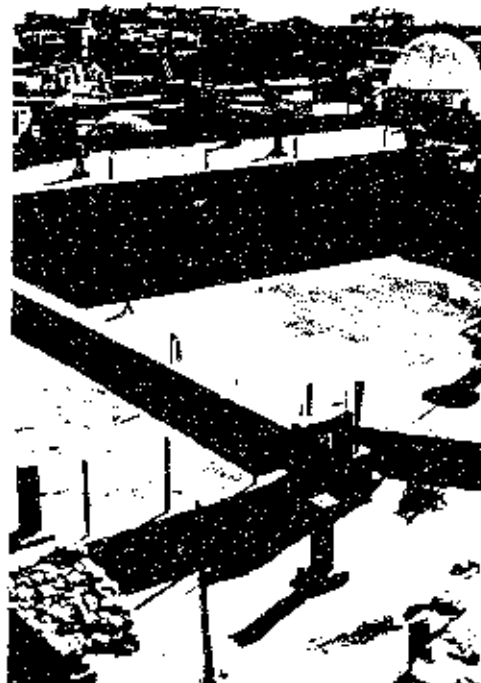
se cacher derrière une maison, à l'angle de la rue.

Il est 16 h 22. La mèche est allumée. À l'intérieur de la prison, Livni et ses hommes s'impatientent. La traversée de la ville d'Acre a provoqué un retard de quelques minutes et Livni se demande si l'opération n'a pas été ajournée.

Soudain, un éclair jaillit et, dans un fracas de tremblement de terre, tout un pan du vieux mur, avec la *levoïé akno* — la fenêtre de gauche — s'écroule.

Au même instant, sous la conduite de Livni, les détenus jaillissent hors de leur cellule. Trois groupes agissent à la fois. Le premier, commandé par Arié, court à travers les couloirs jusqu'à l'endroit où le bâtiment se divise en deux ailes. Deux hommes posent la dynamite dans les serrures du premier portail et allument les mèches. Les barreaux de fer volent en éclats. Le groupe s'élançe vers le second portail, qui saute de la même façon. La

La cour de la forteresse, la nuit. Tout semble calme. Mais à l'intérieur de leurs cellules, cependant, les détenus s'activent.

Coll. Romm

Coll. Romm

Quelques prisonniers en tenue de travail. Au moment de l'assaut contre la forteresse, 83 juifs y étaient internés.

voie est libre jusqu'au dépôt de pétrole, où la brèche béante s'ouvre sur la liberté.

Le second détachement, dirigé par Dov Evrath, fonce vers les cuisines et, à l'aide d'un mélange d'huile et de pétrole déjà préparé dans de grandes bassines, isole d'un rideau de fumée opaque et noire les bâtiments administratifs. Alors seulement, le troisième groupe, celui de Shiff, entre en action. Ses membres s'égaillent en éventail dans la cour, grenadent les gardes postés sur les chemins de ronde.

Les explosions, la fumée, le feu, les rafales de mitrailleuse répandent la panique à l'intérieur de la citadelle. Hurlant d'épouvante, les détenus arabes se préci-

pitent vers le rideau de flammes qu'ils tentent de franchir. Les gardiens croient qu'ils veulent s'évader, ouvrent le feu. Les Britanniques, eux, ont perdu le contrôle de la situation et jettent des ordres incohérents. Les mutins profitent de ce tohu-bohu savamment orchestré pour se regrouper, malgré la fumée et la poussière qui les aveuglent, vers la fenêtre de la réserve du pétrole. Dans une joie qu'ils ont du mal à contenir, les évadés font leur jonction avec le groupe Shimshon.

Abou gezout — en yiddish «Garde»

LA POLICE BRITANNIQUE RÉAGIT

toi en bonne santé» — tels sont les premiers mots que le faux capitaine du génie britannique aura pour les camarades qu'il serre dans ses bras en les aidant à gagner la rue. *Abou gezount*, un salut presque rituel parmi les membres de l'Irgoun lorsqu'ils engagent une action. Quarante et un prisonniers juifs se sont évadés en quelques minutes de la forteresse d'où l'on ne s'évade pas. Lorsque, enfin, les Anglais se lancent à la poursuite des fugitifs, ils se heurtent au commando

chef de l'opération d'Acre aux forces britanniques.

Shimshon, qui a pris position avec six hommes à l'intersection des trois routes, voit passer une première camionnette. Il attendra en vain la seconde : celle-ci a été détruite par les Anglais.

Le temps passe. Les Britanniques ont dû se ressaisir et mettre en place leur dispositif d'alerte. Shimshon, avec trois hommes, isole le poste de police situé entre la nouvelle et l'ancienne ville au moment où passe le camion de fugitifs. Ceux-ci étaient assurés du succès si un hasard contraire n'avait pas placé sur leur route une voiture bourrée de soldats anglais qui, alertés par les explosions, arrivaient à la rescousse.

Un officier supérieur arrête le massacre

Le combat s'engage. Shimshon, armé d'une mitraillette Bren, s'avance seul pour porter secours à ses camarades. Le chauffeur du camion, dans sa précipitation, effectue une fausse manœuvre. Le véhicule se couche dans le fossé.

— Partez dans la nature, vous serez récupérés par une de nos voitures, crie Shimshon aux prisonniers valides.

Lui-même, avec deux hommes, réquisitionne un camion arabe qui passait. Mais le chauffeur juif, blessé, ne peut manœuvrer. Le véhicule se bloque en travers de la route. La situation est devenue catastrophique. À l'abri du camion, Shimshon livre un suprême combat dans l'attente du dernier convoi. Il ne lui reste aucune chance de s'en tirer. Deux hommes ont été mortellement blessés à ses côtés. Il ordonne aux autres de disparaître. Seul, il continue à tirer. Ses ennemis l'encerclent. Il est abattu.

Tous les hommes de la première camionnette devaient tomber aux mains des Britanniques. L'un des officiers leur ordonna de se lever, de se placer sur un seul rang, les mains en l'air. Chacun d'eux reçut une rafale de balles. L'arrivée d'un officier supérieur arrêta le massacre.

Les blessés furent traînés vers une voiture qui rejoignit la station de police. Au moment où ils étaient poussés hors du véhicule, un autobus rempli de voyageurs israéliens s'arrêta à leur hauteur. Un des blessés, Mike Ashbel, leur cria :

— Juifs, voyez comme nous mourons pour vous !

Ils furent jetés dans une salle du poste et restèrent sans soins médicaux pendant six heures. Ashbel succomba le premier. Il eut la force de murmurer à son voisin :

— Saluez les camarades. Dis-leur de n'avoir ni pitié ni scrupules, qu'ils continuent...

Il eut une grimace de souffrance :

— Écris à mon frère et à ma famille, essaie de les consoler.

Il s'interrompt encore :

— *Mati*, vengeance...

Et telles furent ses dernières paroles.

Carl F. Rowan

Dans la ville d'Acre, les soldats de la 6th Airborne Division fouillent les maisons à la recherche des prisonniers évadés.

À Jérusalem, des soldats britanniques fouillent des passants. La chasse aux terroristes est commencée.

Harry H. Finn

Shimshon, posté à l'intersection des routes de Nahariya, Safed et Haïfa.

Shimshon n'a vu passer qu'un half-track rempli de prisonniers. Or trois véhicules sont stationnés près des remparts. La mission de Shimshon consiste à couvrir le convoi dès qu'il aura franchi la porte de la ville. De la résistance qu'il va opposer dépend pour une grande part le succès de toute l'opération.

« Mais que peut bien faire Livni ? » s'interroge-t-il à l'abri d'une barricade de fortune, tout en faisant le coup de feu sur la première patrouille anglaise.

Il ignore que la camionnette de Livni est tombée en panne au centre du quartier arabe. Les hommes ont commencé à pousser la voiture. Les Arabes, s'apercevant qu'il ne s'agit pas de soldats anglais, mais de juifs, leur barrent la route. Une bataille s'engage à coups de chaises, de madriers, de barres de fer. Pendant qu'une partie du groupe progresse dans les ruelles étroites en poussant la voiture, l'autre fait le coup de poing. On arrive enfin devant la porte, qu'on dégage à coups d'épaule, cependant qu'une grenade à blanc est lancée pour disperser la foule vociférante. Sauvés ! Le gros camion de trois tonnes, moteur ronflant, les attend. À tonbeau ouvert, il s'éloigne de la citadelle.

Mais Livni, de son côté, ignore qu'une partie seulement des prisonniers a réussi à s'évader et que, pour couvrir leur retraite, Shimshon se bat à un contre dix, à quelques centaines de mètres. Un moment plus tard, il apprend, par deux évadés égarés sur la route de Safed, l'épilogue tragique de l'accrochage qui a opposé le

Harry H. Finn

Karen Marcus

27 avril 1947 : à Tel-Aviv, un attentat a été commis contre un bâtiment britannique.

Fin de l'état de siège à Tel-Aviv. Mais le processus de violence reste engagé...

L'AVENTURE DE L'EXODUS

L'OPINION FRANÇAISE

P. F. Degeorges - Atlas Photo

L'Exodus en quarantaine dans la rade de Haïfa.

Le 29 juillet, les trois navires de déportation jetaient l'ancre dans la rade de Port-de-Bouc.

Edouard Depraux, ministre de l'Intérieur.

Duff Cooper, ambassadeur britannique.

ORSQUE j'étais ministre de l'Intérieur, l'épopée de l'Exodus m'a causé beaucoup de souci, car j'ai été amené à prendre de lourdes responsabi-

lités et à veiller à leur exécution. Au lendemain de la victoire alliée et de la libération des camps de concentration, les juifs qui avaient survécu aux persécutions cherchaient en grand nombre à gagner la Palestine, considérée comme un «foyer national juif», depuis la déclaration Balfour de novembre 1917. Ils se heurtaient au *numerus clausus* imposé

par les autorités britanniques. Dès mai 1939, un livre blanc, établi par le gouvernement Neville Chamberlain, avait limité l'immigration et annoncé son arrêt prochain. Cette politique, combattue par les travaillistes dans l'opposition, avait été reprise par les travaillistes au pouvoir, notamment par Bevin, ministre des Affaires étrangères, malgré les efforts de mon ami Crossman.

Les juifs ont d'autant plus multiplié leurs efforts pour forcer le barrage que l'antisémitisme n'était pas entièrement mort avec Hitler: un pogrome (hélas, oui!) avait eu lieu, en juillet 1946, en Pologne, à Kielce, parce qu'un enfant avait accusé des juifs d'un crime rituel.

Quelques juifs entreprenants se sont

DROIT D'ASILE ET LIBRE CHOIX

procuré, à Baltimore, un bateau, le *President Garfield*, qui, hors d'âge, avait été réformé et mis au rebut. Des militants de la Haganah, organisation de résistance, ont dépensé des trésors d'ingéniosité pour le remettre en état, pour trouver du pétrole en cette période de pénurie et pour tromper la surveillance des services de renseignements britanniques. Ils ont gagné le petit port pétrolier de Port-de-Bouc et, de là, quatre mille cinq cents réfugiés, principalement d'Allemagne et d'Autriche, ont appareillé, officiellement pour Alexandrie, en réalité pour la Palestine.

On apprit, en juillet 1947, que le bateau avait été arraisonné, comme beaucoup d'autres, par les forces navales britanniques.

Il n'allait pas être dirigé, comme les précédents, vers un camp d'internement à Chypre. Les quatre mille cinq cents passagers, embarqués à bord de trois bateaux-prisons, faisaient route vers Villefranche-sur-Mer et allaient être remis par les Anglais aux autorités françaises, accusées de les avoir laissés partir. Notre ministère des Affaires étrangères était assailli par les réclamations et les protestations incessantes de Bevin et de son ambassadeur à Paris, Duff Cooper.

Les services de police, qui étaient placés sous mon autorité, ont facilité le départ du *President Garfield*. A mes yeux, nous n'avions ni à imposer ce départ ni

Atlas-Photo-Boston

À gauche : le port de Sète, où s'étaient rassemblés, le 10 juillet 1947, les 4515 migrants illégaux juifs venus de tous les coins de la terre. À droite : le château de Rambouillet où eut lieu, le 23 juillet, sous la présidence de Vincent Auriol, un conseil des ministres assez houleux au cours duquel fut discutée longuement la question de l'Exodus. Les débats furent interrompus par l'arrivée de Duff Cooper, l'ambassadeur de Grande-Bretagne à Paris, venu demander à parler en personne à G. Bidault.

coins de la terre (il y avait même un juif de Chine et une juive de Birmanie), parlant vingt-trois langues, appartenant à tous les partis, imbus de toutes les croyances et de toutes les philosophies, depuis les orthodoxes, portant barbe et papillottes, jusqu'aux athées, en particulier des jeunes, qui enfreignaient allégrement les interdits du sabbat, ont tenté la grande aventure du « retour ».

Après une attaque des paras anglais et des scènes pénibles entre anciens frères d'armes d'El-Alamein et de Bir-Hakeim, les Anglais ont prétendu les remettre entre nos mains, afin que nous les contrainions à débarquer en France.

Avec un document couvert de cachets

Bidault était visiblement gêné. La presse de Londres avait publié sa réponse à un message personnel et pressant de Bevin lui demandant de l'aider à lutter contre l'immigration clandestine: il y avait promis à la fois un contrôle plus strict des départs, un examen plus sévère des demandes de visa et une surveillance renforcée des ports.

Or ces questions ne dépendaient pas exclusivement de son ressort, mais en grande partie du mien et, en cas de divergence, ne pouvaient être résolues que par l'arbitrage du président du Conseil ou du Conseil des ministres.

Peut-être cet échange de messages entre Bevin et Bidault et leur publication expliquent-ils un événement qui est survenu, le 23 juillet 1947, à Rambouillet, pendant un conseil des ministres. Au dernier moment, une question supplémentaire a été inscrite à l'ordre du jour: l'Exodus. La discussion, par moments très vive, a été brusquement interrompue par l'arrivée inopinée, sur le perron de la terrasse, de Duff Cooper demandant à parler à Bidault.

Les meilleurs amis de la Grande-

Bretagne — et j'en suis — n'étaient pas les moins indignés. Plus tard, on a prétendu que c'était Bidault qui, après s'être imprudemment engagé dans son message à Bevin, surpris de rencontrer une vive résistance, avait pris l'initiative de convoquer l'ambassadeur de Grande-Bretagne, pour le mettre au courant des difficultés auxquelles il se heurtait. Cela n'a jamais été déclaré publiquement.

Quoi qu'il en soit, lors de la reprise de la séance, Bidault a confirmé l'intention des autorités anglaises de ne pas diriger les passagers juifs sur Chypre, mais de les renvoyer en France à leur point de départ et insisté pour qu'on les y débarquât. «Eh bien, lui ai-je dit, vous enverrez vos fonctionnaires les accueillir au port. Ne comptez pas sur moi pour vous donner un seul garde mobile pour les débarquer, si telle n'est pas leur volonté.»

Je pouvais donc me considérer comme l'interprète du gouvernement lorsque, quarante-huit heures après le conseil des ministres, j'ai adressé à M. Collavari, secrétaire général de la préfecture des Bouches-du-Rhône, assurant l'intérim en l'absence du préfet, des instructions extrêmement précises et détaillées, conformes à ses désirs (j'en avais la conviction)

Bevin, accueilli à Orly par Duff Cooper. Dès le mois d'avril 1947, le Foreign Office avait fait des démarches diplomatiques «préventives», contre une nouvelle vague d'immigrants clandestins en Palestine, auprès des gouvernements français et de neuf autres pays.

Keystone

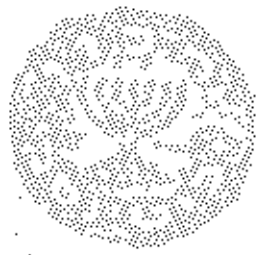

«Jules Moch, responsable, en tant que ministre des Transports, de la marine marchande. Bidault, alors aux Affaires étrangères, était venu le trouver pour lui faire savoir que le Quai d'Orsay désirait que l'on interdît au *President Garfield* d'appareiller.»

à l'interdire: c'était aux candidats à l'immigration qu'il appartenait de prendre une décision, en mesurant les risques de l'opération. Le Quai d'Orsay aurait désiré l'interdiction. Bidault, qui attendait alors Bevin pour ouvrir, à Paris, la conférence européenne sur le Plan Marshall, était même intervenu directement dans ce sens auprès de Jules Moch, responsable de la Marine marchande. «Il m'a fait part des démarches de Bevin, de «votre ami Bevin», m'a-t-il dit, non sans quelque malice. Je lui ai répondu: «Il faut savoir dire non au gouvernement ami d'un pays ami.» Ramadier donnait des conseils de prudence.»

C'est malgré les fonctionnaires du Quai d'Orsay que des juifs, venus de tous les

Marguerite Sy

pour que fût garantie la liberté de décision des réfugiés. J'ai, d'autre part, délivré un ordre de mission à André Blumel, qui présentait le double avantage de bien connaître à la fois l'administration préfectorale et les services de police, en même temps que les milieux juifs. Comme il n'exerçait plus de fonction officielle et afin d'impressionner éventuellement les personnes avec lesquelles il pourrait avoir des contacts, j'ai fait mettre un nombre considérable de cachets sur ce document par lequel je «priais les autorités civiles et militaires de faciliter dans toute la mesure du possible la mission de M. André Blumel, chargé par moi d'entrer en contact avec les réfugiés détenus sur les bateaux refoulés de Palestine et les différentes organisations juives».

C'est dans ce climat que M. Collavéri a lu aux intéressés une déclaration conforme à mes instructions, en présence des autorités anglaises. Le problème de la traduction n'a pas été le plus facile à résoudre. Il a fallu la faire en plusieurs langues, l'hébreu et le yiddish ne suffisant pas. Un mannequin, caricaturant Bevin, a été pendu en effigie sur un bateau, tandis que retentissaient les cris de «Vive la France! A bas l'Angleterre!». M. Colla-

véri a dû protester et a fait mine de partir, en disant: «Je ne saurais tolérer des cris hostiles à une nation amie et alliée.» Les immigrants ont alors chanté *la Marseillaise*. On ne pouvait leur imposer le *God save the King*. Mais des incidents permanents opposaient les délégués français aux officiers anglais, qui les accusaient de ne pas jouer le jeu et envisageaient une sorte de guerre d'usure pour obliger les juifs à céder à la chaleur et à la soif.

Fidèles à notre ligne de conduite

L'état sanitaire de ces malheureux, après les épreuves qu'ils avaient subies, était loin d'être satisfaisant, mais, en dehors de quelques malades, ils persistaient à affirmer leur volonté inébranlable de ne pas débarquer et de poursuivre leur aventureuse expédition jusqu'au bout et en dépit de tous les risques, en remerciant le gouvernement français de leur laisser la liberté du choix. La grande majorité de l'opinion, sensibilisée par les révélations sur les camps de concentration, les chambres à gaz et autres horreurs, approuvait une telle attitude. Le 30 juillet 1947, les députés ont voté, à l'unanimité, une résolution proposée, au nom de la commission des affaires étrangères, par sa vice-présidente communiste, Madeleine Braun: «L'Assemblée nationale félicite le gouvernement français de son action libérale dans la tragique affaire de l'*Exodus*. Elle lui demande de faire connaître d'urgence au gouvernement britannique les sentiments d'émotion qui l'animent et son espoir de voir intervenir le plus rapidement possible une solution conforme au devoir d'humanité.» Il fallait des circonstances exceptionnelles pour qu'un membre du P.C. prit l'initiative de féliciter le gouvernement, moins de trois mois après le départ des ministres communistes.

La ténacité des passagers et celle du

gouvernement français ont amené les autorités anglaises à abandonner l'espoir d'un débarquement des émigrants à Port-de-Bouc. Les bateaux sont repartis pour Hambourg, qui se trouvait dans la zone d'occupation britannique en Allemagne. Le problème n'était cependant pas résolu. Duff Cooper, donnant acte au gouvernement français de son refus de coopérer à un débarquement forcé à Port-de-Bouc, a remis au ministère des Affaires étrangères une note de son gouvernement «demandant à la France de réadmettre sur son territoire, par voie ferrée, à partir de la zone britannique d'Allemagne, les quatre mille cinq cents émigrants dont la destination actuelle est Hambourg».

La note britannique a été transmise par Georges Bidault à notre conseil des ministres. J'ai fait observer que nous devions rester fidèles à notre ligne de conduite: c'est toujours aux passagers juifs à décider. La France est prête à les accueillir s'ils le désirent, mais elle ne se reconnaît pas le droit de les contraindre à rejoindre son territoire. Telle fut la décision prise. Une des pages les plus douloureuses de l'histoire de l'après-guerre allait être écrite. Les paras anglais ont utilisé la force pour débarquer les passagers juifs à Hambourg. Ceux-ci se sont barricadés et ont opposé une vive résistance. Il y a eu de nombreux blessés, officiellement dix-sept hommes et sept femmes, qui n'étaient pas les moins acharnées. Des Allemands ont souri en voyant les juifs, rescapés des camps hitlériens, sauvés par les Alliés et notamment par les Anglais, et dont certains portaient encore leur tatouage d'Auschwitz, matraqués par les paras britanniques, puis placés par ceux-ci derrière les barbelés.

La quasi-unanimité des passagers juifs réussit par des chemins divers à gagner la Palestine. Leur exemple en a galvanisé beaucoup d'autres par la suite.

Édouard DEPUEUX

Bidault

Georges Bidault. En réponse à une lettre de Bevin, il avait promis qu'un contrôle plus sévère serait exercé sur les réfugiés juifs quittant la France, que les demandes de visa de sortie feraient l'objet d'une enquête sérieuse et que la surveillance dans les ports serait renforcée.

La Néguev : le prophète Isaïe en parle comme d'une « contrée de détresse et d'angoisse ». Les juifs décident d'y installer plusieurs colonies.

A LA CONQUÊTE

L. V. Laitot

Ernest BÉVIN, ministre travailliste.

AU moment où le son du *shofar* — le cor traditionnel qui annonce le début et la fin des grandes fêtes juives — allait retentir dans la minuscule syn-

agogue improvisée du village de Beerot-Yishak, mettant un terme au jour du Grand Pardon, Elhanan, le doyen de la communauté, fit taire tout le monde d'un geste de la main.

« Mes frères, après toutes les prières qu'en ce jour nous avons adressées à l'Éternel, avec votre permission j'aimerais maintenant élever une dernière prière, une prière de circonstance », dit Elhanan.

Et, dans le silence, drapé dans son châle de prière bleu et blanc, d'une voix empreinte d'une ferveur extraordinaire, Elhanan prononça ces mots :

« Ouvrez-nous, ô Éternel, les voies et les portes du Néguev ! »

Des amen, des « que Dieu t'entende », d'autres exclamations éclatant à la ronde firent écho à la prière d'Elhanan. Puis retentit le *shofar*, au son d'abord aigu,

Le shofar, ce cor traditionnel dont le son annonce le début et la fin des grandes fêtes juives.

DU NÉGUEV

percutant, pathétique, enfin décroissant, langoureux et presque doux. La quarantaine de jeunes gens réunis dans la synagogue récitèrent encore une dernière prière. Pendant ce temps, les jeunes filles, au réfectoire, dressaient déjà les tables pour le repas en commun qui allait suivre, mettant fin au jeûne rituel commencé depuis la veille.

Tout avait été entrepris à Beerot-Yishak pour que ce Yom Kippour fût célébré selon le rite et ses règles très strictes, malgré les circonstances exceptionnelles. A cause de l'arrivée imprévue du groupe de volontaires, il avait fallu improviser un lieu de prière plus vaste que la synagogue habituelle du village, et les jeunes filles à la cuisine avaient été obligées de doubler les rations. La garde, à l'entrée du village, fut renforcée; les quelque vingt camions arrivés la veille furent dispersés dans les champs et camouflés à l'aide de bâches et de feuillages; enfin, des tentes de for-

tune furent dressées à l'ombre des dortoirs pour permettre aux volontaires, venus du nord du pays, d'y passer la nuit.

Tout s'était d'ailleurs très bien passé. Non seulement à Beerot-Yishak, mais également dans une demi-douzaine d'autres villages juifs situés au sud, en bordure de la vaste étendue désertique appelée, depuis les temps bibliques, le Néguev. A Kefar-Menahem, au kibboutz Gat, à Rouhama, à Beth-Eshel et à Gevoulot, comme à Beerot-Yishak, des dizaines de camions chargés de baraques démontables, d'instruments de travail, de fils de fer barbelés et de tonnes d'eau et de vivres, étaient arrivés la veille de la fête. Les camions avaient débarqué quelques dizaines de volontaires à chaque endroit. Puis, partout, on avait célébré le Grand Pardon, la fête juive la plus importante, que respectent même les agnostiques. Dans certains villages, faute de mieux, on avait été obligé de pratiquer l'office dans une grange ou à ciel ouvert. Mais partout on avait eu le sentiment de participer à une extraordinaire opération-surprise qui allait se dérouler au cours de la nuit qui suivrait le son du Shofar du Grand Pardon. C'était le 5 octobre 1946.

Le surlendemain, lundi 7 octobre 1946, la presse hébraïque de Tel-Aviv étalait cette manchette à la «unex»: «Onze nouvelles colonies installées en plein désert! Nous avons ouvert les portes du Néguev!»

Elhanan avait prié Dieu d'ouvrir les voies du Néguev à la colonisation juive. Mais les colons, des volontaires venus du pays tout entier, n'avaient pas attendu le signal céleste. Respectant la formule «Aide-toi, le ciel t'aidera», samedi 5 octobre 1946, peu avant minuit, ils s'étaient mis en route.

L'avènement au pouvoir, en Grande-Bretagne, du parti travailliste, après la seconde guerre mondiale, avait rempli d'espoir les leaders sionistes en Palestine.

Opération secrète après le Grand Pardon

Appartenant eux-mêmes aux partis ouvriers socialistes de Palestine, ils s'attendaient, de la part de leurs camarades britanniques, à plus de compréhension à l'égard de l'entreprise sioniste que n'en avaient fait preuve leurs prédécesseurs, les conservateurs. Mais, dès le 13 novembre 1945, jour d'une importante déclaration antisioniste d'Ernest Bevin, ministre des Affaires étrangères, les leaders juifs furent obligés de se rendre à l'évidence. Le gouvernement travailliste était non seulement défavorable à l'idée de toute expansion de la colonisation juive en Palestine, mais il s'appropriait, selon Bevin, à décourager toute l'entreprise sioniste dont le but était l'établissement d'un Foyer national juif en Palestine, autrement dit, d'un Etat juif.

Le 11 juillet 1946, la menace contenue dans la déclaration de Bevin prit forme dans un discours prononcé devant le Parlement britannique par un des leaders du parti travailliste, Herbert Morrison. Le plan Morrison prévoyait l'interdiction pour les sionistes d'acquérir des terrains destinés à la colonisation en Galilée, au nord de la Palestine, et dans la Néguev, au sud. Aux yeux de Ben Gourion et de ses amis à la tête des institutions sionistes, il s'agissait de réduire le Foyer national promis par la déclaration Balfour de 1917 aux proportions d'un ghetto confiné dans une étroite bande de terre le long de la mer, entre Tel-Aviv et Haïfa.

Ce fut le signal d'alarme pour les juifs en Palestine. Une course contre la montre allait maintenant s'engager entre le gouvernement travailliste de Sa Majesté et les dirigeants sionistes de Palestine.

Le 11 août 1946, un mois après la déclaration Morrison, Lévi Shkolnik, qui, vingt ans plus tard, sera connu comme Lévi Eshkol, premier ministre d'Israël, fit irruption dans le bureau de Joseph Weitz, directeur du «département des terres» du Kéren Kayémet en Palestine. Shkolnik, membre de la direction de l'Agence juive et spécialiste des questions de colonisation, fit part à Weitz de l'idée qui l'avait empêché de dormir la nuit précédente:

«Joseph, que penses-tu de l'installation simultanée d'une quinzaine de colonies dans le Néguev?»

Weitz, homme d'expérience, qui savait ce qu'il en coûtait d'efforts humains et de

La rivière Alexandre, au sud d'Hadera, dans la grande plaine de Sharon. Les juifs ne voulaient pas réduire leur Etat à une bande de terre entre Tel-Aviv et Haïfa.

COLONS JUIFS ET BÉDOUINS

► moyens matériels pour installer çà et là, au compte-gouttes, quelques colonies juives contre la volonté des autorités britanniques et sous le nez de leur police, rejeta l'idée de Shkolnik. Mais Shkolnik ne recula point. Le même jour, il soumit son idée au trésorier de l'Agence juive, Etiezer Kaplan, futur ministre des Finances d'Israël, qui se gratta la tête, mais promit d'y réfléchir «dans la mesure où la décision était fonction de l'état de ses finances». Mme Golda Meyerson, à l'époque chef du département politique de l'Agence, et plus connue aujourd'hui sous le nom de Golda Meir, fut également consultée par Shkolnik et donna immédiatement son accord.

Shkolnik ne rentra pas chez lui ce soir-

A Doganya B, concert donné par Weissenberg.

là. Toute la nuit, les lumières restèrent allumées dans son bureau, à Jérusalem, à 500 mètres de la centrale de l'Intelligence Service britannique installée à l'hôtel King David. Au petit matin, un plan détaillé, occupant une dizaine de feuillets d'un dossier secret, était établi. Il désignait onze points stratégiques situés au sud et à l'ouest de Beershéba, capitale arabe du Néguev. A l'heure H, chacun de ces points était destiné à être occupé par un groupe de pionniers choisis parmi les meilleurs de tous les villages agricoles de Palestine. Ce plan prévoyait aussi la pose de kilomètres de tuyaux et l'installation d'une douzaine de stations de pompage, pour amener, peu de temps après l'occupation des endroits choisis, l'eau douce nécessaire à la consommation courante et au défrichement. Enfin, ce plan contenait la liste des usines, fabriques, menuiseries et autres entreprises artisanales qui allaient être chargées, dans le plus grand secret,

Installation d'une colonie à la lueur de la nuit. S'éclairait des seuls phares des camions, les ouvriers mobilisés par la Haganah délimitent le village et montent les clôtures et les baraques-dortoirs.

Avidar : futur général.

Joseph Weitz : non.

Aaron David Gordon.

E. Kaplan : peut-être.

de la préparation de l'énorme matériel nécessaire à l'installation et à la protection des nouvelles colonies. Dans un appendice au plan se trouvaient réunies les instructions au commandement de la Haganah, chargée de la mobilisation de volontaires, de camions et de voitures privées, pour le transport des hommes et du matériel.

Shkolnik fixa lui-même la date de l'opération: le samedi 5 octobre à minuit, à l'issue du jeûne du Grand Pardon et à la veille d'un dimanche, jour où, en Palestine, s'observait généralement un relâchement relatif de la vigilance des policiers et des soldats de Sa Majesté. A la tête de l'opération fut nommé un officier de la Haganah, Joseph Avidar, futur général de l'armée d'Israël.

Avidar établit aussitôt son quartier général dans un kibboutz du Sud, à Nir-Am. C'est de là qu'il dirigea l'opération, avec une telle discrétion que ni les Bédouins du Néguev, ni les habitants arabes de Beershéba, ni surtout les Anglais ne s'aperçurent du moindre signe pouvant indiquer la nature de l'opération en cours. Un des lieutenants d'Avidar se fit pourtant arrêter par une patrouille anglaise, juste au moment où, avec l'aide de deux camarades, il plantait des piquets quelque part en plein désert pour délimiter l'emplacement d'une des futures colonies.

Il passa six heures au poste de police britannique de Beershéba, mais prétendit procéder à une étude géologique du sol. Faute de preuves, on le relâcha. A Jérusalem, Shkolnik et ses amis avaient déjà craint le pire.

Le grand problème d'Avidar fut de mettre sur pied les équipes de pionniers sans pour autant leur indiquer le plan d'ensemble ni la date précise de l'heure H.

Onze caravanes dans le désert

Avidar était tenu d'éviter toute indiscretion de crainte que les autorités britanniques ne prissent les mesures propres à faire échouer le projet. Le secret de l'opération était tel que même les chefs des partis politiques sionistes, l'appareil de l'Agence juive et de la Haganah, ne furent mis au courant de rien. A un certain nombre de responsables auxquels Avidar fut obligé de rendre compte du projet, il indiqua une fausse date, ultérieure à celle choisie.

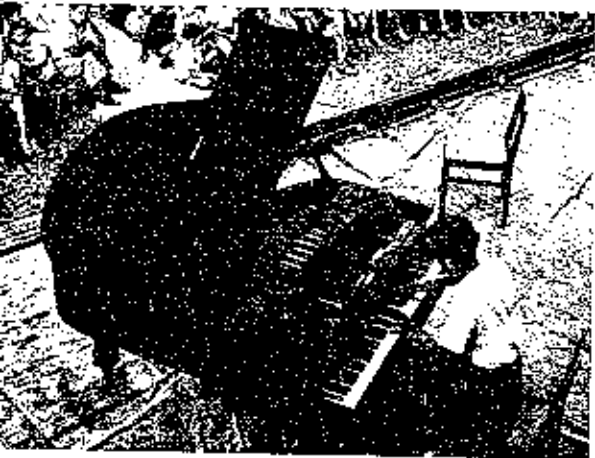
200 camions, 400 pionniers et plus de 600 ouvriers, mobilisés par la Haganah, prirent enfin part à l'opération qui se déroula, comme prévu, dans la nuit du 5 au 6 octobre 1946. Tous phares éteints, contournant la ville de Beershéba et

COLONS JUIFS ET BÉDOUINS

► moyens matériels pour installer çà et là, au compte-gouttes, quelques colonies juives contre la volonté des autorités britanniques et sous le nez de leur police, rejeta l'idée de Shkolnik. Mais Shkolnik ne recula point. Le même jour, il soumit son idée au trésorier de l'Agence juive, Eliezer Kaplan, futur ministre des Finances d'Israël, qui se gratta la tête, mais promit d'y réfléchir « dans la mesure où la décision était fonction de l'état de ses finances ». Mme Golda Meyerson, à l'époque chef du département politique de l'Agence, et plus connue aujourd'hui sous le nom de Golda Meir, fut également consultée par Shkolnik et donna immédiatement son accord.

Shkolnik ne rentra pas chez lui ce soir-

A Deganya B, concert donné par Weissenberg.

là. Toute la nuit, les lumières restèrent allumées dans son bureau, à Jérusalem, à 500 mètres de la centrale de l'Intelligence Service britannique installée à l'hôtel King David. Au petit matin, un plan détaillé, occupant une dizaine de feuillets d'un dossier secret, était établi. Il désignait onze points stratégiques situés au sud et à l'ouest de Beersheba, capitale arabe du Néguev. A l'heure H, chacun de ces points était destiné à être occupé par un groupe de pionniers choisis parmi les meilleurs de tous les villages agricoles de Palestine. Ce plan prévoyait aussi la pose de kilomètres de tuyaux et l'installation d'une douzaine de stations de pompage, pour amener, peu de temps après l'occupation des endroits choisis, l'eau douce nécessaire à la consommation courante et au défrichement. Enfin, ce plan contenait la liste des usines, fabriques, menuiseries et autres entreprises artisanales qui allaient être chargées, dans le plus grand secret,

Installation d'une colonie à la faveur de la nuit. S'éclairant des seuls phares des camions, les ouvriers mobilisés par la Haganah délimitent le village et montent les clôtures et les baraques-dortoirs.

Avidar : futur général.

Joseph Weitz : non.

Aaron David Gordon.

E. Kaplan : peut-être.

de la préparation de l'énorme matériel nécessaire à l'installation et à la protection des nouvelles colonies. Dans un appendice au plan se trouvaient réunies les instructions au commandement de la Haganah, chargée de la mobilisation de volontaires, de camions et de voitures privées, pour le transport des hommes et du matériel.

Shkolnik fixa lui-même la date de l'opération: le samedi 5 octobre à minuit, à l'issue du jeûne du Grand Pardon et à la veille d'un dimanche, jour où, en Palestine, s'observait généralement un relâchement relatif de la vigilance des policiers et des soldats de Sa Majesté. A la tête de l'opération fut nommé un officier de la Haganah, Joseph Avidar, futur général de l'armée d'Israël.

Avidar établit aussitôt son quartier général dans un kibboutz du Sud, à Nir-Am. C'est de là qu'il dirigea l'opération, avec une telle discrétion que ni les Bédouins du Néguev, ni les habitants arabes de Beersheba, ni surtout les Anglais ne s'aperçurent du moindre signe pouvant indiquer la nature de l'opération en cours. Un des lieutenants d'Avidar se fit pourtant arrêter par une patrouille anglaise, juste au moment où, avec l'aide de deux camarades, il plantait des piquets quelque part en plein désert pour délimiter l'emplacement d'une des futures colonies.

Il passa six heures au poste de police britannique de Beersheba, mais prétendit procéder à une étude géologique du sol. Faute de preuves, on le relâcha. A Jérusalem, Shkolnik et ses amis avaient déjà craint le pire.

Le grand problème d'Avidar fut de mettre sur pied les équipes de pionniers sans pour autant leur indiquer le plan d'ensemble ni la date précise de l'heure H.

Onze caravanes dans le désert

Avidar était tenu d'éviter toute indiscretion de crainte que les autorités britanniques ne prissent les mesures propres à faire échouer le projet. Le secret de l'opération était tel que même les chefs des partis politiques sionistes, l'appareil de l'Agence juive et de la Haganah, ne furent mis au courant de rien. A un certain nombre de responsables auxquels Avidar fut obligé de rendre compte du projet, il indiqua une fausse date, ultérieure à celle choisie.

200 camions, 400 pionniers et plus de 600 ouvriers, mobilisés par la Haganah, prirent enfin part à l'opération qui se déroula, comme prévu, dans la nuit du 5 au 6 octobre 1946. Tous phares éteints, contournant la ville de Beersheba et

Golda Meir : oui.

Lévi Eshkol : bien résolu à coloniser le Néguev.

David Ben Gourion.

empruntant d'obscures pistes du désert, les camions s'ébranlèrent à minuit d'une demi-douzaine de bases. Chacune des caravanes qui se dirigeaient en direction des onze points choisis comptait, en dehors d'une vingtaine de camions, autant de voitures privées. Des unités de la Haganah, armées de mitraillettes et de fusils, patrouillaient devant chaque caravane et lui ouvraient la route. La distance, du point de départ jusqu'au cœur du désert, variait de cinquante à cent kilomètres, et, en cours de route, deux caravanes s'enlisèrent dans les sables. On fut obligé, en pleine nuit, de décharger les camions pour les dégager, puis de les recharger pour repartir, avec un retard important sur l'horaire prévu.

Entre 2 et 3 heures du matin, toutes les caravanes avaient pourtant réussi à atteindre leur but. Sans feu ni électricité, à l'aide des seuls phares des camions, on installa simultanément une haute clôture, faite de deux rangées de planches, remplie de pierres et de sable, et, au centre d'une cour ainsi délimitée, des baraques-dortoirs, une salle à manger ainsi qu'une cuisine improvisée. On dressa ensuite une tour de garde typique, servant également de tour d'eau et alimentée, aux premières heures, grâce aux camions-citernes. Enfin, on posa, à l'extérieur de la clôture de sécurité, une double rangée de fils de fer barbelés.

Le 6 octobre, vers 6 heures, tout était terminé et onze nouvelles colonies juives, plantées en plein désert, étaient nées. En fait, ce fut un véritable tour joué aux autorités britanniques et aux Bédouins du Néguev. Ces derniers ne tardèrent pas à découvrir leurs voisins fraîchement arrivés. Les «Yihoudi», les juifs, venaient d'entamer la conquête — paisible — du Néguev. Mais, contrairement à toute attente, le premier contact entre les nomades du désert et les pionniers juifs ne fut marqué d'aucun signe d'hostilité. Au contraire.

Des pionniers marqués par la révolution russe

Tandis que les chefs bédouins acceptaient de prendre le café de l'amitié avec les pionniers, leurs enfants prêtaient la main aux ouvriers qui achevaient de remplir les sacs de sable et de cailloux destinés à la fortification de la colonie.

Au cours de la journée du dimanche, les onze colonies furent découvertes par des patrouilles de l'armée britannique.

«Qui vous a donné la permission de vous installer sur ces terres?» demandèrent les officiers anglais aux colons juifs.

«Cette terre nous appartient. Nous n'avons besoin d'aucune permission pour vivre ici», leur répondirent les colons.

Enfin, aucune de ces colonies ne fut obligée par les Anglais d'abandonner le terrain. Installées dans le Néguev, à l'extrémité sud de ce qui fut la Palestine juive en 1948, ces onze colonies réussirent à défricher des centaines et des milliers d'hectares du sol aride du désert. Véritable bouclier protégeant l'intérieur du pays, elles participèrent à la défense du jeune Etat contre l'invasion, en mai 1948, de l'armée égyptienne.

Prospères et comptant chacune entre cent et trois cents familles, les onze colonies nées au cours de cette nuit de 1948 ont fêté, en 1971, leur vingt-cinquième anniversaire.

Sur la carte d'Israël on les trouve maintenant au centre de la région qui s'étend, au sud, jusqu'à Eilat et Charm-el-Cheikh, sous les noms suivants: Kedma, Gal-On, Shoval, Mishmar-Hanéguev, Nevatim, Hatzerim, Tékouma, Beer, Kefar-Darom, Nirim, Ourim.

Ces onze colonies, qui ouvrirent la voie du Néguev à la colonisation juive, ne

A Rouhama, maison faite de bottes de paille.

furent pas toutes des *kibboutzim*. Seule une erreur, fort répandue dans le monde, tend à identifier tout village et toute colonie juive en Israël à cette forme de vie très particulière nommée *kibboutz*. En fait, aussi bien en Palestine, avant la naissance de l'Etat, qu'en Israël à l'heure présente, il existe, à côté d'une minorité de *kibboutzim*, une majorité de villages agricoles qui ont adopté un mode de vie fort différent.

Il convient, par conséquent, de distinguer, tout au long de l'histoire de la colonisation sioniste, au moins trois formes principales de villages agricoles: le *kibboutz*, le *moshav* et la *moshava*, qui correspondent respectivement au collectif agricole, à la coopérative agricole, et au village agricole et industriel.

Au moment où l'Etat d'Israël fête, en 1973, son vingt-cinquième anniversaire, les premiers *kibboutzim* d'Israël fêtent déjà leur premier cinquantenaire. Nés peu de temps après la première guerre mon-

«La même colonie... après vingt-quatre heures de travail intensif. Certaines baraques-dortoirs sont presque terminées. Bientôt, ce sera un village très prospère, comptant entre cent et trois cents familles.»

KIBBOUTZ ET MOSHAV UNE NOUVELLE SOCIÉTÉ

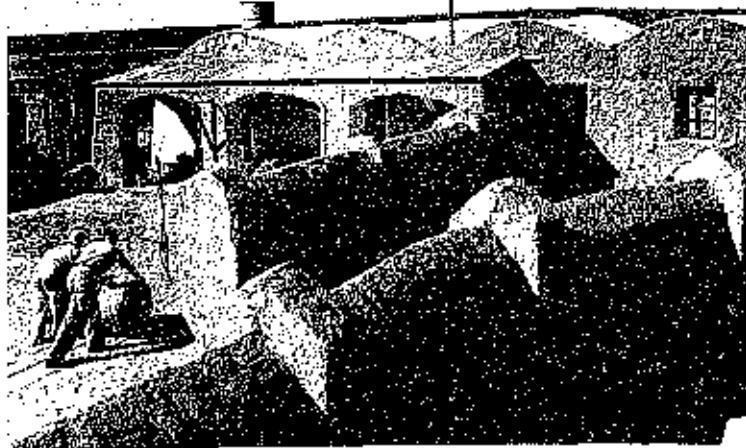
diale, leurs fondateurs, originaires pour la plupart de Russie, de Pologne et plus tard d'Europe centrale et occidentale, avaient cherché le moyen de combiner, dans la réalité, le double vœu sioniste et socialiste qu'ils avaient fait dans leur pays d'origine, avant de débarquer en Terre sainte. Il s'agissait pour eux de traduire leur retour dans le pays des ancêtres par un retour individuel et collectif à la terre de ce pays. Autrement dit, ils croyaient fermement à la doctrine, élaborée par un des leurs, Aaron David Gordon, selon laquelle la renaissance du peuple juif passe obligatoirement par le retour de chaque individu de ce peuple au rythme de la nature et de la terre ancestrale. Mère terre et mère patrie étaient synonymes pour Gordon et ses disciples, qui dans des conditions extrêmement pénibles, s'accrochaient littéralement aux terres marécageuses achetées en Galilée, grâce aux fonds sionistes, à leurs propriétaires arabes qui ne pouvaient ni ne voulaient croire au succès de ces juifs étrangers, venus de loin et insuffisamment préparés au travail agricole et au climat du pays.

Mais ces pionniers, témoins de la révolution russe, n'étaient pas venus en Palestine pour y créer un nouveau ghetto. Nourris de théories sociales diverses, ils avaient l'ambition de construire une nouvelle société fondée sur l'égalité et sur la disparition des classes. Le but à atteindre passait à leurs yeux obligatoirement par l'abolition de la propriété privée et la mise en commun des biens et des moyens de production. La devise du *kibboutz* fut, et demeure: «Chacun selon ses moyens, à chacun selon ses besoins.»

Scission au sein du premier kibboutz

Les premiers *kibboutzim* étaient antérieurs à l'élaboration d'une théorie sociale bien définie. La théorie ne vint que plus tard, alors que déjà une bonne douzaine de villages collectifs, ne groupant pas plus de 200 membres, étaient nés surtout en Galilée, puis dans la vallée de Yezréel. Mais déjà à ce stade de cette expérience utopique, un groupe d'hommes et de femmes, parmi les fondateurs du premier *kibboutz* Deganya, au bord du lac de Tibériade, se révolta contre l'idée de la commune totale, qui, à cette époque, englobait les femmes et les enfants aussi bien que les instruments de travail et la récolte des champs. Ce groupe de révoltés fonda alors, à Nahalal, dans la vallée de Yezréel, aux environs de Nazareth, le premier *moshav*: coopérative agricole dont chaque famille membre possédait, à titre privée, sa maison et une partie des terres, tandis que seuls l'achat des machines agricoles et la vente des produits étaient destinés, pour plus de rationalisation, à être collectivisés. Tandis que le *kibboutz* représentait une véritable révolution à l'égard de la nature humaine, le

Deganya B, en 1945. Le village se trouve à 1 km de Deganya A, kibboutz fondé par des immigrants originaires de Russie en 1909.

Archives du gouvernement israélien

Keren Hayessod

«La classe à Beerot-Yishak. Ce kibboutz se trouvait primitivement sur la bande de Gaza, dans le Néguev. Mais devant l'assaut des troupes égyptiennes, il dut être évacué en 1948. On l'installa alors sur l'emplacement de l'ancien village allemand de Wilhelms, où s'était établie la secte protestante des Templiers.»

Gevoulot, colonie agricole du Néguev établie grâce au Kéren Hayessod, organisme financier fondé en 1920 qui contribua à l'établissement et à la construction de nombreuses localités agricoles ainsi qu'à leur équipement en leur avançant des capitaux sous forme de prêts à long terme (20 à 30 ans) et à faible intérêt.

Keren Hayessod

moshav avait emprunté une voie non moins équitable, mais plus adaptée à l'instinct de propriété des hommes.

La *moshava*, en revanche, correspond au village connu en Europe. Elle existe en Israël depuis le début de la colonisation juive, qui remonte à la fin du XIXe siècle. C'est un village qui n'est pas nécessairement uniquement agricole, mais également, et selon les circonstances, industriel. En tant que telle, la *moshava* ne prétend nullement au titre d'expérience sociale, contrairement au *kibboutz* et au *moshav*.

En 1946, au moment où onze nouvelles colonies s'installent dans le Néguev, on

compte, en Palestine, à peine 80 *kibboutzim* et *moshavim*. Onze nouvelles colonies, en partie des *kibboutzim* et en partie des *moshavim*, représentent, par conséquent, un apport proportionnel important, plus de 10% du nombre total existant.

Ce n'est qu'après le départ des Anglais, en 1948, qu'Israël put donner son plein essor à la colonisation agricole, dont les *kibboutzim* et les *moshavim* couvrent le pays actuellement, de Dan, en Haute-Galilée, jusqu'à Eilat et Charm-el-Cheikh, au bord de la mer Rouge.

Ben PORAT

MIROIR DE L'HISTOIRE

ABONNEMENTS

FRANCE :

17, rue Henry-Dunant 75680 PARIS CEDEX 14 -
CCP. PARIS 1940-23 - Tél. 707-17 69 (au chez votre
dépositaire).

BELGIQUE :

S.A. FEMMES D'AUJOURD'HUI, 65, rue du Harmin,
B 1050 BRUXELLES - Tél. 47-69-20.
CCP. BRUXELLES 1682 34.

TARIFS :

1er 6 mois - 24 numéros
04 FF - 700 FB - 64 FS - Autres pays : 75 FF
2es 1 an - 48 numéros
121 FF - 1260 FB - 121 FS - Autres pays : 151 FF
3es 1 an - 48 numéros, 3 reliques dont 1 gratuite.
157 FF - 1650 FB - 157 FS - Autres pays : 107 FF

RELIURES :

FRANCE : 10 FF chez tous les dépositaires en francs.
BELGIQUE : 195 FB chez les dépositaires ou auprès de
l'A.M.P. 1, rue de la Paix, 1070 BRUXELLES
CCP 916 63.
SUISSE : 18 FS chez tous les dépositaires.

NOTE A NOS ABONNÉS

1er Les souscriptions ne peuvent être acceptées qu'à
partir du N° 1 pour l'ensemble de la collection (48
numéros).
2es Tout souscripteur ayant choisi notre tarif avec reli-
ques recevra avec ses premiers numéros les 3 reliques
nécessaires pour l'ensemble de la collection.
3es La publication est hebdomadaire, mais en juillet et
en août il ne paraîtra que deux numéros par mois.
4es Pour toute correspondance relative à votre abon-
nement, envoyez-nous l'étiquette collée sur notre dernier
envoi, elle porte toutes les références vous concernant.
5es Toute demande de changement d'adresse doit être
accompagnée de 2 FF en timbres.

Janvier 1er : Edouard Herriot
élu président de l'Assemblée natio-
nale française, création de la bizonne
économique anglo-américaine
d'occupation en Allemagne; **7 :**
le général Marshall remplace
Byrnes au département d'Etat;
16 : Vincent Auriol élu président
de la IVe République, adoption
du plan Monnet; **19 :** victoire du
bloc gouvernemental aux élections
polonaises; **27 :** l'Egypte porte
devant le Conseil de sécurité de
l'O. N. U. le différend qui l'oppose
à la Grande-Bretagne sur la révision
du traité de 1936; **28 :** le gouver-
nement Ramadier succède au cabi-
net Léon Blum; **29 :** échec et fin
de la médiation américaine dans
les affaires chinoises; **31 :** l'éva-
cuation des femmes et des enfants
britanniques de Palestine est
décidée.

Février : le « plan Bevin » sur la
Palestine proposé à la conférence
de Londres est rejeté; **6 :** occupa-
tion de Hué par les troupes fran-
çaises; **7 :** Joseph Cyrankiewicz
forme le gouvernement polonais;
10 : signature à Paris des traités
de paix avec l'Italie, la Hongrie,
la Roumanie, la Bulgarie et la
Finlande; **10 :** l'Agence juive refuse
d'aider la Grande-Bretagne dans
sa lutte contre le terrorisme en
Palestine; **12 :** début de la guerre
civile en Grèce; **14 :** le gouver-
nement britannique porte le pro-
blème palestinien devant l'O. N. U.;
19 : l'armée française achève le

nettoyage de Hanoi; **20 :** la
Grande-Bretagne annonce son
intention de reconnaître l'indépen-
dance de l'Inde.

Mars 1er : entrée en fonctions
du Fonds monétaire international;
4 : signature du traité franco-
anglais de Dunkerque; **3 :** la
Norvège refuse d'accorder à
l'U. R. S. S. des bases au Spitzberg;
4 : Emile Bollaert remplace l'ami-
ral Thierry d'Argentieu au poste
de haut-commissaire en Indochine;
10 : ouverture à Moscou de la
conférence des Quatre sur l'éla-
boration d'un traité de paix avec
l'Allemagne; **12 :** la « doctrine

Mountbatten, son épouse et Gandhi.

Truman » nouvelle orientation
politique américaine; **19 :** les for-
ces de Tchang Kai Chek s'emparent
de Yen-Ngan, capitale de Mao
Tsé Toung; **19 :** formation d'un
gouvernement P.-H. Spaak en Bel-
gique; **29 :** insurrection contre
l'autorité française à Madagascar;
23 : l'amiral Lord Mountbatten
nommé vice-roi des Indes; **30 :**
discours du général de Gaulle à
Bruneval.

Notre prochain numéro :

• Jérusalem aux trois visages

« Dix parts de beauté ont été
allouées au monde par le Créateur
et Jérusalem en a reçu neuf. Dix parts
de science ont été allouées au monde
par le Créateur et Jérusalem en a
reçu neuf. Dix parts de souffrance
ont été allouées au monde par le
Créateur et Jérusalem en a reçu neuf. »

• La France et la cause sioniste

Une partie de l'opinion française
s'enflamme pour la cause sioniste.
Dans les journaux, des articles en
faveur des terroristes et contre la
« perfide Albion ». La propagande
de l'Irgoun a réussi.

• De Londres à Jérusalem

Les armes de l'Irgoun et de la
Haganah, les camions et le matériel
des kibboutzim ne sont pas des
dons du ciel. A Londres, à New York,
partout où existe une communauté
juive, l'« Agence » collecte des fonds.

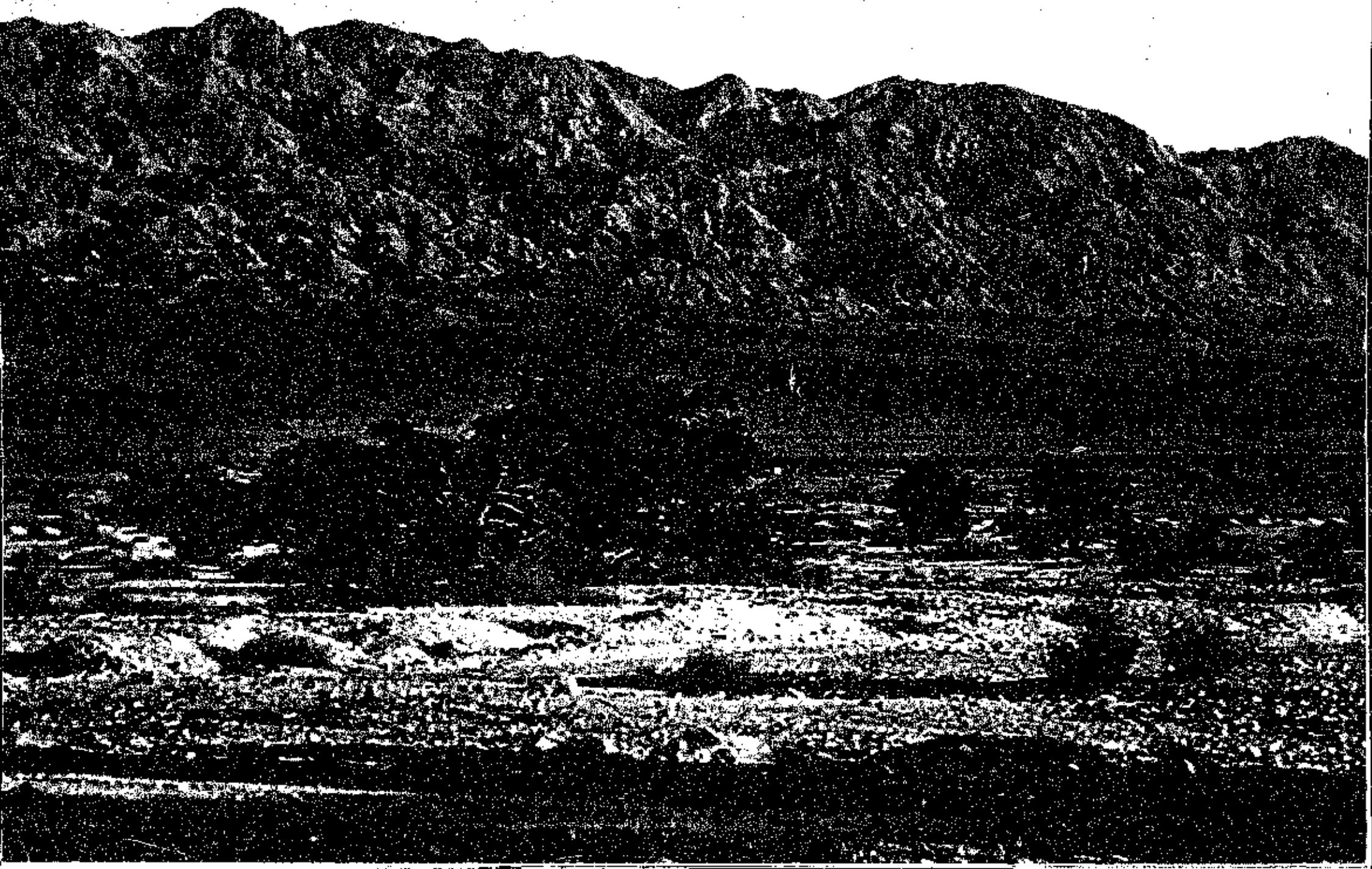
• Les « maapilim » à Chypre

Sur le rivage de l'île d'Aphrodite,
des hommes qui hurlent des noms :
« Dror », « Hashomer », « Hatzair »,
« Bethar ». Et un peu plus loin,
derrière les barbelés, une vingtaine
de milliers de « touristes » de tout
âge qui suivent du regard les senti-
nelles du Crownhall Regiment...

MIROIR
DE L'HISTOIRE

Le Neguev, où les hommes
"portent à dos d'ânes leurs
richesses et sur la bosse
de leurs chameaux leurs trésors".

האם היה בוגד על האקסודוס?

חמישים שנה הוסתרה העובדה שאנשי הצוות של ספינת המעפילים 'אקסודוס' היו מתנדבים יהודים אמריקנים. אחד מהם אף הוכה למוות, כשניסה למנוע מהבריטים להשתלט על הספינה. בשבוע הבא יגיע שר הביטחון יצחק מרדכי ויחלק לחמישה מהמלחים האלה מגיני הוקרה בשם מדינת ישראל. צדוק יחזקאלי שמע מהם את שחזור המסע ששינה את חייהם, וגילה שאחד מאנשי הצוות, יהודי אמריקני, הסגיר את חבריו לבריטים

אולי אניית המעפילים המפורסמת ביותר בתולדות המדינה שברך, השתכחה כמעט לגמרי. כך גם תרומת עשורת פקדיו - כולם יהודים אמריקנים שהיו למעשה את כל צוותה של אניית המעפילים. אפילו חלק מהמעפילים שהיו על האנייה לא ידעו על קיומו של הצוות היהודי-אמריקני. "אמרנו לנו לא לשאול יותר מדיי שא"ל", אמרת מנה שונפילד, אז נערה בת 17. "אז לא שאלנו". בשבוע הבא, במלאת חמישים שנה למבצע ההעפלה ההירואי, יגיע שר הביטחון יצחק מרדכי לארצות הברע השנתית של הוועד למען החייל בניירויורק, שבה יוענקו מגיני הוקרה לכמה מאנשי הצוות האמריקנים של 'אקסודוס', יחד עם עוד כמה מתנדבים יהודים, שנענו לקריאה לדגל נראה מסגרתו. לא כולם יהיו שם. חלקם נפטרו, אחרים קינים מדי וחולים מדי. "אנשים בפלאים", אומר בהערבה אייק אהרונביק, מפקדה הישראלי של 'אקסודוס'. "מדינת ישראל חייבת להם הרבה. לולא מרקס והחבר'ה שלו - לא הייתה יציאת אירופה".

רצמבר 45. מרקס חזר הביתה רק לפני שבועות מספר סיים שנים של שירות קצין ראשון בשיירות אנית. המלחמה סוף-סוף מאחוריו, החיים לפניו. הוא נרשם לאוניברסיטה, החל ללמוד ולי-

צדוק יחזקאלי, סיבתו

וא נראה זקן מ-75 שנותיו. אולי בגלל גופו הארוך, הגרום, עיניו השקועות וצבע העור החיוור כלייך, כמעט שקוף. אולי בגלל העיני טומיות בפנים. ואולי זו ההנחה שמקיפה את תו. מעל הספות המרופטות בפרבר של סיני סינטי, עוד עיר באמצע אטריקה, כשברני מרקס מתנצל על הזחמה, נראה שגם הוא מתקשה להאמין שפעם היה המפקד ההירואי, שעמד מול המשחתות הבריטיות, שכפג את האלות, שנעצרה, שגורשו, שנלחמו. "זה היה השיא של חיי", הוא אומר ונוכח כיצד מזה זמן וזאת בפניו אחר מפקדיו. "לא האמנתי לו או. מי רוצה להשוכן שהגיע לפסגת חיי בגיל 26 אבל זו הייתה אמת לאמיתה".

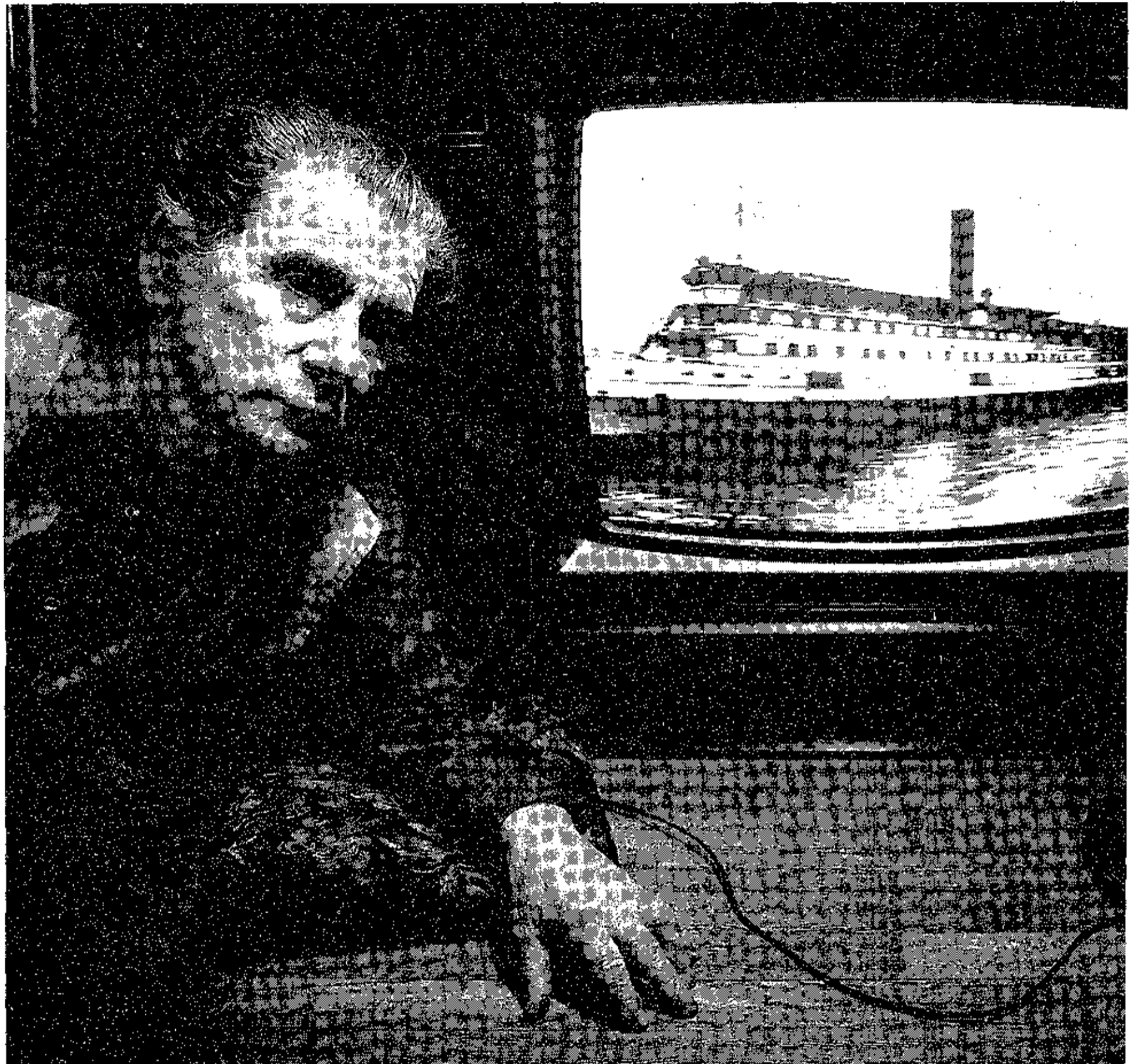
עצוב ככל שיהיה, המשפט הזה נאמר בהשלמה גמורה. כמו העור ברה שתרומתו של מרקס, המפקד והיהודי-אמריקני של 'אקסודוס',

פילנס את המשפחה. במקרה הוא שומע שמחפשים ימאים יהודים. לא הבין בדיוק למה. רק אחר-כך יגלה שהיו אלו אנשי 'עלייה ב', שהיפשו מתנדבים בעלי ניסיון ימי למבצע ההעפלה. לא נראה היה שמרקס יתגרב. "בקושי הייתי יהודי", הוא אומר. "אולי פעם או פעמיים בשנה מבקר בבית הכנסת".

מנטליות של שחצנות

אבל הוא בכל זאת נסע לניירויורק. מרקס: "אני זוכר את עצמי כצעיר מלא זעם. רק אז התחלנו להבין מה עוללו ליהודי אירופה. גיליתי את זה קצת במלחמה, אבל הרבה יותר פרטים נודעו לי רק אחר-כך. זה לא היה ציונות בכלל. זה היה עניין יהודי". גם נאס נדלר הרגיש כך. גם הוא ראה את הניצולים כחייל אמריקני בא"ל. "בשחצותי הביתה לניירויורק, כחייל משוחרר, לא יכולתי לשכוח. הייתי אובססיבי לגמרי. הרגשתי שאני מזכרה לעוור". רוב היהודים שאליהם פנו, אמרו לא. "אלה שהסכימו, נחשבו לחצי מטורפים", אומר תא"ל אליעזר המלי, ראש הוועד למען החייל בארה"ב. אחוז ההיצנות להתנדבות בקהילה האמריקנית היה הנמוך ביותר מבין הקהילות היהודיות מחוץ לאירופה. בין

האמריקני של הספינה עובדות חדשות, ומעלה את השאלה:

מבל הרגעים על האקסודוס, המיפגש המוגש ביותר היה כשראיית את הפליטים. הצטמרתה. נדלר

היו כתם בפאניקה. אבל צילומי האלבומים מראים את חררי הארץ נייה מלאים מים.

אחרי המסע הקטסטרופלי הזה פוטר הקפטן, המכונה ה"ראשי ערק", השאר חטפו הלם, כשראו את האנייה הישנה, "הפרזידנט וורד טילר", שקנתה ה"הגנה" מעורפי הצי בדולרים של יהודים אמריקניים. מילמן: "כשראיתי אותה, נבהלתי: איך היכר הזה אמור לעבור את האטלנטיק?"

מרקס היה מציאה של ממש עבור ה"הגנה". לא היו כמעט קצרי נירים יחודיים בשטח. מרקס הסניק צור להוביל אנייה מעפילים אחת לארץ, לפני "אקסודוס", ולמרות שנעצרה על ידי הבריטים, הוא הוברח לחוף ונסלה חזרה לארה"ב, על תקן הקצין הראשון של "זורפילד", סגנו של הקפטן הישראלי אייק אהרונוביץ. "אבל הוא היה מבוגר ומנוסה ממני", מודה אהרונוביץ, "והשארתני לו את הפיקוד השוטף של האנייה. איש מקצוע ואדם עם אומץ אישי יורצא מגדר הרגיל".

היו עוד כמה אנשיים כנוסים - אחר מהם, כיל ברנשטיין, נה

ברני מרקס:
לא האמנתי שזה השיא.
מי דוצה לחשוב שהגיע לפסגה
היו בני 125

300 ל-1,000 איש מתוך קהילה של שישה מיליון. הרודסאפ" ריקנים, רק לשם השוואה, קהילה קטנה פי 60, שלחו בערך אותו מספר.

אפילו כן אלו שהתנדבו - לא מלם נאו ממביעים איראולר גיים. "היה לנו אחר שרצה להתחמק בדרך היו מתשלום מזונות לאשתו, ואחר שרצה להגיע לארץ, כי הברה שלו גרה שם", מגחך מילמן. "גם לא כולם הגיעו בהתנדבות", אומר גרלר שמסרב למד הול על כך שלפי החשד חלק מהמבויסים קיבלו תשלום. "היו גם כאלו שלא רצו לעבוד", נזכר מילמן, "וצא ציידהסותר האמריקני, שהיה אתראי-משמרת. "הייתי צריך לאיים לפעמים שאוזק או תם לים". והיו גם עריקים.

העריקה הגדולה באה לאתר הניסית הכושל לצאת לים בפברואר 47, כאשר סערה כמעט הטביעה את האנייה לא הרחק מחור פי נורפולק בוירג'יניה. הפאניקה הייתה כל-כך גדולה, שהקפטן האמריקני חזרה לנפוש. "המזל היה שבפתור האועקה של הנטי" שה לא עבד", אומר מילמן. מרקס, הימאי המנוסה והמקצועי ביותר שהמנסד הצליח לגייס, הצליח לננוס את האנייה חזרה. "אף פעם לא דאגתי שנטבע", הוא מושך בכתפיו באדישות. "אנשים